

Vlaanderen
is milieu

Bijgewerkte Milieuverklaring 2015

Scope: VMM vestiging Aalst

Initiële Milieuverklaring 2015

Scope: VMM vestiging Herentals, Hasselt, Dienst Lucht (Antwerpen)

DOCUMENTBESCHRIJVING

Bijgewerkte en initiële milieuverklaring 2015

Bijgewerkte milieuverklaring 2015 is de bijgewerkte EMAS-milieuverklaring van de VMM, opgemaakt volgens de vereisten in verordening (EG) nr. 1221/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009; VMM, oktober 2015.

Gegevens 2014 // **Scope: VMM-vestigingen Aalst**

Initiële Milieuverklaring 2015

Gegevens 2013-2014 // **Scope: VMM vestiging Hasselt, Herentals, Dienst Lucht** (Kronenburgstraat en Vuurkruisenplein Antwerpen)

NACE-code van de VMM: 84.120 (openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen)

Contactpersoon VMM

Kristien Gevers, verantwoordelijke Interne Milieuzorg

Coördinatie

Stuurgroep Interne Milieuzorg, VMM

Redactie en lay-out

VMM

Verantwoordelijke uitgever

Michiel Van Peteghem, Vlaamse Milieumaatschappij

Vragen in verband met dit rapport

Vlaamse Milieumaatschappij

Dokter De Moorstraat 24-26

9300 Aalst

Tel: 053 72 62 10

info@vmm.be

Depotnummer

D/2015/6871/045

////////////////////////////////////

VOORWOORD

Beste lezer

Werk maken van een beter leefmilieu in Vlaanderen is de kerntaak van de Vlaamse Milieumaatschappij. Daarom willen wij een voortrekkersrol in milieuzorg vervullen en zelf de impact van onze werking op het milieu zo veel mogelijk beperken.

Wij kozen ervoor om bij de VMM een milieumanagementsysteem conform de EMAS-verordening in te voeren. Sinds begin 2014 beschikt de VMM over zowel een ISO 14001-certificaat als een EMAS-registratie voor haar vestigingen in Aalst. Dit systeem laat ons toe om onze milieuprestaties op een continue manier te evalueren, te rapporteren en te verbeteren. Bovendien legt dit milieuzorgsysteem sterk de nadruk op de betrokkenheid van het personeel en een transparante communicatie. Dat vinden wij de belangrijkste aspecten aan het EMAS-systeem.

Met de EMAS-registratie beogen we namelijk een dubbel doel:

- vanuit onze voorbeeldfunctie zorgen dat we via een gerichte aanpak en met medewerking van al onze personeelsleden onze milieuprestaties voortdurend verbeteren;
- iedereen ervan bewust maken dat we elke dag opnieuw duurzaam met het milieu moeten omgaan en dat we daartoe allemaal een bijdrage kunnen leveren.

Milieuzorg is evenwel een continu proces en het kan altijd nog beter. Intussen zijn we er klaar voor om de EMAS-registratie uit te breiden naar de VMM-vestigingen in Hasselt, Herentals en bij de dienst Lucht in Antwerpen. Een hele uitdaging, maar de VMM gaat die vol overtuiging en met vertrouwen tegemoet. Zo wil de VMM actief meewerken aan de transitie naar een duurzamere samenleving en aan de realisatie van de ambitieuze doelstellingen van de Vlaamse Regering.

Deze milieuverklaring beoogt een open communicatie over het milieubeleid en de doelstellingen van de VMM, over de inspanningen die wij al geleverd hebben, onze milieuprestaties in 2014 en de bijkomende maatregelen die we nemen om onze engagementen waar te maken.

De scope van deze milieuverklaring richt zich tot de VMM-vestigingen in Aalst, Hasselt, Herentals en de dienst Lucht in Antwerpen.

Veel leesplezier!

Philippe D'Hondt
Administrateur-generaal

- 4 EMAS vereisten89
 - 4.1 Betrokkenheid van het personeel89
 - 4.2 WIL werking in 2014.....89
 - 4.3 Externe communicatie94
 - 4.4 Naleving van de regelgeving94
 - 4.5 Verbetering van de milieuprestaties.....95
- 5 Bijlage 1: Overzicht EMAS-doelstellingen96
- 6 Bijlage 2: Milieuactieplannen99
- 7 Bijlage 3: Verklarende woordenlijst130

//

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Referentiecijfers watergebruik (benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis.....	33
Tabel 2: Referentiecijfers CO ₂ -emissie gebouwen (benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis	39
Tabel 3: Referentiecijfers gas en elektriciteit (benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis	48
Tabel 4: Referentiecijfers papierverbruik (benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis	70
Tabel 5: referentiecijfers afval (benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis	75
Tabel 6: Voetafdrukberekening VMM.....	85

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Personeelsbezetting VMM, situatie op 31 december 2014.....	11
Figuur 2: Logo EMAS.....	14
Figuur 3: Stroomschema EMAS-registratie	15
Figuur 4: Organogram VMM.....	17
Figuur 5: EMAS-locaties VMM.....	18
Figuur 6: Significatiebepaling van de milieuaspecten	19
Figuur 7: Gebouwen VMM-Aalst.....	22
Figuur 8: VMM-gebouw Hasselt.....	25
Figuur 9: VMM-gebouw Herentals	27
Figuur 10: VMM-gebouw Kronenburgstraat	28
Figuur 11: VMM-gebouw Vuurkruisenplein	30
Figuur 12: Waterverbruik op de site Aalst in de periode 2010-2014: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per VTE.....	34
Figuur 13: Waterverbruik op de locatie Hasselt in de periode 2012-2014: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per VTE	35
Figuur 14: Waterverbruik op de locatie Herentals in de periode 2012-2014: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per VTE.....	36
Figuur 15: Waterverbruik op de locatie Antwerpen - Kronenburgstraat in de periode 2012-2014: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per VTE	37
Figuur 16: Gebouw gebonden CO ₂ -emissie voor de site Aalst (2010-2014): totale emissie en emissie per VTE40	
Figuur 17: CO ₂ , NO _x - en fijn stofemissies van dienstwagens voor de site Aalst (2010-2014)	41
Figuur 18: Gebouw gebonden CO ₂ -emissie voor de site Hasselt (2012-2014): totale emissie en emissie per VTE.....	42
Figuur 19: CO ₂ -, NO _x - en fijn stofemissies van dienstwagens voor de site Hasselt (2012-2014).....	43
Figuur 20: Gebouw gebonden CO ₂ -emissie voor de site Herentals (2012-2014): totale emissie en emissie per VTE.....	44
Figuur 21: CO ₂ , NO _x - en fijn stofemissies van dienstwagens voor de site Herentals (2012-2014).....	45

Onderstaande tabel bevat telkens het aantal personeelsleden en het aantal VTE.

Personeelsgegevens per standplaats						
	31/12/2012		31/12/2013		31/12/2014	
	aantal personeel	aantal VTE	aantal personeel	aantal VTE	aantal personeel	aantal VTE
Aalst Dr. De Moor	124	109,6	122	109,0	114	97,9
Aalst Gasthuis	99	92,1	98	90,1	100,5	89,9
Antwerpen Kronenburg + Vuurkruisenplein	46	40,7	44	36,1	46	38,6
Hasselt	36	33,3	34	30,3	36	31,6
Herentals	40	36,9	37	34,5	38	30,8
VMM	1024	928,2	1011	904,0	987	864,1

Figuur 1: Personeelsbezetting VMM, situatie op 31 december 2014

1.5 Milieubeleid

De directieraad van de VMM keurde op 7 mei 2012 volgende milieubeleidsverklaring goed:

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) wil een actieve rol spelen en toonaangevend zijn in haar inspanningen voor de zorg voor het leefmilieu.

De zorg voor het leefmilieu is heel belangrijk aangezien de VMM wat milieumanagement betreft een belangrijke voorbeeldfunctie vervult in Vlaanderen. De VMM vraagt van bedrijven en burgers grote inspanningen voor een beter milieu. Om geloofwaardig te zijn, moet de VMM het dus minstens even goed doen als de doelgroepen op wie haar beleid gericht is.

Om dit te bereiken, voert de VMM haar activiteiten uit in overeenstemming met de volgende krachtlijnen:

1. De VMM leeft op alle domeinen de geldende milieu- en veiligheidsnormen na en vervult al haar verplichtingen inzake milieuzorg die door de Vlaamse en Europese regelgeving worden opgelegd.
2. De VMM engageert zich voor het rationeel gebruik van energie, grondstoffen en water, dit laatste onder meer door systematische besparing van waterverbruik en maximaal gebruik van regenwater.
3. De VMM voorkomt de productie van afval zo veel mogelijk, selecteert de afvalstromen correct en ziet er op toe dat haar eigen afvalstoffen op een wettelijke wijze verwijderd worden.
4. De VMM promoot een milieuvriendelijke mobiliteit bij haar personeelsleden, niet alleen voor dienstreizen, maar ook voor woon-werkverkeer.
5. De VMM streeft naar een continue verbetering van haar milieuprestaties. Om de evolutie op te volgen, registreert ze de meetgegevens inzake afval, water- en energieverbruik en mobiliteit op een kwaliteitsvolle manier.
6. De VMM zorgt voor een duurzaam gebruik van grondstoffen en natuurlijke hulpbronnen. Dit vertaalt zich in een duurzaam aankoopbeleid waarbij de criteria van Green Public Procurement (GPP) het minimum zijn.
7. De VMM zal het milieubewust handelen van relevante onderaannemers bevorderen aan de hand van sensibilisering, werkvoorschriften en milieucriteria in bestekken.
8. De VMM sluit zich aan bij de conclusies van de EU biodiversiteitsstrategie 2020. Hiermee geeft VMM tevens navolging aan de engagementen gemaakt in Nagoya in oktober 2010 tot het stopzetten aan het verlies van soorten en de eerlijke verdeling van de voordelen uit het gebruik van natuurlijke hulpbronnen.

1.6 Milieuzorgsysteem

1.6.1 EMAS en ISO 14001

Om ons milieubeleid uit te voeren, heeft de VMM een milieuzorgsysteem ontwikkeld dat zowel voldoet aan de ISO 14001-norm als aan de vereisten van de Europese verordening betreffende EMAS (Verordening (EG) nr. 1221/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009). In aanvulling op de algemene eisen die de norm ISO 14001 oplegt, hecht EMAS speciale aandacht aan de betrokkenheid van het personeel, externe communicatie, naleving van de regelgeving en verbetering van de milieuprestaties.

Het stroomschema EMAS-registratie toont de verschillende stappen die VMM heeft doorlopen om een EMAS-registratie te krijgen. Het hele systeem steunt op de systematische en permanente uitvoering van de beschreven opeenvolgende stappen.

Het EMAS-milieumanagementsysteem van de VMM wordt beschreven in een milieuhandboek. Dat handboek omvat het milieubeleid van de VMM, de milieudoelstellingen en milieuprogramma's en de verwijzingen naar alle vereiste documentatie (vb. procedures) die het EMAS-systeem vereist. U kunt de documenten steeds opvragen bij de verantwoordelijke interne milieuzorg.

Figuur 2: Logo EMAS

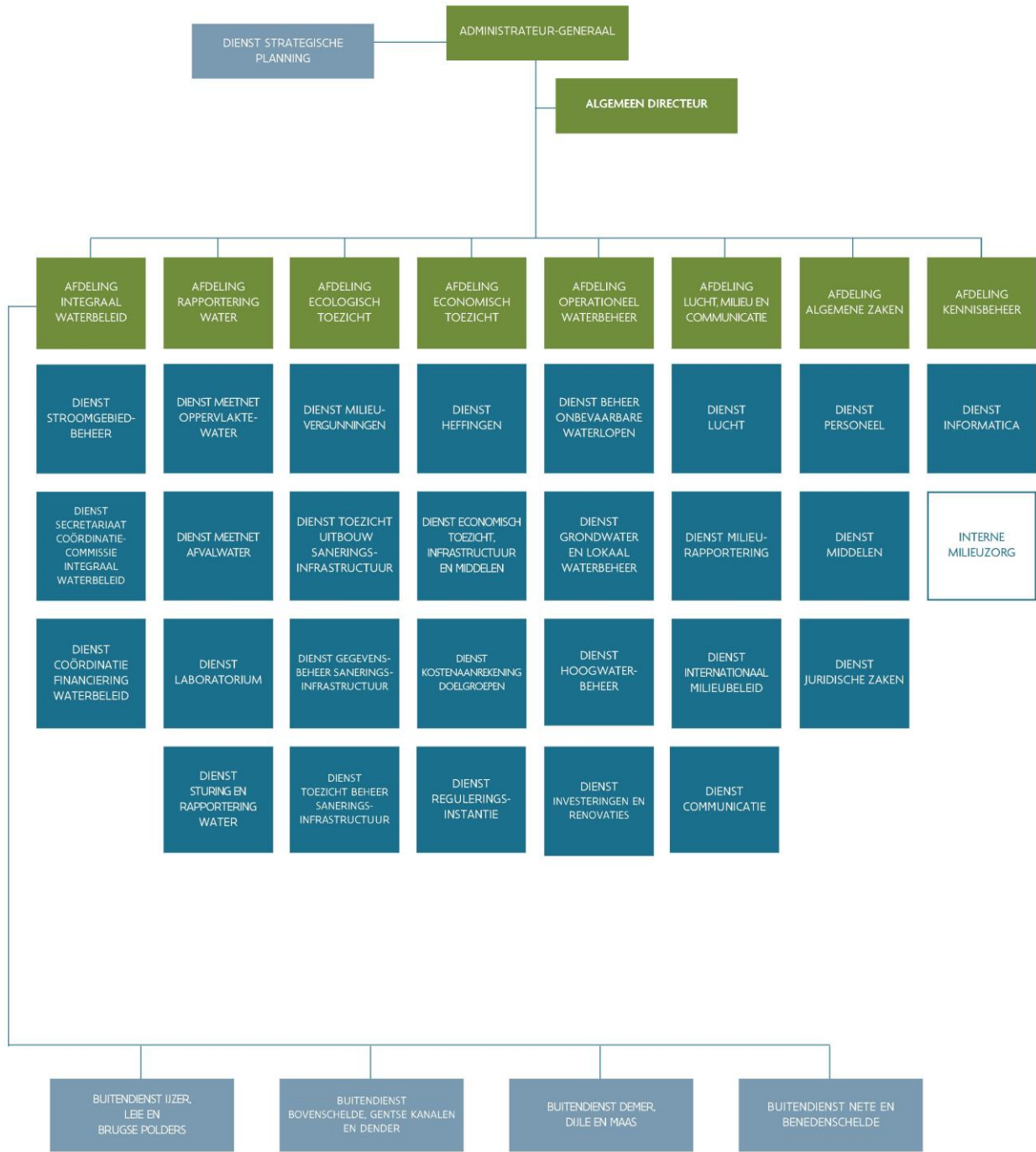

1.6.2 Milieuorganogram

De implementatie en uitvoering van EMAS is bij uitstek een gedeelde verantwoordelijkheid. Elk personeelslid van de VMM heeft hierin een rol te vervullen. De directieraad van de VMM heeft de eindverantwoordelijkheid in het milieuzorgsysteem.

De coördinatie van EMAS ligt in handen van de stuurgroep Interne Milieuzorg en de verantwoordelijke Interne Milieuzorg. Elke afdeling van de VMM heeft een vertegenwoordiger in die stuurgroep. Het afdelingshoofd Algemene Zaken en het afdelingshoofd Kennisbeheer vertegenwoordigen er de directieraad. Ook de kwaliteitszorgverantwoordelijken en de verantwoordelijke Milieumonitor maken deel uit van die stuurgroep. De vestigingen zijn vertegenwoordigd door een locatieverantwoordelijke. De afstemming met arbeidspreventie wordt verzekerd door een vertegenwoordiger van de Gemeenschappelijke Dienst voor Preventie die als expert uitgenodigd wordt.

Naast een stuurgroep Interne Milieuzorg is er ook een werkgroep Intern Leefmilieu die vertegenwoordigers telt uit elke vestiging van de VMM. Deze groep heeft vooral een taak in het maximaal betrekken van het personeel bij milieuzorg. Via sensibiliseringsacties sporen zij elke medewerker aan tot milieusparend gedrag.

Figuur 4: Organogram VMM

B

Figuur 5: EMAS-locaties VMM

1.7 Milieuaspecten

Op basis van een eerste milieuanalyse werden de milieuaspecten van de VMM - d.w.z. de milieueffecten van de activiteiten en opdrachten van de organisatie - geïnventariseerd en beoordeeld.

Het milieubeheer van de VMM wordt afgestemd op de 'significante milieuaspecten', dat zijn de milieuaspecten die het meeste effect op het milieu hebben en die door de VMM beheerd kunnen worden. In de 'initiële milieuverklaring 2013' beschreef de VMM op welke criteria de significantie werd bepaald. Deze criteria worden ook bij de beoordeling van de significante milieuaspecten voor de vestigingen Hasselt, Herentals en de dienst Lucht (vestiging Kronenburgstraat en de vestiging Vuurkruisenplein in Antwerpen) gehanteerd.

1.7.2 Indirecte milieuaspecten

Indirecte milieuaspecten hebben betrekking op de opdrachten van de organisatie. Samen met belanghebbenden streven naar een beter leefmilieu in Vlaanderen is precies de kerntaak van de VMM. Dat blijkt trouwens uit onze missie:

*“De VMM heeft als missie bij te dragen tot de realisatie van de doelstellingen van het milieubeleid **door het voorkomen, beperken en ongedaan maken van schadelijke effecten voor watersystemen en verontreiniging van de atmosfeer** en het rapporteren over de toestand van het leefmilieu en tot de realisatie van de **doelstellingen van het integraal waterbeleid.**”*

De VMM in het algemeen en de Dienst Lucht in het bijzonder oefent rechtstreeks en onrechtstreeks invloed uit op overheidsinstanties, bedrijven en burgers aan de hand van rapporten, publicaties, samenwerkingsovereenkomsten, Europese campagnes en nog zoveel meer.

Ook met haar adviezen over milieuvergunningaanvragen (met betrekking tot luchtkwaliteit, afvalwater en grondwater) van bedrijven streeft de VMM naar een minimale belasting van het milieu.

Naast de uitbating van de emissiemeetnetten lucht probeert de dienst Lucht haar kennis over luchtkwaliteit zo veel mogelijk te verspreiden. Zo zijn naast het jaarrapport ‘Luchtkwaliteit in het Vlaamse gewest’ de talloze detailrapporten een meerwaarde voor lokale bedrijven, lokale besturen en overheidsinstanties die bevoegd zijn voor de controle van de bedrijven en de inschatting van de gezondheidsrisico’s.

In het kader van Joaquin (Joint Air Quality Initiative), werd een website ontwikkeld www.properelucht.be, die deel uitmaakt van de Europese bewustmakingscampagne rond luchtverontreiniging, Cleaner Air Better Health.

Onze activiteiten en de beleidsinstrumenten die we inzetten zijn erop gericht om in interactie met derden de negatieve impact op het milieu te beperken. De VMM besloot om tijdens de eerste cyclus van het milieuzorgsysteem in al haar vestigingen maximaal in te zetten op de doelstelling rond duurzame overheidsopdrachten.

1.8 Milieudoelstellingen 2020

De EMAS-doelstellingen voor de VMM werden bewust als doelstellingen 2020 geformuleerd. Die termijn stemt namelijk overeen met de Vlaamse en Europese beleidsintenties en met de looptijd van de huidige en de eerstvolgende beheersovereenkomst tussen de VMM en de Vlaamse Regering. Daarnaast worden per vestiging voor de eerste EMAS cyclus operationele doelstellingen geformuleerd. Voor de vestigingen in Aalst zijn dit operationele doelstellingen voor de eerste EMAS-cyclus 2013-2016. Voor de vestigingen Hasselt, Herentals en Dienst Lucht zijn dit operationele doelstellingen voor de eerste EMAS-cyclus 2015-2018.

Tijdens de directieraadbeoordeling 2015 werd beslist om de doelstellingen aan te houden, maar wat gas en elektriciteit betreft het referentiejaar op 2012 te brengen. Het primair elektriciteitsverbruik wordt enkel nog berekend in kWh in plaats van in kWh/m², omdat deze indicator onafhankelijk is van de kantooroppervlakte en dus eenvoudiger kan uitgedrukt worden. Dit heeft te maken met een verbeterde monitoring van de indicatoren vanaf 2012 en de beschikbaarheid van deze indicator vanaf 2012 VMM

breed. Wat CO₂ uitstoot betreft beschikt VMM over een carbon footprint berekening voor 2013 dit wordt dan ook het referentiejaar voor de toekomst.

Zie voor een overzicht van de EMAS doelstellingen: Bijlage 1: overzicht EMAS doelstellingen

2 BESCHRIJVING VAN DE EMAS SITES

2.1 Aalst

Figuur 7: Gebouwen VMM-Aalst

2.1.1 Dokter De Moorstraat

Dokter De Moorstraat 24-26
9300 Aalst

Het gebouw wordt bezet door administratief personeel. Er zijn soms bezoekers aanwezig, in kleine tot middelgrote aantallen (vergaderingen). Het totaal aantal personen dat aanwezig kan zijn, bedraagt ongeveer 280.

Het U-vormige gebouw bestaat uit:

- een gelijkvloerse verdieping met receptie, keuken, refter, eerste hulplokaal, archiefruimte, auditorium, vergaderlokaal, sanitair, burelen en technische lokalen;
- twee verdiepingen met grotendeels administratieve lokalen;
- een bovenverdieping met technische lokalen, enkel toegankelijk voor bevoegden;
- een kelderverdieping -1 met archiefruimtes, parkeergarage OCMW, technisch lokaal verdeelinstallatie verwarming, fietsenberging, laagspanningslokaal en hoogspanningslokaal;
- een kelderverdieping -2 met opslagruimte, technische lokalen en parkeergarage;
- een gerenoveerd gedeelte met drie verdiepingen (kelder met archiefruimte, bibliotheek en burelen).

2.1.3 Gasthuisstraat 38A, groen datacenter en stookgebouw

Gasthuisstraat 38A
9300 Aalst

Het stook- en servergebouw op de hoek van de Gasthuisstraat 38A is een technische ruimte. Net zoals bij de andere bouwprojecten van de VMM werd het gebouw volgens duurzame en ecologische principes. Dat betekent onder meer optimaal isoleren en ventileren en consequent kiezen voor milieuvriendelijke materialen. Dat houdt niet op bij het gebruik van hoogrendementsglas met K-waarde 1,1 of van hout met FSC-label. Ook de brandveiligheid is bij de VMM ecologisch verzekerd. Om giftige dampen te vermijden, wordt voor het bluswerk gekozen voor een gasmengsel dat niet toxisch is en de ozonlaag niet aantast. Het veroorzaakt ook geen waterschade, een belangrijk argument in een IT-ruimte. De verlichting is personeelsvriendelijk en energiezuinig. Daarvoor krijgt het gebouw het Europese GreenLight Label.

Op de eerste verdieping bevindt zich het servergebouw van de VMM. Op het platte dak werden traag draaiende ventilatoren geplaatst. Die keuze was in de eerste plaats ingegeven door de milieunormen inzake geluidsoverlast. Maar ook het energieverbruik ligt aanzienlijk lager. Minder lawaai, minder energie, dat is dubbele milieuwinst. In het datacenter staan geen gewone servers, maar smalle, sterk verkleinde servers. Toch kunnen ze evenveel werk aan als een gewone server. Ze hebben minder aansluitingen nodig en draaien op een lager voltage, waardoor ze veel energie-efficiënter zijn.

Verder maakt het datacenter optimaal gebruik van de gratis koude buitenlucht. De koude van buiten wordt gebruikt als koeling voor de servers. Dit kan tot een buitentemperatuur van 13 graden. Wordt het warmer, dan wordt een ijswatermachine gebruikt. In het datacenter wordt de koude en warme lucht volledig gescheiden. De warmte die vrijkomt van de servers, wordt vastgehouden en via een warmtewisselaar gerecupereerd voor de stookinstallatie.

De kelder biedt plaats aan een stookinstallatie op aardgas die de twee kantoorgebouwen van de VMM, een Sociaal huis, 200 sociale appartementen en het kantoorgebouw van het OCMW verwarmt. Op het gelijkvloers bevindt zich een werkplaats en opslagruimte voor de dienstwagen en het materiaal van het team Meetnet Riooloverstorten van de VMM alsook een sanitaire ruimte met douche. Het sanitair warm water is afkomstig van het gebouw in de Gasthuisstraat 42.

- aansluitend bij het gebouw een aparte fietsenstalling en parkeerplaatsen, deels in eigendom, deels gehuurd.

Er is een lift voor 4 personen, een gecompartmenteerde binnentrap en een metalen buitentrap naar de parking.

Er zijn enkel kantoorbenodigdheden, onderhoudsproducten en laboproducten in beperkte hoeveelheden aanwezig.

De ventilatie in het gebouw is een gebalanceerde ventilatie met een warmteterugwinningseenheid van 4.000 m³/h. De verwarming in het gebouw gebeurt algemeen d.m.v. radiatoren. De stookketel op aardgas en de zonneboiler bevinden zich in de kelder. De lokalen op het gelijkvloers aan de straatkant bezitten een aparte verwarming via een in het plafond ingebouwde ventiloconvactor.

Het gebouw bevat aan de voorzijde een grote afgeronde glaspartij, oostelijk gericht. Verder klassieke ramen, die te openen zijn. Aan de binnenzijde is een licht rolgordijn voorzien om de zon te weren. Bij de renovatie werd gebruik gemaakt van ecologische verven.

Het dak werd voorzien van zonnecollectoren die hun warmte afgeven aan de zonneboiler die wordt naverwarmd door de stookinstallatie. Daarmee voorziet men Hasselt van het nodige warm water. De mogelijkheden voor hergebruik van regenwater worden onderzocht.

- een kelder verdieping -1 met archiefkamer, opslagruimte, parkeergarage, fietsenberging, afvalberging, douches en kleedkamers;

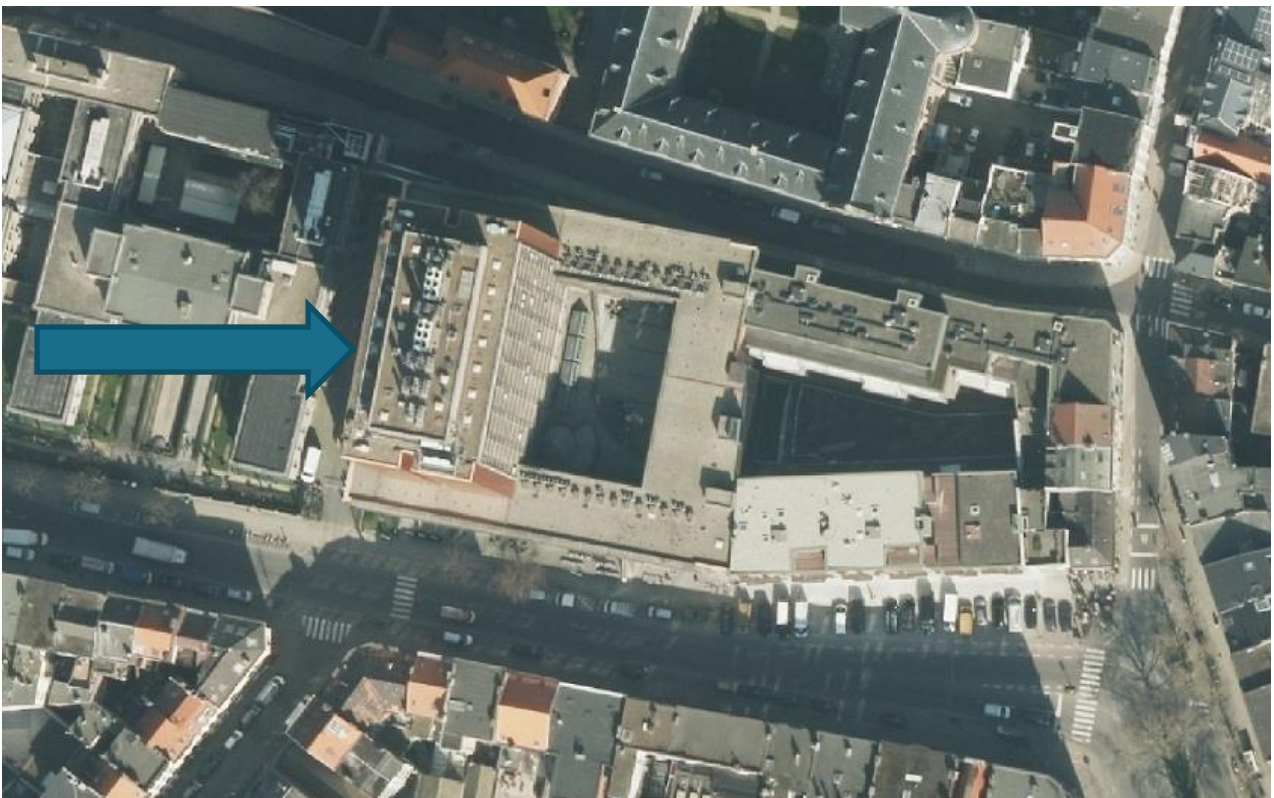
Het gebouw is bestemd en uitgerust voor administratieve en technische werkzaamheden en laboratoriumactiviteiten. Er is een lift.

De ruimte wordt verwarmd met centrale verwarming op aardgas.

Er zijn kantoorbenodigdheden en onderhoudsproducten in beperkte hoeveelheden aanwezig en gevaarlijke stoffen voor de laboratoriumactiviteiten.

Er zijn veel inspanningen gedaan om het watercircuit te scheiden en zo veel mogelijk regenwater te gebruiken. De verwarming en de databekabeling zijn gerenoveerd. Halogeenverlichting werd vervangen door energiezuinige armaturen die aangestuurd worden door aanwezigheidsmelders.

2.4 Dienst Lucht Kronenburgstraat

Figuur 10: VMM-gebouw Kronenburgstraat

Kronenburgstraat 45 bus B3
2000 Antwerpen

2.5 Dienst Lucht Vuurkruisenplein

Figuur 11: VMM-gebouw Vuurkruisenplein

Vuurkruisenplein 20
2020 Antwerpen

Vanuit station Antwerpen Berchem bereik je na een busrit van 15 minuten het Vuurkruisenplein. Deze locatie is gelegen op 4 km van het treinstation. De combinatie met de Blue-Bike is dus een sterke aanrader. Fietzers kunnen hun fiets veilig stallen in de fietsenstalling naast de hoofdingang. Deze locatie heeft één dienstfiets ter beschikking.

Het is een technisch gebouw dat eigendom is van de Administratie Wegen en Verkeer. Er werken maximaal 4 personeelsleden van de VMM. De collega's van de VMM betrekken er 3 burelen waarvan 2 op het gelijkvloers en 2 op de eerste verdieping. Naast de personeelsleden van VMM zijn er meestal nog enkele technici van AWV en/of privéfirma's aanwezig in het kader van hun opdracht voor AWV. Er is een vergaderzaal op de verdieping waarin maximaal een twintigtal personen kunnen plaatsnemen. Deze vergaderzaal wordt enkel in uitzonderlijke gevallen gebruikt.

De VMM betaalt geen bijdrage voor het gebruik van de lokalen in het gebouw aan het Vuurkruisenplein, noch voor de nutsvoorzieningen daar. Dit maakt het moeilijk om een opvolging te doen van het gas-en elektriciteitsverbruik. De meterstanden van het leidingwater worden wel sinds 5 januari 2015 door een medewerker van de VMM genoteerd. Deze waarden zullen dus ook opgenomen worden in de milieumonitor, al zijn ze niet representatief voor het verbruik van de VMM-personeelsleden alleen.

3 MILIEUPRESTATIES 2014

Om onze milieuprestaties te evalueren ontwikkelden we bij de VMM de milieumonitor. Via een set van meetbare indicatoren wordt nagegaan in hoeverre wij onze doelstellingen bereiken. Het gaat onder meer om de kernindicatoren bepaald door de EMAS-verordening en verplichte metingen op basis van wettelijke bepalingen en voorschriften.

Die indicatoren kunnen ook gebruikt worden om de milieuprestaties van de VMM te vergelijken met die van gelijkaardige EMAS-geregistreerde organisaties. We hanteerden hiervoor enerzijds de benchmarkgegevens van groep 1 van het EMAS-netwerk over de jaren 2011-2012, Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, november 2013, voor zover er een benchmark beschikbaar was. Voor een aantal indicatoren formuleerde VMM in 2014 eigen benchmarkgegevens. Om een idee te krijgen naar welke cijfers er kan gestreefd worden om de milieuprestaties per locatie te verbeteren, werden benchmarkgegevens gegenereerd uit de gemiddelde cijfers voor VMM locaties in 2013.

Verder in deze tekst wordt hiernaar verwezen als EMAS-benchmark of VMM-benchmark.

Voor de concrete EMAS acties per kernindicator en per vestiging zie :

bijlage 2a actieplan Aalst 2013-2016; bijlage 2b actieplan Hasselt 2015-2018; bijlage 2c actieplan Herentals 2015-2018; bijlage 2d Dienst lucht 2015-2018

3.1 Water

3.1.1 Watergebruik

VMM overkoepelende Milieudoelstelling

- Het minimaliseren van het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) en het maximaliseren van de substitutie door regenwater (RW) (best in class).
- Maximaliseren van infiltratie op de eigen domeinen.

In al onze vestigingen streeft men naar een maximaal inschakelen van regenwater in het watercircuit van de gebouwen. In onze interne maar ook externe communicatie is er veel aandacht voor het sensibiliseren tot rationeel watergebruik. Sinds oktober 2009 wordt geen flessenwater meer aangekocht en worden de personeelsleden gesensibiliseerd om kraantjeswater te drinken.

	Water (m ³ /VTE)
VMM kantoor	5,9
VMM labo	34,9
EMAS groep 1	11,0

Tabel 1: Referentiecijfers watergebruik (benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

Verbeterprogramma VMM breed

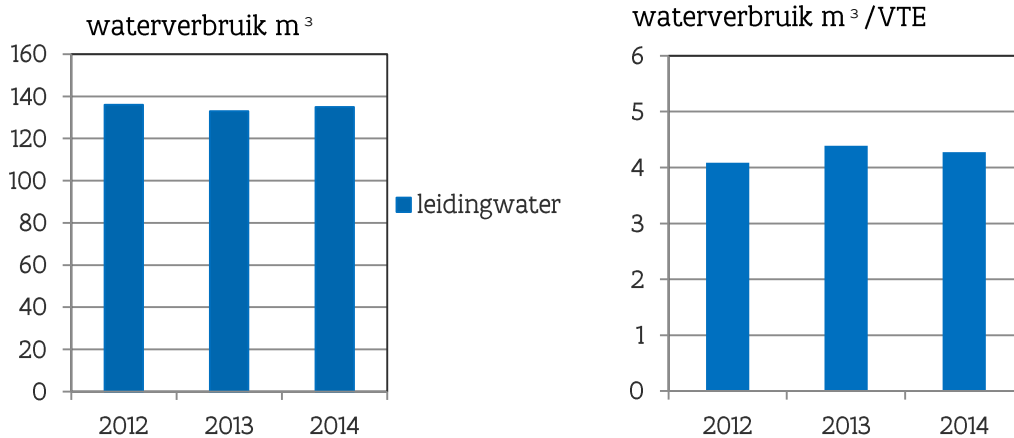
- Overbodig waterverbruik elimineren.
- Opsporen van lekken door controle van het verbruik.
- Verdere inspanningen leveren voor sensibilisatie om het personeel tot rationeel waterverbruik aan te zetten.

3.1.1.1 Aalst

Operationele doelstellingen Aalst

- De vervanging van het gebruik van leidingwater door regenwater en grondwater is gemaximaliseerd tegen 2016. De locatie beschikt over tellers op al haar installaties.
- Het drinken van leidingwater i.p.v. flessenwater door de medewerkers is aanzienlijk verhoogd.

In de periode 2010-2014 is het jaarverbruik van water in Aalst stabiel en schommelt het rond de 1030 m³, bij een dalend aantal VTE (-6% in 2014 t.o.v. 2013). Het verbruik per VTE bedraagt 5,3 m³ in 2014. De vervanging van leiding- door regen- en grondwater bedraagt 53%, gemeten als de verhouding regen- en grondwater ten opzichte van totaal waterverbruik. Leidingwater wordt enkel gebruikt in de douches, de toiletten op de 2de verdieping en de gehandicaptentoilet op het gelijkvloers in de Gasthuisstraat 42 en voor consumptie. Voor het spoelen van de overige toiletten, de wasmachine, het poetsen van de dienstwagens, de schoonmaak en het koelen van het gebouw wordt regen- en grondwater gebruikt.

Figuur 13: Waterverbruik op de locatie Hasselt in de periode 2012-2014: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per VTE

Verbeterprogramma

- Doorlooptijd van de kranen verminderen.
- Methode aanpassen bij het spoelen van de stalen van de meetnetten met als doel het waterverbruik te minimaliseren.

3.1.1.3 Herentals

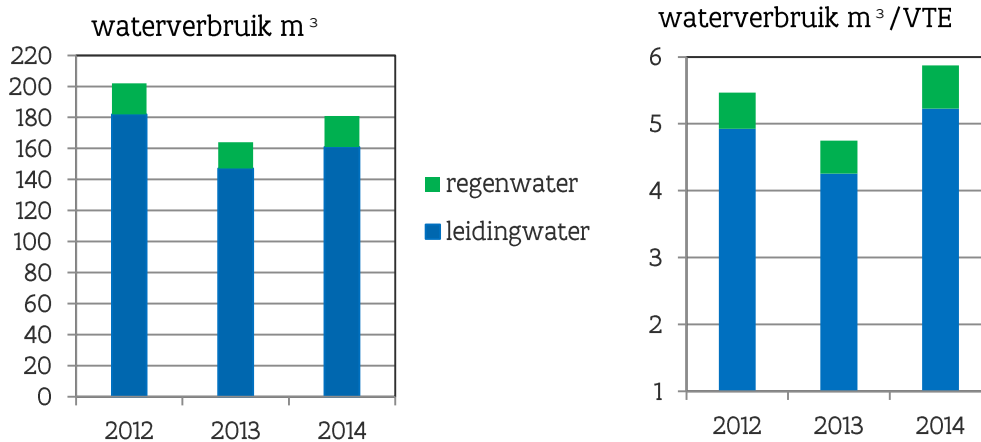
Operationele doelstelling Herentals

- Het verbruik van leidingwater met 5% verminderen ten opzichte van 2012 tegen 2018.

In de periode 2012-2014 daalt het jaarverbruik van water van 202 m³ in 2012, over 164 m³ in 2013 tot 181 m³ in 2014, bij een dalend aantal VTE (31,6 VTE in 2014 en 16% lager dan in 2012). Het verbruik per VTE bedraagt 5,9 m³ in 2014.

Het regenwater vertegenwoordigt 11 % van het waterverbruik. Regenwater wordt gebruikt voor het spoelen van de stalen van de meetnetten. Leidingwater wordt ook gebruikt voor het spoelen van de stalen², daarnaast voor het spoelen van de toiletten, schoonmaak en ook consumptie.

² De beschikbare hoeveelheid regenwater volstaat niet, technisch is het echter niet haalbaar meer regenwater te recupereren.

Figuur 14: Waterverbruik op de locatie Herentals in de periode 2012-2014: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per VTE

Verbeterprogramma

- Zorgen dat de sanitaire installaties in een perfecte staat van onderhoud zijn.
- Methode aanpassen bij het spoelen van de stalen van de meetnetten met als doel het waterverbruik te minimaliseren.

3.1.1.4 Antwerpen Dienst Lucht

Dit omvat zowel de locatie Kronenburgstraat als Vuurkruisenplein te Antwerpen.

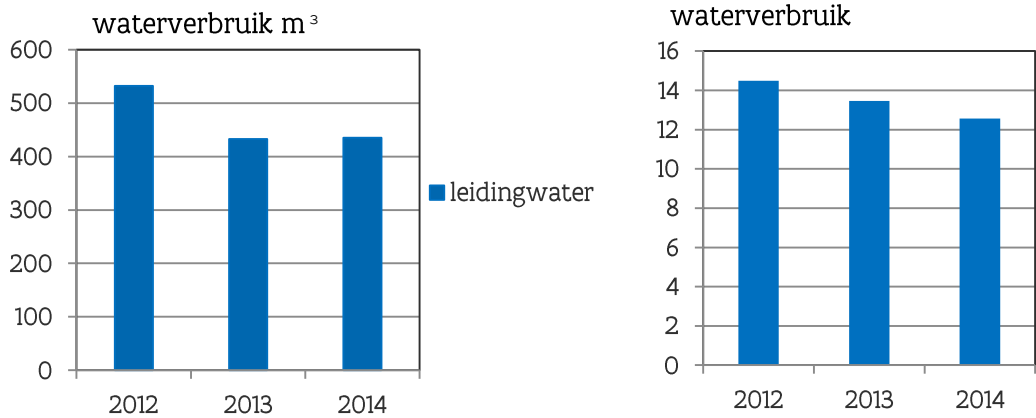
Voor deze sites kunnen de milieugegevens beperkt geregistreerd worden. De rapportage tot 2014 omvat enkel de locatie Kronenburgstraat.

Operationele doelstelling

- Het verbruik van leidingwater minimaliseren.

In de periode 2012-2014 daalde het jaarverbruik van leidingwater tot 435 m³ in 2014, bij een dalend aantal VTE (34,6 VTE in 2014 en -6% ten opzichte van 2012). Het verbruik per VTE bedraagt 12,6 m³ in 2014. Er is geen regenwater ter beschikking, daarom wordt leidingwater gebruikt voor alle nutsvoorzieningen waaronder spoelen van de toiletten, schoonmaak en ook consumptie. De vervanging met regenwater wordt momenteel gezien als technisch onhaalbaar. Het verbruik wordt bepaald aan de hand van een vast percentage (12,82%) van het verbruik in het gehele gebouw. Daarom is de evolutie in het gebruik niet alleen te verklaren door veranderingen bij VMM, maar in het gehele PIH-gebouw.

Figuur 15: Waterverbruik op de locatie Antwerpen - Kronenburgstraat in de periode 2012-2014: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per VTE

Verbeterprogramma

- Spaarknoppen geïnstalleerd in de toiletten (Kronenburgstraat).
- Aanschaf wasmachine met label A+++ om de bedrijfskledij zelf te wassen en te werken met strijkfirma i.p.v. industriële wasserij.
- Registratie standen van de watermeters op de locatie Vuurkruisenplein.

3.1.2 Afvalwater

VMM overkoepelende Milieudoelstelling

- De VMM behandelt haar afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater naar de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert.

Er zijn geen meetgegevens van het afvalwater beschikbaar. Er zijn ook geen EMAS benchmarkgegevens beschikbaar. De VMM heeft op haar sites weinig marge tot verbeteren.

Gelet op haar belangrijke rol inzake planning, controle en advies m.b.t. de behandeling van afvalwater wilde de VMM vanuit haar voorbeeldfunctie voor het aspect 'afvalwater' toch een milieudoelstelling formuleren.

3.1.2.1 Aalst

Operationele doelstelling

- Vanaf 2013 verloopt de behandeling van het afvalwater volgens de wettelijke normen - VMM geeft het voorbeeld aan externen.

3.1.2.2 Hasselt

Operationele doelstelling

- Sensibilisering van het personeel in verband met lozing van afvalwater.

////////////////////////////////////

3.2.1.1 Aalst

Operationele doelstelling Aalst:

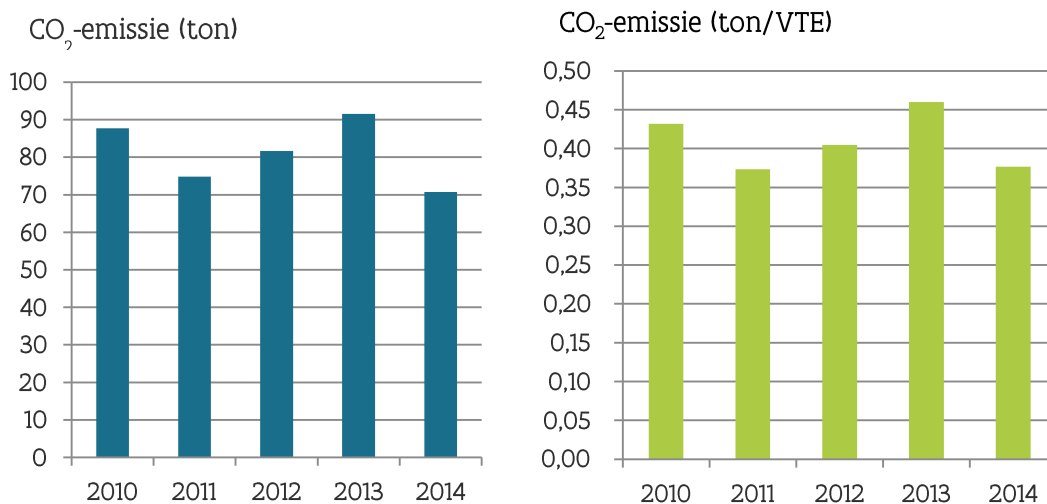
- VMM beschikt over een klimaatactieplan in 2015 waarin een road map voor emissiereductie tot 2020 wordt geformuleerd.

Verbeterprogramma

De carbon footprint 2013 werd voor VMM berekend op basis van de bilan carbon methode.

Emissies gebouwen

De gebouw gebonden CO₂-emissie in Aalst evolueert van 0,43 ton/VTE in 2010 over 0,37 ton/VTE in 2011 en 0,40 ton/VTE in 2012, 0,46 ton/VTE in 2013 en 0,38 ton/VTE in 2014. De CO₂-emissies van gebouwenverwarming namen in 2011 en 2014 af door een lager gasverbruik dankzij het zachtere winterweer. In 2012, 2013 nemen de CO₂-emissies toe, maar die stijging ligt in lijn met de evolutie van de graaddagen (zie ook verder bij 'Gasverbruik'). De site in Aalst scoort in 2014 wat CO₂-uitstoot betreft met ton CO₂/VTE zeer laag ten opzichte van de EMAS-benchmark (1,98 ton CO₂/VTE).

Figuur 16: Gebouw gebonden CO₂-emissie voor de site Aalst (2010-2014): totale emissie en emissie per VTE

Emissies dienstwagens

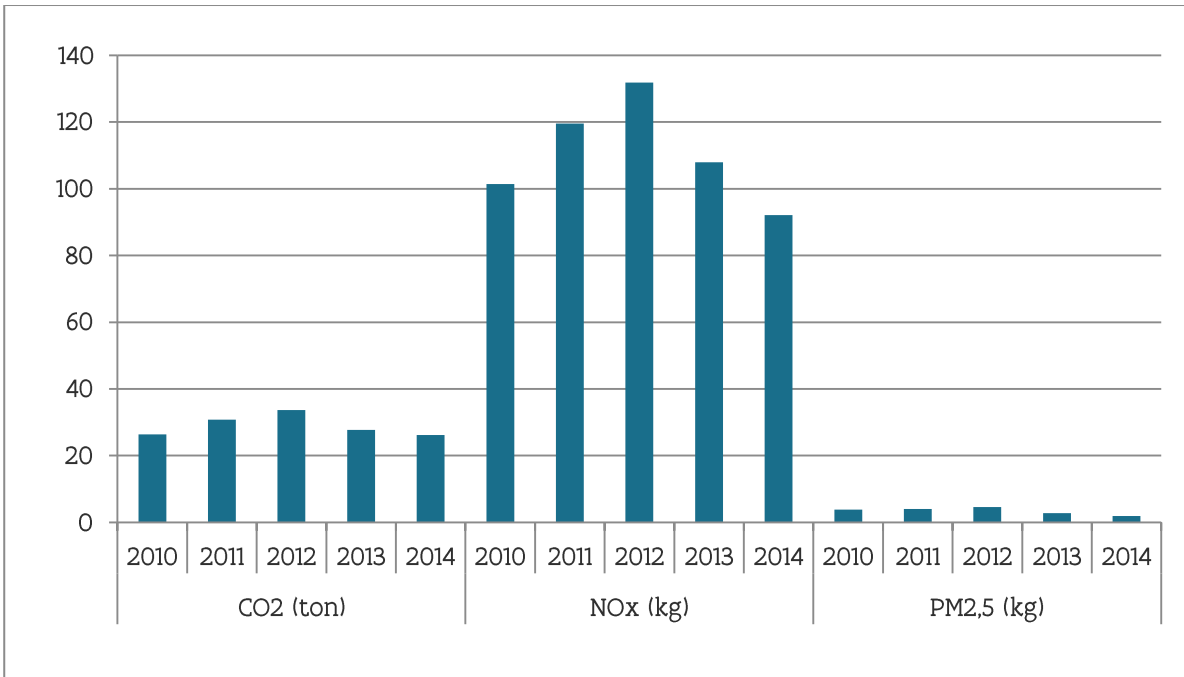
De EMAS-benchmark³ voor het aandeel dieselwagens in het wagenpark ligt op 65%. Het dienstwagenpark in Aalst omvatte in 2014 18 dienstwagens: 15 dieselwagens, 1 benzine en 1 benzine/LPG en 1 elektrische wagen. Dat betekent een aandeel dieselwagens van 83%.

De CO₂-emissies van dienstwagens namen toe van 2010 tot 2012, maar kenden een afname in 2013 en 2014, om 1% lager uit te komen dan in 2010. De toename in emissie van 26,4 ton CO₂ (in 2010) tot 33,6 ton CO₂ (in 2012) loopt parallel met de toename in afgelegde afstand (8% meer kilometers in 2012 t.o.v. 2010).

³ Benchmarking EMAS-netwerk 2011-2012, Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, november 2013.

De emissies van NO_x stegen bijgevolg ook, met 30% van 101 kg NO_x tot 132 kg NO_x in 2012, waarna weer een daling optrad. De emissie van fijn stof door dienstwagens daarentegen nam met 52% af, van 3,8 kg PM_{2,5} in 2010 naar 1,9 kg PM_{2,5} in 2014. Dat komt enerzijds doordat er relatief meer kilometers met 'euronorm 4 en 5' - dienstwagens werden gereden en anderzijds door het lagere aantal dieselwagens.

Figuur 17: CO₂, NO_x- en fijn stofemissies van dienstwagens voor de site Aalst (2010-2014)

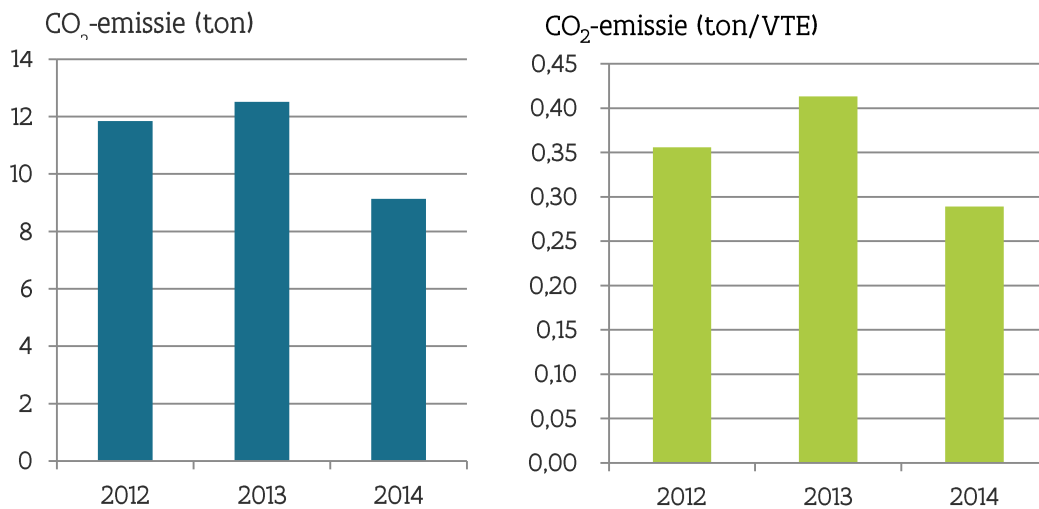
3.2.1.2 Hasselt

Operationele doelstelling Hasselt

- 80% van de nieuwe aankopen van dienstwagens mogen geen diesel zijn t.e.m. 2018.
- 15% minder verreden kilometers met dienstwagens in 2018 t.o.v. 2012.
- CO₂ emissie met 12% reduceren tegen 2018 t.o.v.2013.

Emissies gebouwen

De gebouw gebonden CO₂-emissie in Hasselt evolueert van 0,36 ton/VTE in 2012 over 0,43 ton/VTE in 2013 tot 0,28 ton/VTE in 2014. De CO₂-emissies van gebouwenverwarming nemen in 2014 af door een lager gasverbruik dankzij het zachtere weer. De site in Hasselt scoort in 2014 wat CO₂-uitstoot betreft met 0,28 ton CO₂/VTE zeer laag ten opzichte van de EMAS-benchmark (1,98 ton CO₂/VTE).

Figuur 18: Gebouw gebonden CO₂-emissie voor de site Hasselt (2012-2014): totale emissie en emissie per VTE

Emissies dienstwagens

De EMAS-benchmark⁴ voor het aandeel dieselwagens in het wagenpark ligt op 65%. Het dienstwagenpark in Hasselt omvatte in 2014, 22 dienstwagens: 20 dieselwagens en 2 benzine. Dat betekent een aandeel dieselwagens van 91%.

De CO₂-emissies van dienstwagens kende een sterke afname in 2014: de CO₂-emissie daalde van 62,2 ton in 2012 tot 52,4 ton in 2014, dus 16% lager dan in 2012.

De emissies van NO_x verliep tussen 2012-2014 in een dalende lijn, van 252 kg NO_x tot 188 kg NO_x (een daling van 25%). Voor CO₂ en NO_x is dit te verklaren door de afname in verreden kilometers in 2014: 18% minder kilometers.

⁴ Benchmarking EMAS-netwerk 2011-2012, Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, november 2013.

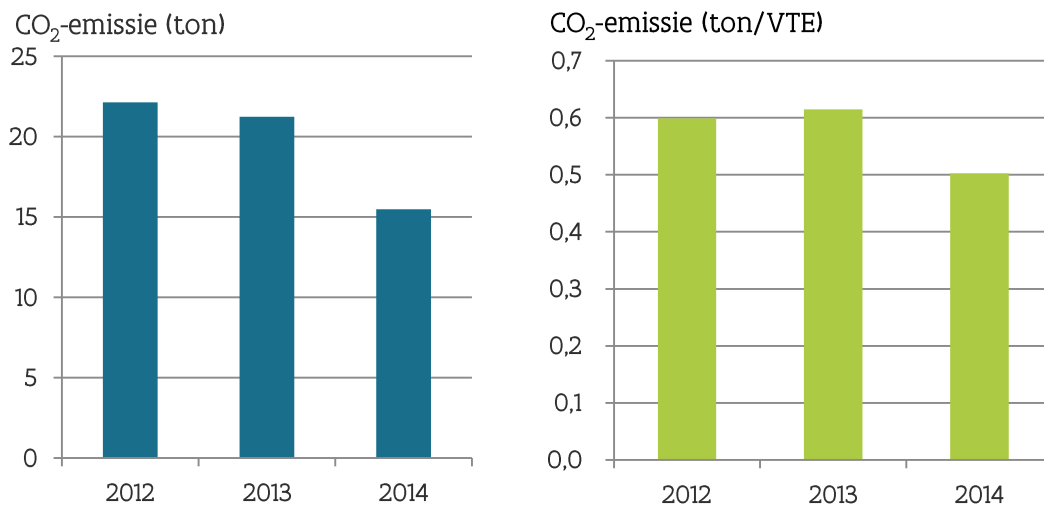
3.2.1.3 Herentals

Operationele doelstelling Herentals

- CO₂ uitstoot verminderen met 15% t.o.v. 2011 tegen 2018.
- 80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel in 2018.
- 15% minder verreden kilometers met dienstwagens in 2018 t.o.v. 2012.
- Sensibiliseren rijgedrag door het invoeren van de ritregistratie en het interpreteren van de rapporten.

Emissies gebouwen

De gebouw gebonden CO₂-emissie in Herentals evolueert van 0,60 ton/VTE in 2012 over 0,61 in 2013 tot 0,50 in 2014. De CO₂-emissies van gebouwenverwarming nemen in 2014 af door een lager gasverbruik dankzij het zachtere weer. De site in Herentals scoort in 2014 wat CO₂-uitstoot betreft met 0,50 ton CO₂/VTE zeer laag ten opzichte van de EMAS-benchmark (1,98 ton CO₂/VTE).

Figuur 20: Gebouw gebonden CO₂-emissie voor de site Herentals (2012-2014): totale emissie en emissie per VTE

Emissies dienstwagens

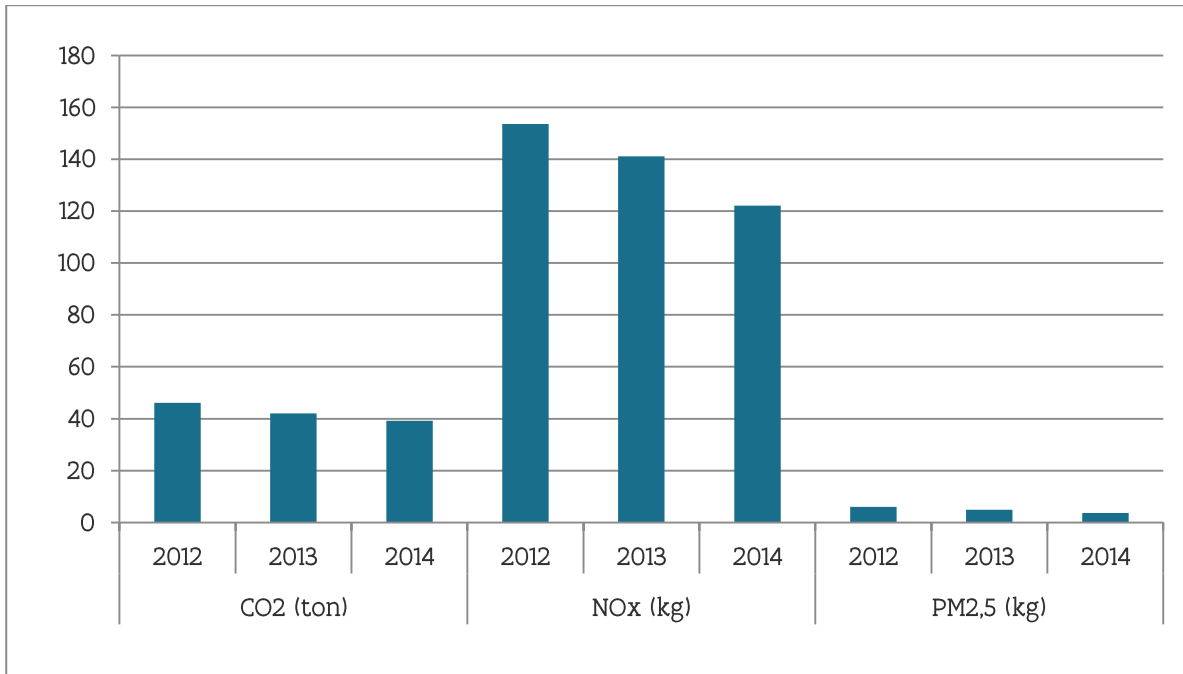
De EMAS-benchmark⁵ voor het aandeel dieselwagens in het wagenpark ligt op 65%. Het dienstwagenpark in Herentals omvatte in 2014, 14 dienstwagens: 13 dieselwagens en 1 benzine. Dat betekent een aandeel dieselwagens van 93%.

De CO₂-emissies van dienstwagens nam af over de hele periode (-15%), door het dalend aantal gereden kilometers (-11%): van 46,1 ton CO₂ in 2012 tot 39,2 ton CO₂ in 2014.

De emissies van NO_x verliep tussen 2012-2014 in een dalende lijn, van 154 kg NO_x tot 122 kg NO_x (-21%).

⁵ Benchmarking EMAS-netwerk 2011-2012, Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, november 2013.

De emissie van fijn stof door dienstwagens nam ook af met 38%, van 6,0 kg PM_{2,5} in 2012 naar 3,7 kg PM_{2,5} in 2014. De daling in fijn stof emissie is nog sterker door de toenemende vervanging van euronorm 3 wagens door euronorm 5 wagens en de inzet van 1 benzinewagen.

Figuur 21: CO₂, NO_x- en fijn stofemissies van dienstwagens voor de site Herentals (2012-2014)

Verbeterprogramma

- Verderzetten/versterken van het duurzaam aankoopbeleid inzake dienstwagens.
- Verder rationaliseren van dienstverplaatsingen – door compacte monsternemingsroutes, promoten van collectief vervoer in het kader van vergaderplanning.
- Onderzoek naar reorganisatie van het eigen wagenpark in de vestiging.

3.2.1.4 Antwerpen Dienst Lucht

Dit omvat zowel de locatie Kronenburgstraat als Vuurkruisenplein te Antwerpen. Enkel voor Kronenburgstraat zijn er milieugegevens geregistreerd, omdat dit in het Vuurkruisenplein tot nu toe nog niet mogelijk is.

Operationele doelstelling Antwerpen Dienst Lucht

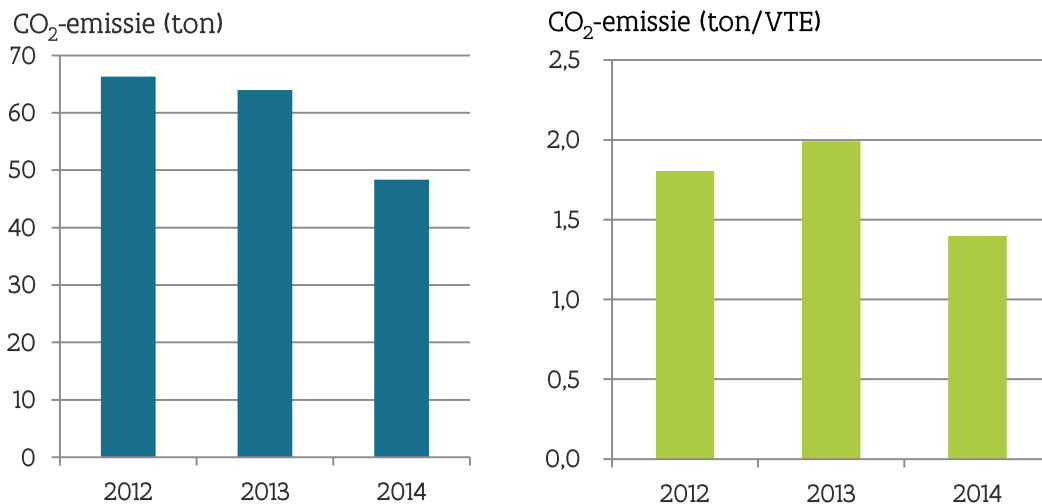
- Beschikken over een klimaatactieplan waarin de road map voor emissiereductie tot 2020 wordt geformuleerd.
- 80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel.
- Het aantal verreden kilometers met dienstwagens reduceren tot 15% in 2018 ten opzichte van 2012.

Emissies gebouwen

De gebouw gebonden CO₂-emissie evolueert van 1,80 ton/VTE in 2012 over 1,99 ton/VTE in 2013 tot 1,40 ton/VTE in 2014.

De emissie wordt bepaald aan de hand van een vast percentage(12,82%) van het gasverbruik in het gehele gebouw. Daarom is de evolutie in het gebruik niet alleen te verklaren door veranderingen bij VMM, maar in het gehele PIH-gebouw.

De site scoort in 2014 wat CO₂-uitstoot betreft met 1,40 ton CO₂/VTE laag ten opzichte van de EMAS-benchmark (1,98 ton CO₂/VTE).

Figuur 22: Gebouw gebonden CO₂-emissie voor de site Antwerpen Dienst Lucht (2012-2014): totale emissie en emissie per VTE

Emissies dienstwagens

Het dienstwagenpark in Antwerpen omvatte in 2014, 11 dienstwagens: 10 dieselwagens en 1 LPG. Dat betekent een aandeel dieselwagens van 91%.

3.3 Energie

3.3.1 Elektriciteitsverbruik

Milieudoelstelling Elektriciteit

- De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh) met 20% tegen 2020 en met minimum 5% in elke vestiging, met 2012 als referentiejaar.

	Gas (kWh/VTE)	Gas (kWh/m ²)	Elektriciteit (kWh/VTE)
VMM kantoor	3 256	104	2 927
EMAS groep 1	3 462*	108*	4 017

Tabel 3: Referentiecijfers gas en elektriciteit (benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

*Dit is berekend als genormaliseerd gasverbruik, dus het effect van strenge en zachte winters verwijderd.

3.3.1.1 Aalst

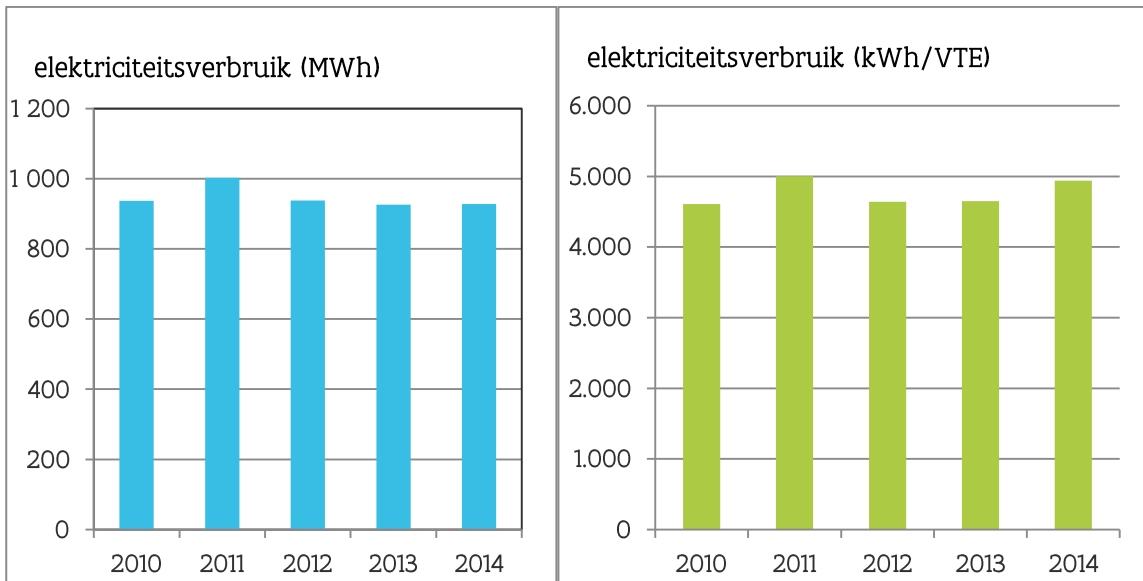
Operationele doelstelling

- Eind 2014 is een energieaudit beschikbaar met operationele maatregelen.
- Tegen eind 2014 zal het primaire energieverbruik (kWh) verlagen met 5% en beschikt de locatie over tellers op al haar installaties, met 2012 als referentiejaar.

Resultaten 2014

Het elektriciteitsverbruik in Aalst evolueerde van 4.609 kWh/VTE in 2010 over 5.002 kWh/VTE in 2011 en 4.640 kWh/VTE in 2012, 4.651 kWh/VTE in 2013 naar 4.942 kWh/VTE in 2014 (figuur 24). De stijging in 2014 heeft te maken met de afnemende personeelsbezetting. Absoluut daalde het verbruik van 936 MWh in 2010, naar 928 MWh in 2014. Ten opzichte van 2011 is dit een daling met 7%. Op weekdays is het verbruik te verdelen voor 30% aan de kantoorgebouwen en voor 70% aan het datacenter, dat functioneert voor alle VMM locaties. De absolute daling in 2012 en 2013 is het gevolg van de vervanging van PC's door thin-clients en beeldbuischermen door flatscreens, maar ook van de lagere koelingsbehoefte in de serverruimtes. 2011 was een jaar met een hoog aantal koeldagen. Het elektriciteitsverbruik in Aalst ligt 16% hoger ten opzichte van de EMAS-benchmark⁶ (4.017 kWh/VTE in een kantoorgebouw) en 59% hoger dan de VMM-benchmark (2.927 kWh/VTE). Het hoge elektriciteitsverbruik is te verklaren door het datacenter op de site in Aalst: daar staan de centrale servers voor het hele IT-netwerk van de VMM. Dat heeft uiteraard een grote impact op het energieverbruik van deze site. Via het raamcontract van de Vlaamse overheid wordt 100 % groene stroom afgenomen.

⁶ Benchmarking EMAS-netwerk 2011-2012, Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, november 2013.

Figuur 24: Elektriciteitsverbruik site Aalst: verbruik in MWh per jaar en verbruik in kWh per VTE (2010-2014)

Verbeterprogramma:

- Verderzetten van het duurzaam aankoopbeleid inzake elektriciteit, elektrische toestellen en informatica.
- Verdere inspanningen leveren voor sensibilisatie om het personeel tot rationeel energieverbruik aan te zetten.
- Gerichte communicatie en strikte opvolging van verwarming en koeling op de 3e verdieping van de Gasthuisstraat.
- Richtlijnen opvolgen voor het gebruik van elektrische toestellen.
- Plaatsen van aparte energietellers in de drie VMM-gebouwen, zodat verbruik gericht gemonitord en opgevolgd kan worden.
- Uitvoeren van de corrigerende maatregelen uit de Energieaudit van het datacenter (DR 4mei 2015).
- Het gemeenschappelijk energieverbruik herberekenen van alle VTE die gebruik maken van het datacenter.

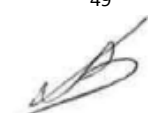
3.3.1.2 Hasselt

Operationele doelstellingen

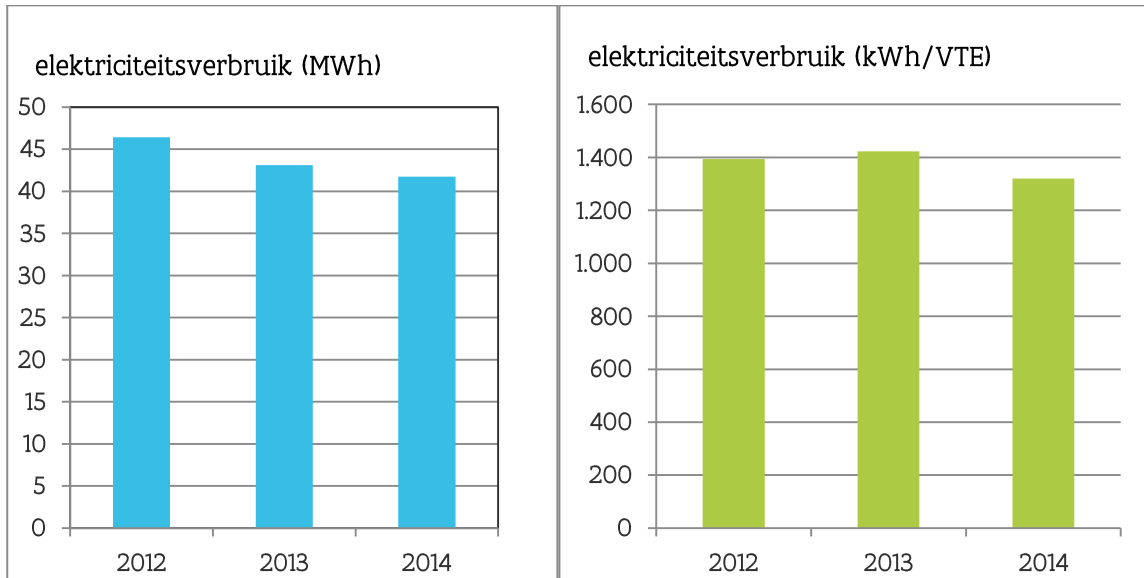
- 10% minder elektriciteitsverbruik (KWh) in 2015 t.o.v. 2012.

Resultaten 2014

Het elektriciteitsverbruik in Hasselt evolueerde van 1.393 kWh/VTE in 2012 over 1.423 kWh/VTE in 2013 naar 1.320 kWh/VTE in 2014. Ten opzichte van 2012 is dit een daling met 5%. Het verbruik absoluut uitgedrukt daalde van 46,4 MWh in 2012 tot 41,7 MWh in 2014, met 10%. De daling in 2014 is onder meer het gevolg van de vervanging van PC's door thin-clients en beeldbuischermen door flatscreens op 10/2/2014. Tussen 2012 en 2014 daalde de personeelsbezetting van 33,3 VTE naar 31,6 VTE, met slechts 30,3 VTE in 2013.

Het elektriciteitsverbruik van 2014 ligt 67% lager ten opzichte van de EMAS-benchmark (4.017 kWh/VTE) en 55% lager dan de VMM benchmark (2.927 kWh/VTE).

Figuur 25: Elektriciteitsverbruik site Hasselt: verbruik in MWh per jaar en verbruik in kWh per VTE (2012-2014)

Verbeterprogramma

- Verderzetten van het duurzaam aankoopbeleid inzake elektriciteit, elektrische toestellen en informatica.
- Verdere inspanningen leveren voor sensibilisatie om het personeel tot rationeel energieverbruik aan te zetten.
- Opsporen van energieverliezen en corrigerende maatregelen toepassen.

3.3.1.3 Herentals

Operationele doelstellingen

- Elektriciteitsverbruik (KWh) terugschroeven met 5 % tegen 2018 t.o.v. 2012.

Resultaten 2014

Het elektriciteitsverbruik in Herentals evolueerde van 1.019 kWh/VTE in 2012 over 1.333 kWh/VTE in 2013 naar 1.231 kWh/VTE in 2014. Ten opzichte van 2012 is dit een stijging met 21%. Het verbruik absoluut uitgedrukt daalde van 39,4 MWh in 2012 tot 37,9 MWh in 2014, met 4%. Tussen 2012 en 2014 daalde de personeelsbezetting van 36,9 naar 30,8 VTE, maar bleef het verbruik van de labo-activiteiten gelijklopend (naar inschatting),

De daling in 2014 ten opzichte van 2013 is het gevolg van de vervanging van PC's door thin-clients en beeldbuischermen door flatscreens . Het elektriciteitsverbruik van 2014 ligt 69% ten opzichte van de EMAS-benchmark (4.017 kWh/VTE) en 58% lager dan de VMM benchmark (2.927 kWh/VTE).

3.3.2 Gasverbruik

Milieu doelstelling Gasverbruik

- De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m²) met 10 % tegen 2020 met 2012 als referentiejaar.

3.3.2.1 Aalst

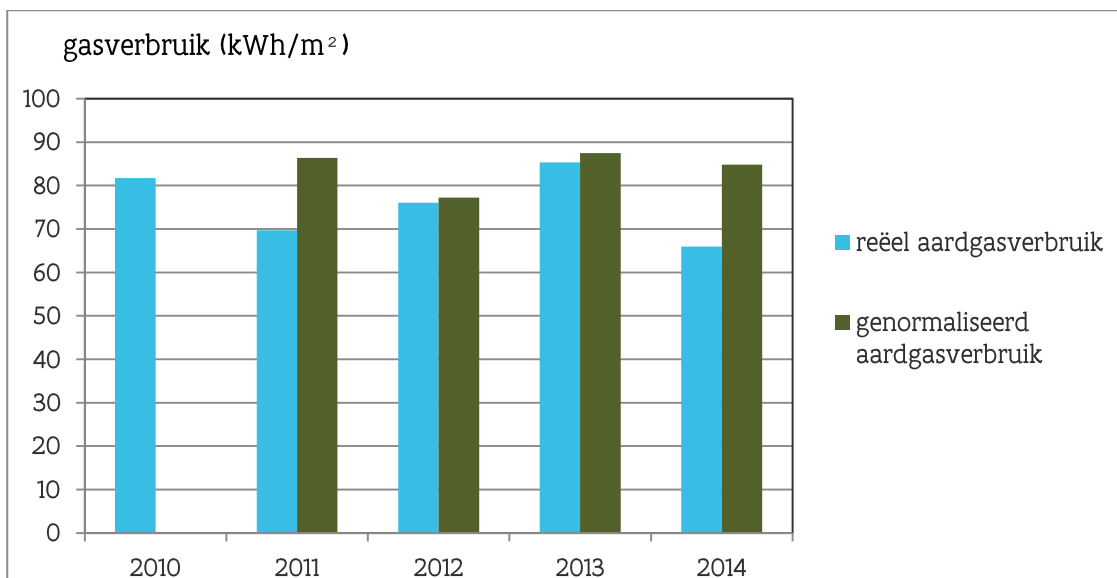
Operationele doelstellingen

- Eind 2014 is een energieaudit beschikbaar met operationele maatregelen.
- Tegen eind 2014 zal het primaire energieverbruik verlagen met 5% (kWh) en beschikt de locatie over tellers op al haar installaties.

Resultaten 2014

De stookinstallatie in het datacenter in Aalst verbruikt aardgas. De stookinstallatie verwarmt niet alleen de twee kantoorgebouwen van de VMM, maar ook een Sociaal huis, 200 sociale appartementen en het aanpalende kantoorgebouw van het OCMW. Het gasverbruik voor de verwarming van de VMM-gebouwen in Aalst samen bedroeg in 2010 2.148 kWh/VTE of 81,7 kWh/m² (bruto vloeroppervlakte), steeg lichtjes tot 2.289 kWh/VTE of 85,3 kWh/m² in 2013. In 2014 daalde het gasverbruik door een zacht voorjaar tot 1.875 kWh/VTE of 66 kWh/m².

Om de doelstelling correct te evalueren is een omrekening naar genormaliseerd verbruik nodig: dit is een correctie aan de hand van de graaddagen. Het gasverbruik hangt namelijk samen met de weersomstandigheden, uitgedrukt in graaddagen. Het hogere aantal graaddagen vanaf 2012 verklaart grotendeels de stijging in reëel gasverbruik tot 2013. Daarnaast daalt het genormaliseerd gasverbruik met 2 %: van 86,4 kWh/m² in 2011 tot 84,8 kWh/m² in 2014. Deze daling wordt als verwaarloosbaar beschouwd. De EMAS benchmark voor genormaliseerd gasverbruik bedraagt 108 kWh/m².

Figuur 28: gasverbruik voor de site Aalst in kWh/m² bruto vloeroppervlakte (2010-2014)

Verbeterprogramma

- Verdere inspanningen leveren voor sensibilisatie van het personeel.
- Regelmatig onderhoud van de stookinstallatie.
- Plaatsen van aparte energietellers in de drie VMM-gebouwen, zodat gerichter gemonitord en opgevolgd kan worden.
- Richtlijnen voor personeel inzake afstellen verwarming/koeling.
- Bijkomend isoleren verwarmingscollectoren.

3.3.2.2 Hasselt

Operationele doelstellingen

- 5% minder gasverbruik (kWh/m²) in 2018 t.o.v. 2012.

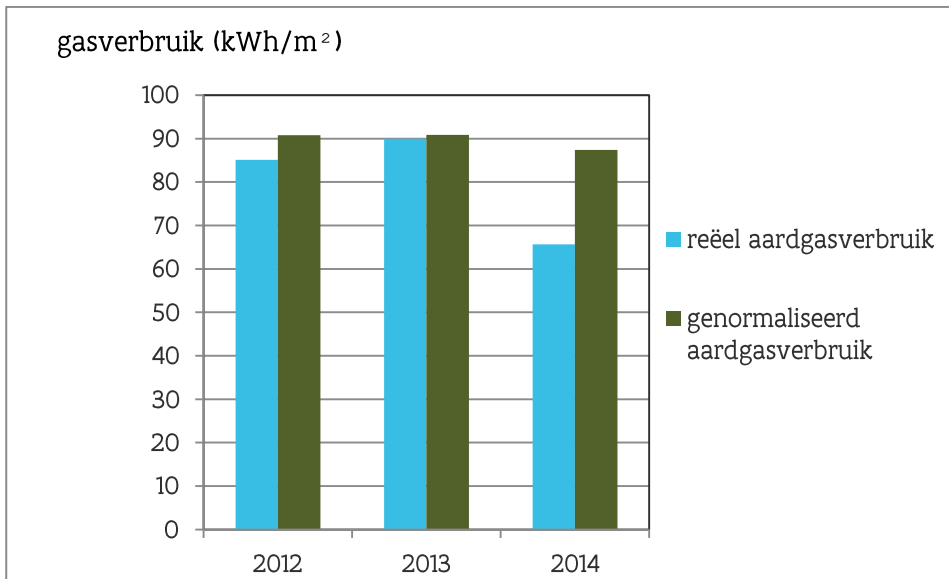
Resultaten 2014:

De stookinstallatie in Hasselt wordt gevoed met aardgas. Het gasverbruik in Hasselt bedroeg in 2012 1.770 kWh/VTE of 85 kWh/m² (bruto vloeroppervlakte). In 2013 steeg het gasverbruik tot 2.056 kWh/VTE of 90 kWh/m² door een iets kouder jaar. In 2014 is er een sterke daling tot 1.439 kWh/VTE of 66 kWh/m² door het zachte voorjaar 2014.

Om de doelstelling correct te evalueren is een omrekening naar genormaliseerd verbruik nodig: dit is een correctie aan de hand van de graaddagen. Het gasverbruik hangt namelijk samen met de weersomstandigheden, uitgedrukt in graaddagen⁷. Het hogere aantal graaddagen in 2013 verklaart grotendeels de stijging in reëel gasverbruik. Daarnaast daalt het genormaliseerd gasverbruik met 4%: van 91 kWh/m² in 2012 tot 87 kWh/m² in 2014. De EMAS benchmark voor genormaliseerd gasverbruik bedraagt 108 kWh/m².

⁷ Het gasverbruik werd genormaliseerd per maand met equivalente graaddagen (16,5 °C) van www.aardgas.be. De normale equivalente graaddagen zijn het gemiddelde over 1981-2010.

Figuur 29: Gasverbruik voor de site Hasselt in kWh/m² bruto vloeroppervlakte (2012-2014)

Verbeterprogramma

- Verdere inspanningen leveren voor sensibilisatie van het personeel.
- Regelmatig onderhoud van de stookinstallatie.
- Opsporen van energieverliezen en corrigerende maatregelen toepassen.
- Inventarisatie oppervlakte verwarmde ruimte.

3.3.2.3 Herentals

Operationele doelstellingen:

- Gasverbruik (kWh/m²) terugschroeven met 5 % tegen 2018 t.o.v. 2012.

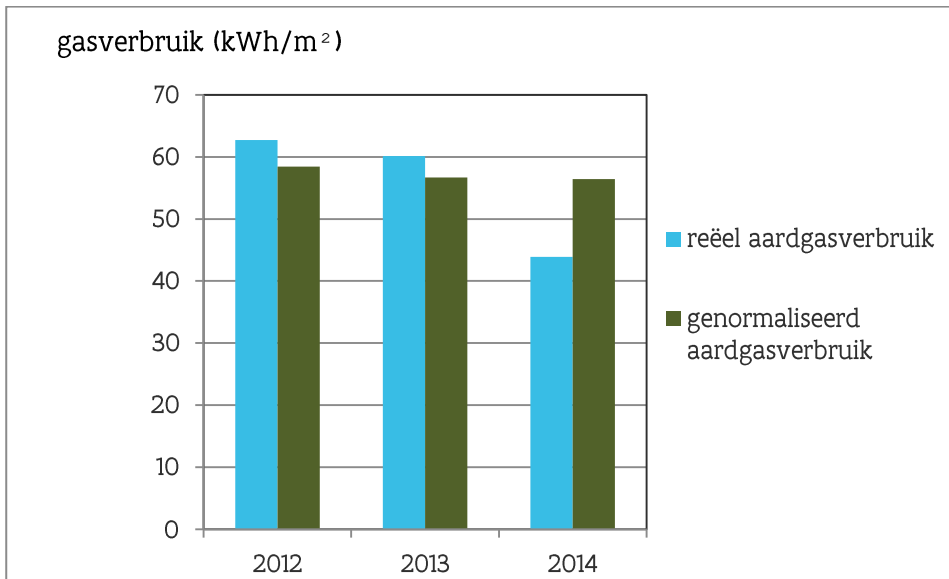
Resultaten 2014

De stookinstallatie in Herentals draait op aardgas. Het gasverbruik in Herentals bedroeg in 2012 3.189 kWh/VTE of 63 kWh/m² (bruto vloeroppervlakte). In 2013 bleef het gasverbruik nagenoeg gelijk met 3.058 kWh/VTE of 60 kWh/m². In 2014 is er een daling tot 2.501 kWh/VTE of 66 kWh/m² door het zachte voorjaar 2014.

Om de doelstelling correct te evalueren is een omrekening naar genormaliseerd verbruik nodig: dit is een correctie aan de hand van de graaddagen. Het gasverbruik hangt namelijk samen met de weersomstandigheden, uitgedrukt in graaddagen. Het hogere aantal graaddagen in 2013 verklaart grotendeels de stijging in reëel gasverbruik. Daarnaast daalt het genormaliseerd gasverbruik⁸ met 3%: van 58 kWh/m² in 2012 tot 56 kWh/m² in 2014. De EMAS benchmark voor genormaliseerd gasverbruik bedraagt 108 kWh/m².

⁸ Het gasverbruik werd genormaliseerd per maand met equivalente graaddagen (16,5 °C) van www.aardgas.be. De normale equivalente graaddagen zijn het gemiddelde over 1981-2010.

Figuur 30: Gasverbruik voor de site Herentals in kWh/m² bruto vloeroppervlakte (2012-2014)

Verbeterprogramma

- De automatische temperatuurregeling van de centrale verwarming efficiënt instellen.
- Personeelsleden motiveren om zo weinig mogelijk warmteverlies te creëren door bv. het sluiten van deuren en ramen.

3.3.2.4 Antwerpen Dienst Lucht

Dit omvat zowel de locatie Kronenburgstraat als Vuurkruisenplein te Antwerpen. Enkel voor Kronenburgstraat zijn er milieugegevens geregistreerd, omdat dit in het Vuurkruisenplein tot nu toe nog niet mogelijk is.

Operationele doelstellingen

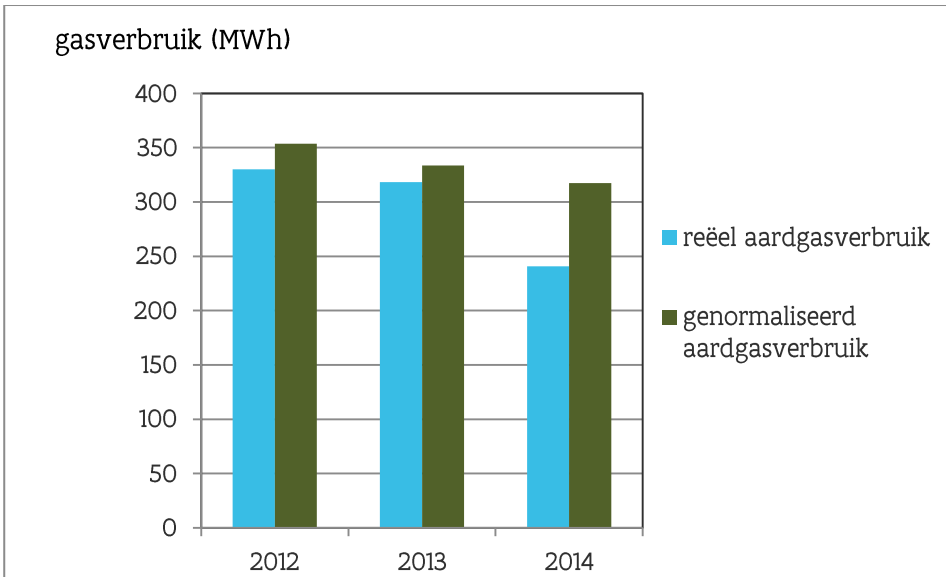
- Tegen eind 2014 zal het primair energieverbruik verlagen met 10% t.o.v. 2012.
- Beschikbaar stellen van de operationele maatregel uit de energieaudit .

Resultaten 2014

De stookinstallatie in Antwerpen Diens Lucht, Kronenburgstraat wordt aangedreven op aardgas. Het gasverbruik is berekend als een vaste fractie (12,85%) van het gasverbruik van het gehele gebouw. De variaties in gasverbruik over de jaren zijn dus enkel te verklaren op niveau van het hele gebouw. Omdat gegevens over vloeroppervlakte nog ontbreken, is het gasverbruik enkel per VTE weergegeven. Voor de evaluatie van de doelstelling wordt het gasverbruik in kWh gehanteerd, na normalisatie voor weersomstandigheden.

Het gasverbruik in Antwerpen bedroeg in 2012 9.132 kWh/VTE of 330 MWh. In 2013 bleef het gasverbruik nagenoeg in hetzelfde bereik met 8.808 kWh/VTE of 318 MWh. In 2014 is er een daling tot 6.956 kWh/VTE of 241 MWh door het zachte voorjaar 2014.

Om de doelstelling correct te evalueren is een omrekening naar genormaliseerd verbruik nodig: dit is een correctie aan de hand van de graaddagen. Het genormaliseerd gasverbruik daalt tussen 2012 en 2014 met 10%. Na normalisatie blijft het gasverbruik/VTE in 2014 te Antwerpen ver boven de benchmark: 9.172 kWh/VTE. De EMAS-benchmark voor gasverbruik bedraagt 3.462 kWh/VTE.

Figuur 31: Gasverbruik (reëel) voor de site Antwerpen Diens Lucht in kWh/VTE (2012-2014)

Verbeterprogramma

- Actieplan opstellen op basis van de energieaudit PIH (Kronenburgstraat).

3.4 Mobiliteit

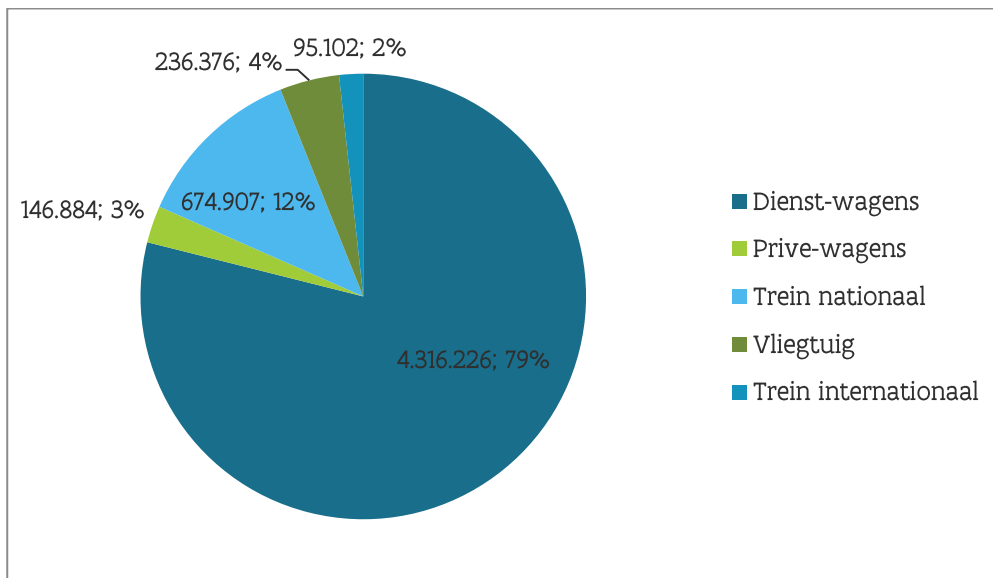
Milieudoelstellingen mobiliteit

- Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woon-werkvervoer de modal split verbeteren ten opzichte van 2011. De 'modal split' betekent de overschakeling van individueel autovervoer naar gemeenschappelijke vervoerswijzen.
- De VMM verhoogt het aantal dagen telewerk met 20% tegen 2020 met 2012 als referentiejaar.

De VMM promoot duurzame mobiliteit bij haar personeelsleden, zowel voor dienstreizen als voor woon-werkverkeer. Duurzame mobiliteit betekent voorrang voor voetgangers (**Stappers**), fietsers (**Trappers**) en collectief vervoer (**Openbaar vervoer**, carpooling). Pas daarna komt **Privé**vervoer. Dat is het zogenaamde 'STOP-principe'. Uiteraard heeft de ligging van een locatie een grote impact op het mobiliteitsgedrag.

Dienstreizen bij VMM

Onderstaande figuur geeft de mobiliteit tijdens diensturen weer, of dienstverplaatsingen, voor de hele VMM, uitgedrukt als personenkilometers en aandeel (%). In 2014 werden de kilometergegevens van 308 dienstwagens geregistreerd. Op 31/12/2014 waren er 287 dienstwagens in gebruik. De afgelegde kilometers met dienstwagens schommelt rond de 5.000 km per VTE. Er werden in 2014 4,316 miljoen kilometers afgelegd voor dienstverplaatsingen met dienstwagens. Daarnaast legde het personeel voor dienstverplaatsingen 0,148 miljoen km af met de eigen wagen. Het wagengebruik omvat ook de internationale verplaatsingen. Internationale dienstverplaatsingen met vliegtuig en trein kwamen op 0,331 miljoen km uit, waarvan ongeveer 2/3 met het vliegtuig en 1/3 met de trein. Het aandeel duurzame dienstverplaatsingen, uitgedrukt in personenkm, bedraagt 14% in 2014.

Figuur 32: Dienstverplaatsingen: personenkilometers dienstverkeer (km) voor de hele VMM (2014)

88% van de dienstverplaatsingen met dienstwagen in 2014 werden afgelegd voor de uitbating van de meetnetten, de rattenbestrijding en het operationeel beheer van de waterlopen. Heel wat personeelsleden werken namelijk dagelijks op het terrein, meestal met specifieke meetapparatuur of specifieke uitrusting voor het beheer van de waterlopen. Het openbaar vervoer is in die gevallen geen alternatief. In 2014 werd een ritregistratiesysteem in de voertuigen ingebouwd met als doel een betere monitoring van de ritten.

Voor andere dienstreizen worden het openbaar vervoer of de (dienst-)fiets wel gepromoot. Voor de dienstreizen met de trein wordt naast het aantal gereserveerde treintickets ook de afgelegde afstand geregistreerd. Het totaal aantal treinritten nam in de periode 2009-2014 toe met 32% en in de periode 2011-2014 met 14%. Het aantal treinritten per VTE nam in dezelfde periodes toe met 47% en 23%. Vanaf januari 2014 beschikt VMM over Blue-Bike passen per vestiging. In 2014 werden 160 ontleningen geregistreerd.

In 2014 werden eveneens twee elektrische fietsen aangekocht, deze fietsen kunnen uitgeleend worden voor dienstverplaatsingen maar ook gedurende een werkweek als testfiets voor woon-werkverkeer. De fietsen verplaatsen tussen de vestigingen. In 2015 werd overgaan tot cambiodelen voor de vestiging te Leuven ten voordele van een poolwagen.

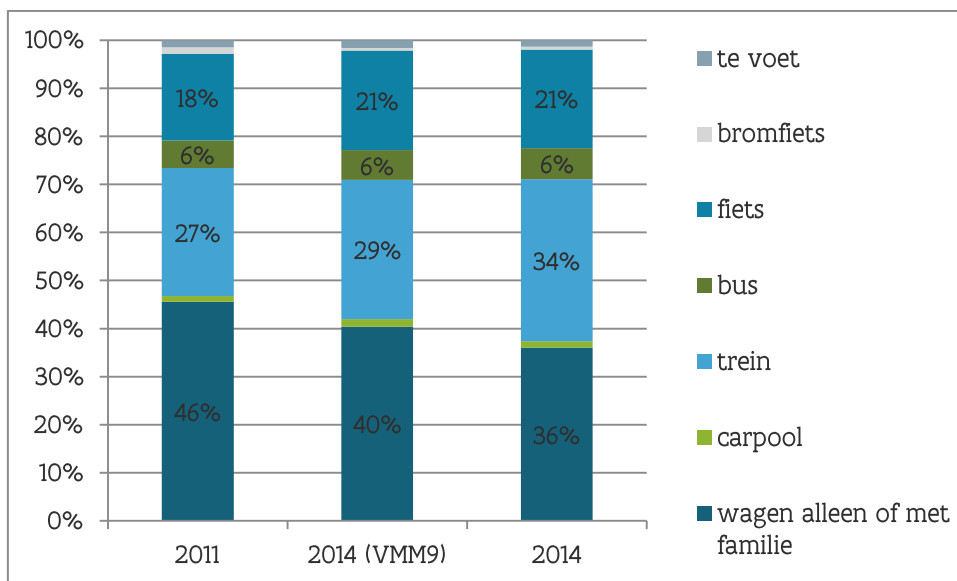
Verbetermaatregelen

- Richtlijnen uitwerken voor het gebruik van het vliegtuig bij dienstreizen.
- In 2015 beschikt het volledige wagenpark over een ritregistratiesysteem.
- Blue-Bike gebruik verder promoten bij het personeel.
- Graduele uitbreiding cambiodelen binnen VMM.
- Systeem elektrische deelfiets hernemen in 2015.

Woon-werkverkeer bij VMM

De VMM moedigt vanuit haar voorbeeldfunctie milieuvriendelijk woon-werkverkeer aan. De personeelsleden krijgen abonnementen op trein-, metro- en/of bus volledig terugbetaald. Wie met de fiets naar het werk komt, ontvangt een fietsvergoeding. In de meeste locaties staan douches ter beschikking, net zoals regenkledij voor wie zich laat verrassen door het weer. Bij de zoektocht naar een nieuwe locatie is een centrale ligging nabij een station of bushalte altijd een vereiste. De EMAS-benchmark⁹ voor aandeel duurzaam woon-werkverkeer bedraagt 91%. De EMAS -benchmarkgroep is samengesteld uit overheidsbedrijven met locatie in Brussel, die allemaal dicht bij het netwerk openbaar vervoer gelegen zijn.

⁹ Benchmarking EMAS-netwerk 2011-2012, Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, november 2013.

Figuur 33: Aandeel vervoerswijzen van het woon-werkverkeer voor VMM (2011-2014)

(Bron: enquête woon-werkverkeer 11'-14')

De VMM neemt elke 3 jaar deel aan de enquête 'woon-werkverkeer' ingericht door de federale overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer. Twee derde van het personeel nam deel aan de mobiliteitsenquête in 2011, enkel alleen de locaties met meer dan 30 personeelsleden .

In 2014 werd een nieuwe enquête uitgevoerd met een bredere vraagstelling (meer locaties en meer vragen) om een gedetailleerder beeld te krijgen van het woon-werkverkeer.

Personeelsleden van de VMM kwamen in 2011 voor 32% en in 2014 voor 40% met openbaar vervoer in hoofdtraject naar het werk. In 2011 kwam ook 20% en in 2014 22% met de fiets of te voet. Tot slot kwam er in 2011 48% en 2014 37% met de wagen of moto of bromfiets. Het aandeel duurzaam woon-werkverkeer bedraagt dus in 2011 52% en in 2014 62%. De enquête in 2014 is wel op een ruimer aantal personeelsleden gevoerd en in meerdere locaties dan in 2011. Wanneer de resultaten 2014 enkel voor dezelfde locaties als 2011 worden bekeken (VMM9), dan nog is er toename met 5 procentpunten tot 57% van het aandeel duurzaam woon-werkverkeer, ten nadele van de privé-wagen en bromfiets.

Verbeterprogramma

- 2015 werd uitgeroepen tot het jaar van de mobiliteit door de Werkgroep Intern leefmilieu
- Een databank opzetten voor de opvolging van het gebruik van het wagenpark van de VMM.
- Verder zetten van het duurzaam aankoopbeleid inzake mobiliteit, d.w.z. in kader van de vergroening van het wagenpark, de aankoop van dienstfietsen, ...
- Verdere inspanningen leveren voor sensibilisatie van het personeel, bijvoorbeeld door deelname aan de campagne "Bike to Work", 'Car Free Day', het organiseren van fietspools, het promoten van openbaar vervoer en de carpooldatabank, promoten van het systeem 'Blue Bike'...

Aalst

Operationele doelstellingen:

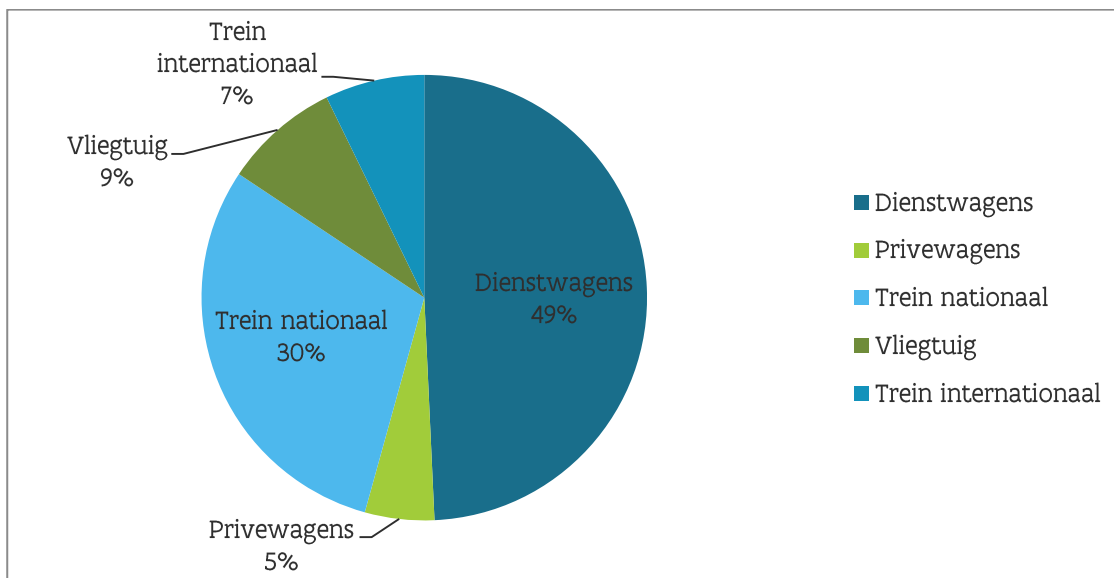
- De modal split¹⁰ wordt verbeterd zodat 56% van de werknemers zich duurzaam verplaatsen tegen 2016.
- In Aalst komen in 2015 5% meer werknemers via duurzaam woon- werkverkeer naar de VMM tegen 2015 en dit ten opzichte van 2011 (mobiliteitsenquête FOD Mobiliteit).
- Tegen 2016 nemen het aantal duurzame dienstverplaatsingen toe met 10%.
- Tegen 2015 beschikken we over een ritregistratiesysteem van de vervoerswijzen dienstverplaatsingen.
- Einde 2015 is er een elektronisch aanvraagstelsel voor dienstwagengebruik.

Resultaten 2014

3.4.1.1.1 Dienstreizen in Aalst

Sinds 2013 zijn gegevens beschikbaar over de binnenlandse en buitenlandse dienstverplaatsingen met diverse vervoersmiddelen voor de site Aalst. Ten opzichte van de hele VMM scoort de site Aalst een hoger aandeel van duurzame vervoersmodi: trein en fiets. Voor heel VMM is dit 14% tegenover 37% in Aalst in 2014. De site Aalst is een administratieve site, terwijl andere sites instaan voor de exploitatie van de meetnetten of het beheer van de waterlopen. Voor die terreinwerkers is het openbaar vervoer geen alternatief.

Van 2013 naar 2014 steeg de afstand duurzame dienstverplaatsingen, uitgedrukt als personenkilometers met 1 procentpunt van 13% naar 14% voor de site Aalst.

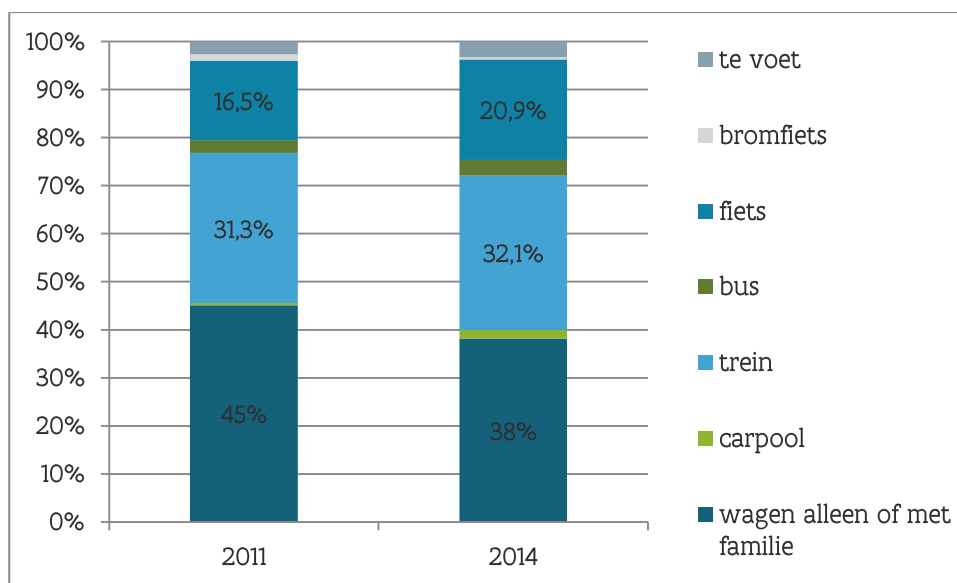
Figuur 34: Verdeling vervoerswijze voor dienstverplaatsingen op de site Aalst op basis van personenkilometers (2014)

¹⁰ Zowel dienst als woon-werk verkeer

3.4.1.1.2 Woon-werkverkeer

De resultaten voor de site in Aalst lijken sterk op die van VMM* in het geheel. Voor Aalst bedraagt het aandeel duurzaam woon-werkverkeer in het hoofdtraject 53% in 2011, op basis van de mobiliteitsenquête in 2011. In 2014 bedroeg dit aandeel 60 %, vooral door een stijging van fiets en treinverplaatsingen. De verschuiving van 5% meer werknemers via duurzaam woon- werkverkeer ten opzichte van 2011 werd in 2014 behaald.

Doel voor heel VMM is om tegen 2020 de ‘modal split’ te verbeteren. Het aandeel duurzaam vervoer in hoofdtraject zal in deze vestiging nog moeten stijgen boven 56%.

Figuur 35 Aandeel vervoerswijzen (modi) in het woon-werkverkeer VMM Aalst (2011-2014)

Verbeterprogramma

- Mobiscan opmaken voor deze vestiging
- Bijplaatsen van een fietsenstalling in de Gasthuisstraat 42 om het personeel aan te zetten tot milieuvriendelijker mobiliteitsgedrag.

3.4.1.2 Hasselt

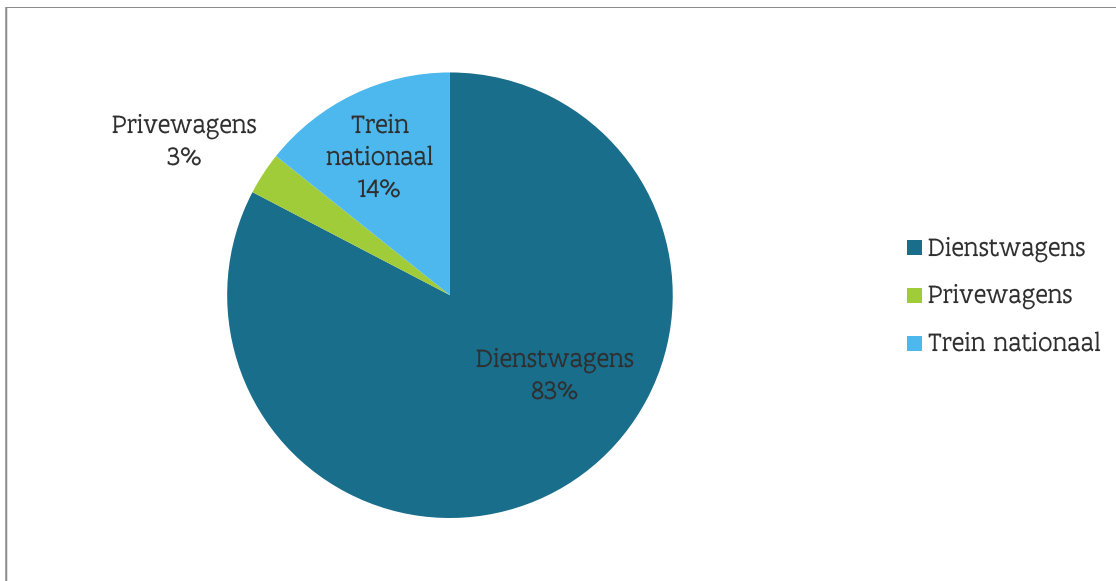
Operationele doelstellingen

- 5% meer werknemers via duurzaam woon-werkverkeer tegen 2018 ten opzichte van 2011.
- 100% meer Blue Bikes gebruik in 2018.
- Tegen 2015 beschikken we over een ritregistratiesysteem van de vervoerswijzen dienstverplaatsingen.

Resultaten 2014

3.4.1.2.1 Dienstreizen

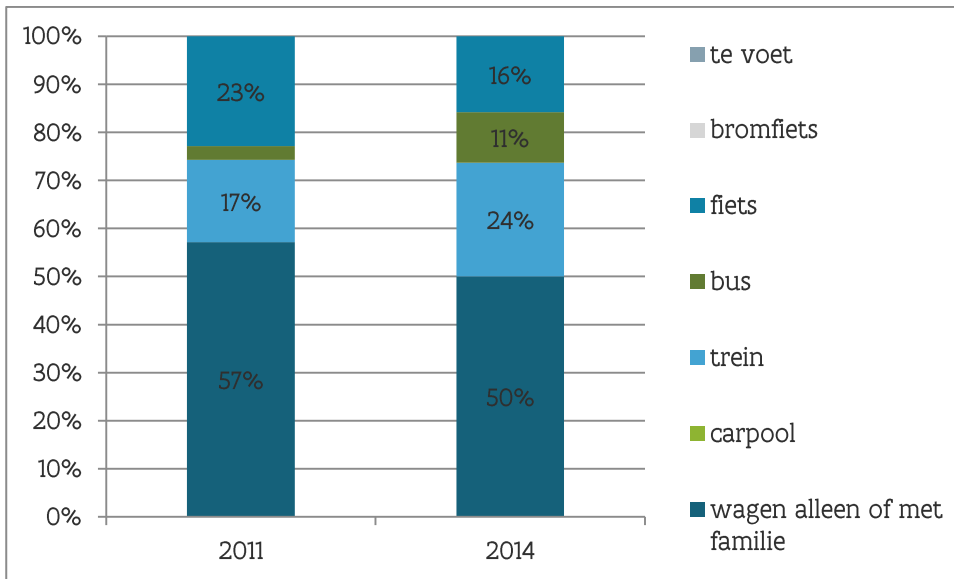
Sinds 2013 zijn gegevens beschikbaar over de binnenlandse dienstverplaatsingen met diverse vervoersmiddelen voor de site Hasselt. Voor 2014 scoort Hasselt een gelijk aandeel van duurzame vervoermodi (trein en fiets) met ten opzichte van VMM totaal met 14%. De reden hiervoor is omdat de VMM te Hasselt instaat voor de exploitatie van de meetnetten of het beheer van de waterlopen, in dezelfde mate als bij heel VMM. Voor die terreinwerkers is het openbaar vervoer geen alternatief, maar wordt ingezet op de verbetering van de emissies van deze dienstwagens.

Figuur 36: Verdeling vervoerswijze binnenlandse dienstverplaatsingen op Hasselt o.b.v. personenkilometers (2014)

3.4.1.2.2 Woon-werkverkeer

De vestiging in Hasselt is op wandelafstand van het station en bushaltes gelegen. Toch verschillen de resultaten voor Hasselt sterk met die van VMM in het geheel. Voor Hasselt bedraagt het aandeel duurzaam woon-werkverkeer 43% in 2011 en 50% in 2014. Doel voor heel VMM is om tegen 2020 de 'modal split' te verbeteren. Wat overeenkomt met een percentage duurzaam woon-werkverkeer boven de 56 %.

Figuur 37: Aandeel vervoerswijzen van het woon-werkverkeer voor de site Hasselt en VMM (2011-2014) (Bron: enquête woon-werkverkeer 11'-14')

Verbeterprogramma

- Deelname aan Bike to Work met de vestiging.
- Promoten van blue-bike in combinatie met de trein voor dienstverplaatsingen.
- Mobiscan maken van de vestiging.

3.4.1.3 Herentals

Operationele doelstellingen:

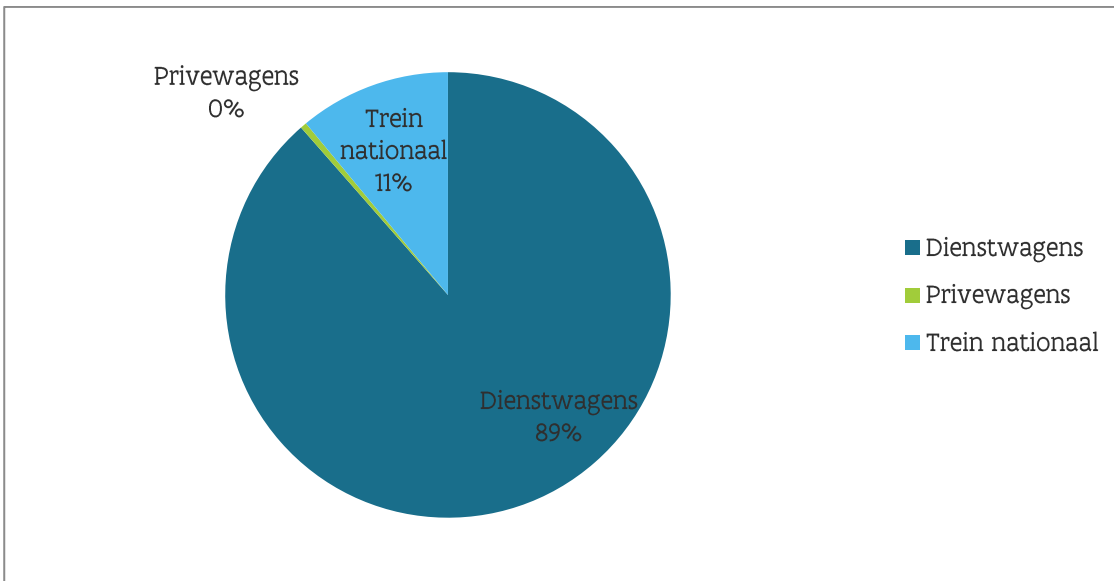
- 5% meer werknemers via duurzaam woon-werkverkeer tegen 2018.
- Implementatie van plaatsonafhankelijk werk met 5 % t.o.v. 2012 tegen 2018.
- Tegen 2015 beschikken we over een registratiesysteem van de vervoerswijzen dienstverplaatsingen.

Resultaten 2014:

3.4.1.3.1 Dienstreizen

Sinds 2013 zijn gegevens beschikbaar over de binnenlandse dienstverplaatsingen met diverse vervoersmiddelen voor de site Herentals. Voor 2014 scoort Herentals een laag aandeel van duurzame vervoermodi (trein en fiets) met 11%, ten opzichte van VMM totaal 14%. Het grootste aandeel ligt bij dienstwagens met 89%. De reden hiervoor is omdat de VMM te Herentals instaat voor de exploitatie van de meetnetten of het beheer van de waterlopen. Voor die terreinwerkers is het openbaar vervoer geen alternatief, maar wordt ingezet op de verbetering van de emissies van deze dienstwagens.

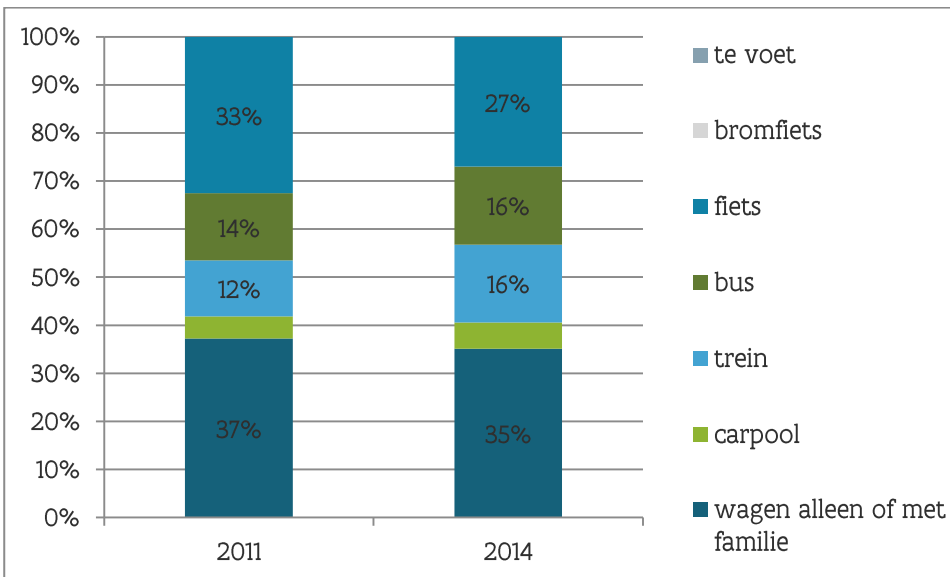

Figuur 38: Verdeling vervoerswijze binnenlandse dienstverplaatsingen op Herentals o.b.v. personenkilometers (2014)

3.4.1.3.2 Woon-werkverkeer

De vestiging in Herentals is op wandelafstand van het station en bushaltes gelegen. Voor Herentals bedraagt het aandeel duurzaam woon-werkverkeer 58% in 2011 en 59% in 2014. Doel voor heel VMM is om tegen 2020 de 'modal split' te verbeteren. Wat overeenkomt met een percentage duurzaam woon-werkverkeer boven de 56%.

Figuur 39 Aandeel vervoerswijzen van het woon-werkverkeer voor de site Herentals (2011-2014) (Bron: enquête woon-werkverkeer 11'-14')

Verbeterprogramma

- Carpoolen met wagens onderzoeken.
- Promoten van blue-bike in combinatie met de trein voor dienstverplaatsingen.
- Vergaderingen zo organiseren dat ze vlot bereikbaar zijn met het openbaar vervoer.
- Mobiscan maken van de vestiging.

3.4.1.4 Antwerpen Dienst Lucht

Dit behelst zowel de locatie Kronenburgstraat als Vuurkruisenplein te Antwerpen.

Operationele doelstellingen

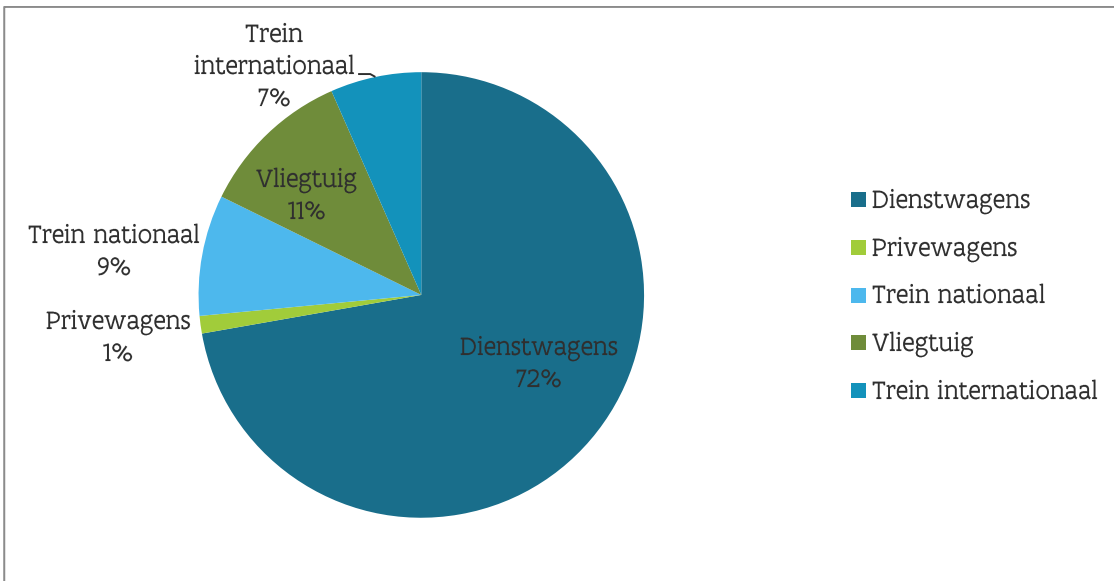
- De modal split wordt verbeterd zodat 87% van de werknemers zich duurzaam verplaatst tegen 2018.
- Tegen 2018 aantal duurzame dienstverplaatsingen laten toenemen met 20% t.o.v. 2012.
- Het Blue-Bike gebruik met 100% toenemen in 2018 t.o.v. 2014.
- Tegen 2016 beschikken over een registratiesysteem van alle vervoerswijzen dienstverplaatsingen.

Resultaten 2014

3.4.1.4.1 Dienstreizen

Sinds 2013 zijn gegevens beschikbaar over de binnenlandse dienstverplaatsingen met diverse vervoersmiddelen voor de site Antwerpen. Voor 2014 scoort Antwerpen een hoger aandeel van duurzame vervoermodi (trein en fiets) met 16%, ten opzichte van VMM totaal 14 %. Het grootste aandeel ligt bij dienstwagens met 72 %. De reden hiervoor is omdat de VMM te Antwerpen instaat voor de exploitatie van de meetnetten lucht over het hele Vlaamse gewest. Voor die terreinwerkers is het openbaar vervoer geen alternatief, maar wordt ingezet op de verbetering van de emissies van deze dienstwagens. Daarnaast zijn enkele medewerkers betrokken in het internationale milieubeleid, wat leidt tot internationale verplaatsingen.

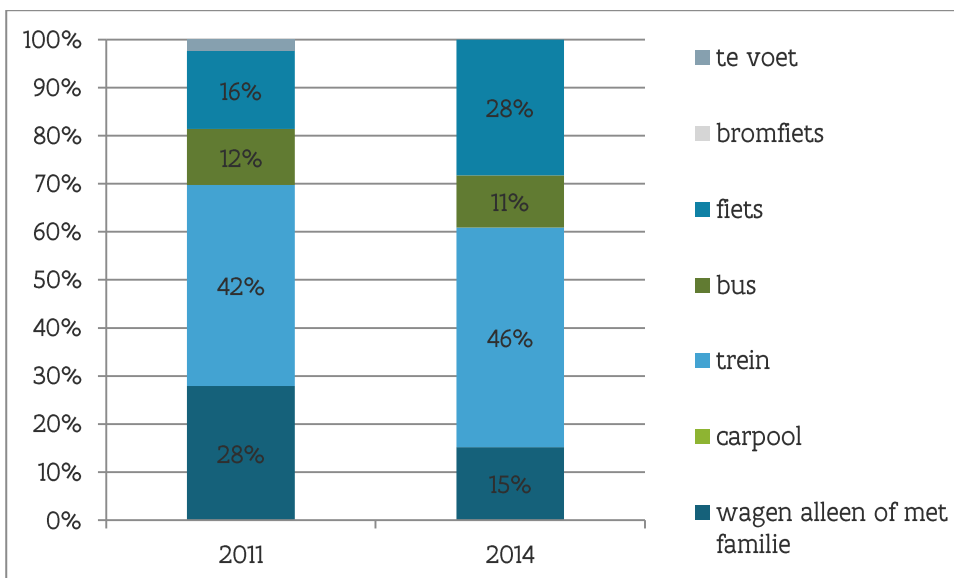

Figuur 40: Verdeling vervoerswijze binnenlandse dienstverplaatsingen op Antwerpen Dienst lucht o.b.v. personenkilometers (2014)

3.4.1.4.2 Woon-werkverkeer

De vestiging in Antwerpen is gelegen in het centrum van Antwerpen en daardoor ontsloten door een uitgebreid openbaar vervoer netwerk. Voor Antwerpen bedraagt het aandeel duurzaam woon-werkverkeer 72 % in 2011 en 85 % in 2014 en scoort daarmee bijzonder hoog, en haalt daarmee ruim de doelstellingen qua modal split voor woon-werkverkeer. Dit wordt verklaard door meer gebruikers van openbaar vervoer en fiets ten nadele van de wagen, hoofdzakelijk gerealiseerd door de nieuwkomers ter vervanging na pensionering.

Figuur 41: Aandeel vervoerswijzen van het woon-werkverkeer voor de site Antwerpen Dienst lucht (2011-2014)

Verbeterprogramma

- PIH aansporen tot het planten van vlinder/insectenvriendelijk planten (KROO).
- Ecologisch beheer groene ruimten rond het gebouw (VUU).

3.6 Grondstoffen: papierverbruik

Milieudoelstelling Papier:

- Het papierverbruik met 20% reduceren tegen 2020 (kg/VTE), met 2011 als referentiejaar.

	Papierverbruik (kg/VTE)
VMM kantoor	19,8
EMAS groep 1	33,4

Tabel 4: Referentiecijfers papierverbruik (benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

Resultaten 2014:

Het papierverbruik wordt in de hele VMM gemeten op basis van het printen en kopiëren op multifunctionele printers op alle VMM-locaties. Het gemeten papierverbruik is exclusief drukwerk en briefwisseling. De cijfers voor 2014 zijn geraamd door extrapolatie op jaarbasis van de waarnemingen van januari 2014 tot en met oktober 2014. In november en december 2014 waren geen metingen beschikbaar omwille van de installatie van nieuwe multifunctionele printers.

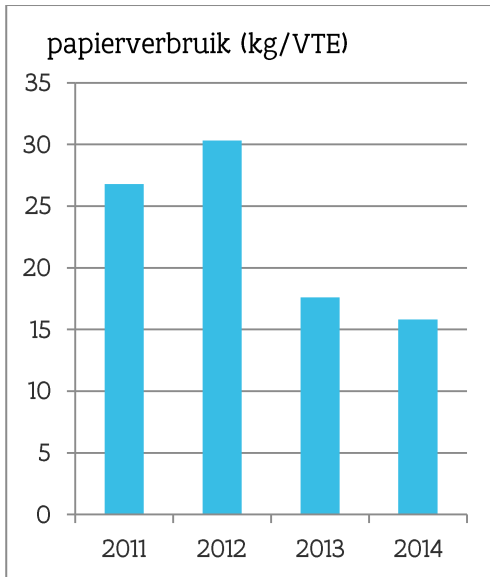
Van 2011 tot 2014 evolueerde het papierverbruik per VTE voor heel VMM van 24,1 naar 13,7 kg/VTE, of een daling met 43%. De EMAS-benchmark¹¹ ligt op 33,4 kg/VTE. Daarmee scoort de VMM goed. Mogelijk is het papierverbruik in de EMAS-benchmark anders bepaald dan bij VMM. Het doel voor 2020 lijkt al behaald, maar de monitoring omvat nog geen papier voor drukwerk en briefwisseling.

¹¹ Benchmarking EMAS-netwerk 2011-2012, Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, november 2013.

3.6.1.1 Aalst

Het papierverbruik per VTE in Aalst bedroeg 26,8 kg/VTE in 2011, steeg tot 30,3 kg/VTE in 2012 en bedroeg 17,6kg in 2013. In 2014 komen we uit op 15,8 kg. Dit is een daling van 48% in 2014 ten opzichte van 2011.

Figuur 43: Papierverbruik voor printen en kopiëren voor de site in Aalst in kg/VTE (2011/2014)

Verbeterprogramma

- Papieren aanvraagformulieren voor ICT-materiaal, - software, e.a. worden vervangen door geautomatiseerde aanvragen in het kader van de ingebruikname van Cherwell (registratietool Helpdesk).

3.6.1.2 Hasselt

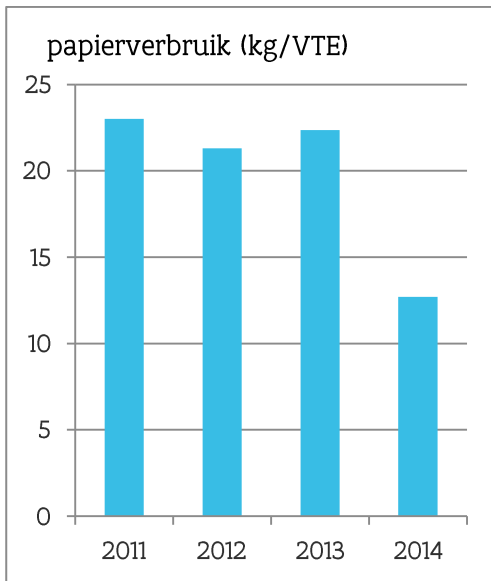
Operationele doelstelling

- Papierverbruik reduceren met 20% tegen 2018 t.o.v. 2012.

Resultaten in 2014:

Het papierverbruik per VTE in Hasselt bedroeg 23 kg/VTE in 2011, 21,3 kg/VTE in 2012, steeg tot 22,4 kg/VTE in 2013 en bedroeg 12,7 kg/VTE in 2014. Dit is een daling van 45% ten opzichte van 2011 en 40% ten opzichte van 2012. In 2014 waren er minder VTE aan het werk in Hasselt, zodat het papierverbruik ook daalde. Ook is dit te verklaren als een effect van het nieuwe printbeleid: minder printers zodat de drempel naar printen groter is.

Figuur 44: Papierverbruik voor printen en kopiëren voor Hasselt in kg/VTE (2011-2014)

Verbeterprogramma

- Gebruik van de tough books binnen de meetnetten optimaliseren;
- Uitprinten van bulletins aanpassen naar minder papierverbruik;
- Papierverbruik bij drogen van handen en materiaal minimaliseren.

3.6.1.3 Herentals

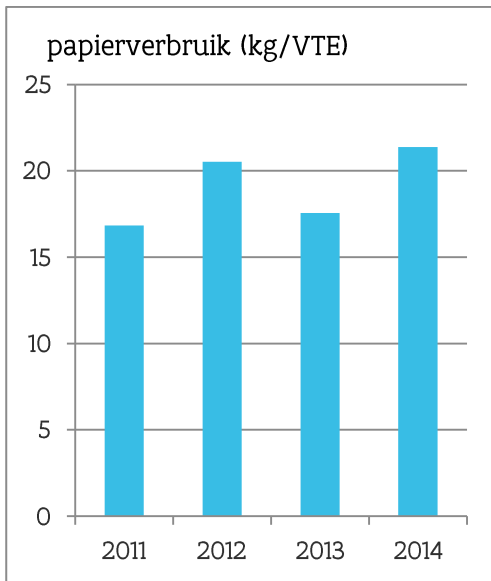
Operationele doelstelling:

- Papierverbruik reduceren met 14% tegen 2018 t.o.v. 2012.

Resultaten in 2014:

Het papierverbruik per VTE in Herentals bedroeg 16,8 kg/VTE in 2011, 20,5 in 2012, 17,6 kg/VTE in 2013 en 21,4 kg/VTE in 2014. Dit is een stijging met 4% van ten opzichte van 2012 die in de loop van 2014 tot stand kwam, door een nieuwe administratieve opdracht (5000 A4 prints), die in de toekomst geoptimaliseerd wordt naar minder papierverbruik.

Figuur 45: Papierverbruik voor printen en kopiëren voor Herentals in kg/VTE (2011-2014)

Verbeterprogramma

- Digitaliseren door gebruik te maken van tough books.
- Mensen motiveren om kladpapier te gebruiken voor notities in vergaderingen.
- Digitaal klassemment bestelbonnen aanmaken.

3.6.1.4 Antwerpen Dienst Lucht

Dit omvat zowel de locatie Kronenburgstraat als Vuurkruisenplein te Antwerpen samen.

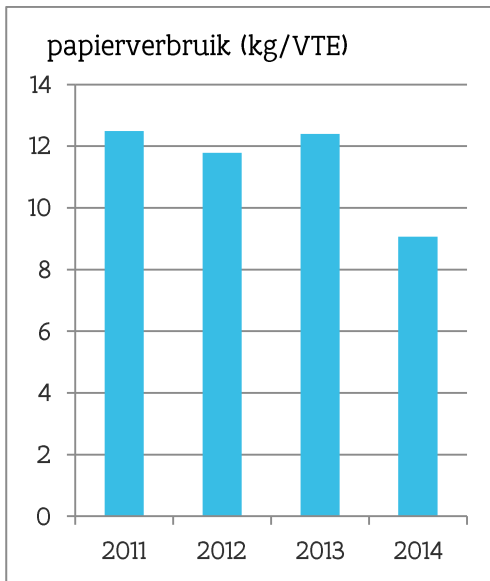
Operationele doelstelling:

- Papierverbruik reduceren met 20% tegen 2018 t.o.v. 2012.

Resultaten in 2014:

Het papierverbruik per VTE in dienst lucht bedroeg 12,5 kg/VTE in 2011, 12,4 kg/VTE in 2013 en bedroeg 9,1 kg/VTE in 2014. Dit is een daling met 23 % ten opzichte van 2012. De personeelsbezetting slonk met 30%, en het papierverbruik daalde daardoor ook.

Figuur 46: Papierverbruik voor printen en kopiëren voor Antwerpen Dienst lucht in kg/VTE (2011-2014)

Verbeterprogramma

- Digitaliseren logboeken vervanging door USB sticks.
- Digitalisering logboeken meetnet telemetrisch meetnet, proefstuk ijk en testbank.

3.7 Afval

Milieudoelstellingen Afval

- Het afvalbeheer VMM-breed optimaliseren tegen eind 2013.
- De hoeveelheid van de restfractie met 50% terugdringen tegen 2020 (met 2012 als referentiejaar), en de hoeveelheid van PMD met 10% terugdringen tegen 2020 (met 2013 als referentiejaar).

Referentiecijfer (Benchmark)	Afval Restafval (kg/VTE)	Afval Papier&karton (kg/VTE)	Afval PMD (kg/VTE)
VMM kantoor	48,4	26,2	1,6
VMM labo	69,2	48,9	0,4
EMAS groep 1	30,4	51	3,7

Tabel 5: referentiecijfers afval (benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

Resultaten 2014

In alle locaties die de VMM in eigen beheer heeft, worden de afvalstromen gesorteerd. Aan alle afvalinzamelpunten worden de richtlijnen voor correct sorteren geafficheerd. Sinds 2012 is een uniform meetsysteem van de afvalstromen opgestart. In 2013 en 2014 zijn de metingen verder geüniformeerd aan de hand van EMAS-werkinstructies. Ook enkele locaties niet in eigen beheer werden in 2014 bij de milieumetingen betrokken. Hoewel er vooruitgang is in de nauwkeurigheid van de afvalmetingen, **bleek dat de verschillende afvalstromen niet in alle locaties even accuraat werden gemeten.** De locaties in eigen beheer omvatten ook 2 laboratoria met specifieke afvalstromen, opgenomen in 'gevaarlijk afval'. Voor 2012 tot 2014 zijn afvalmetingen beschikbaar voor 12 locaties van VMM (VMM12)¹². Naast de fracties restafval, PMD, papier en karton, GFT en gevaarlijk afval, bevat de fractie overig afval overige gesorteerde afvalfracties: glas, ICT-afval, batterijen, hout, groenafval, niet-PMD plastic, AEEA, metalen, isomo.

In 2012 bedroeg de afvalproductie voor VMM11 92.197 kg, in 2013 94.914 kg en in 2014 110.151 kg. Dit komt neer op 186 kg afval/VTE voor VMM11 in 2014. Tussen 2014 en 2012 nam de hoeveelheid afval, uitgedrukt in gewicht, toe met 19%. De toename is deels te verklaren door verbeterde afvalmetingen: op een toenemend aantal locaties wordt de metingen verricht op basis van wegingen, in plaats van eigen volumeschattingen of volumeschattingen door de afvalophaler. Volumeschattingen leiden vaak tot overschatting van afvalstroom.

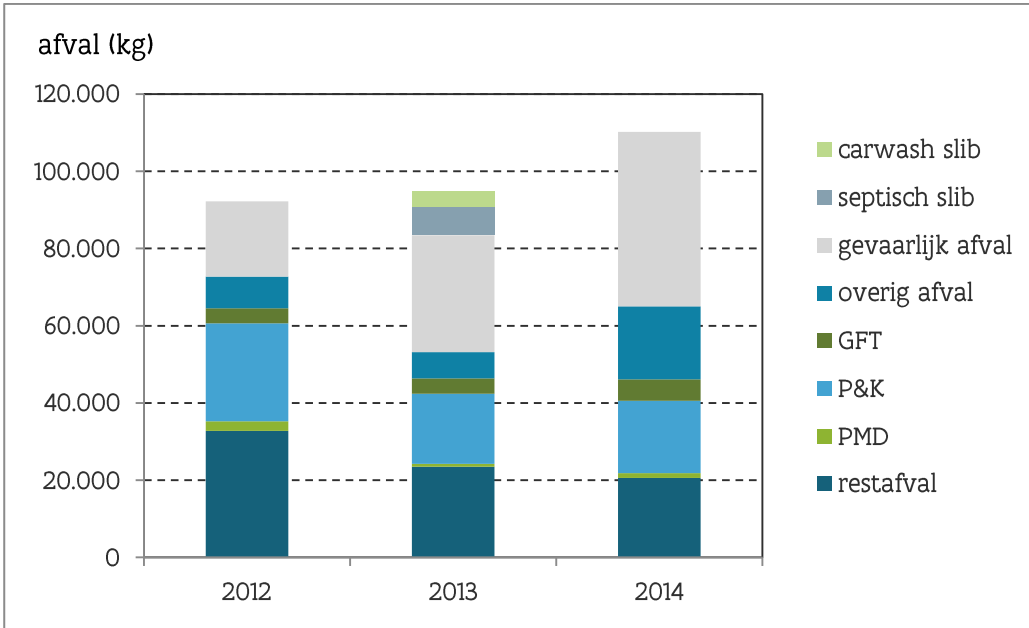
Voor VMM11 werden volgende metingen verricht in 2014 voor de fracties restafval, papier & karton en PMD: 35 kg/VTE, 32 kg/VTE en 2 kg/VTE.

Ten opzichte van 2012 daalde de restfractie voor VMM11 met 37%. Deze daling is grotendeels te verklaren door het feit dat er in 2014 geen ruiming van septisch slib en carwashslib nodig waren in de locatie Aalst en door verbeterde metingen in Oostende. Ten opzichte van 2013 steeg de PMD-fractie met 63%. De stijging heeft te maken met de verbeterde registratie: in 2013 waren er geen metingen te Gent en Oostende, beide locaties met een grote personeelsbezetting, en werden de afvalstroom ingeschat op basis van het aantal ophalingen.

De EMAS- benchmarkwaarden¹³ voor restafval, papier & karton en PMD zijn: 30,4 kg/VTE, 51 kg/VTE en 3,7 kg/VTE. VMM scoort dus goed voor de fracties papier & karton en PMD.

¹² VMM12 omvat de locaties Aalst, Antwerpen Kronenburgstraat, Antwerpen Anna Bijns, Erembodegem, Hasselt, Herentals, Gent, Leuven Centraal Besturingsgebouw, Mechelen, Oostende Buitendienst, Oostende Labo, Oostende Onderhoudsdienst. Afvalmeting in Antwerpen Anna Bijns slaat enkel op papier en karton.

¹³ Benchmarking EMAS-netwerk 2011-2012, Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, november 2013.

Figuur 47: Afvalproductie voor VMM (VMM11 in 2012-2013 en VMM12 in 2014)

Verbeterprogramma

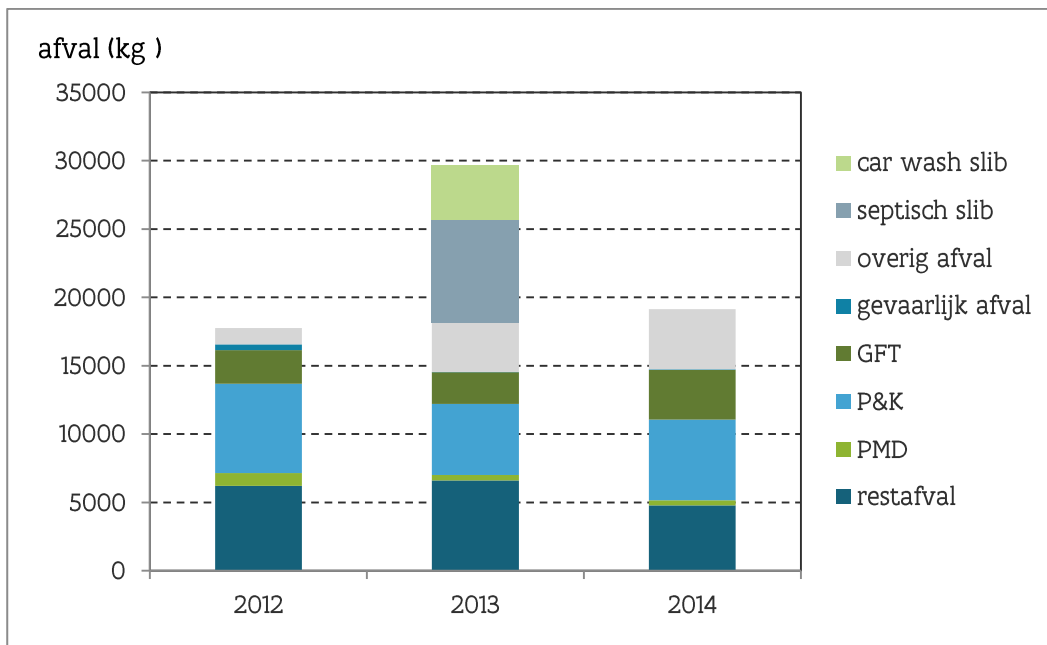
- Verder zetten van het duurzaam aankoopbeleid, gericht op het vermijden van afval.
- Verdere sensibilisatie om personeelsleden te stimuleren afval te vermijden – bijvoorbeeld door gebruik van brooddoos en drinkfles, en/of om correct te sorteren.

3.7.1.1 Aalst

Operationele Doestelling

- Het afvalbeheer evalueren en bijsturen tegen eind 2013 in functie van de afvalregistratie.
- De hoeveelheid restafval en PMD reduceren met 10% tegen 2016.

Resultaten 2014

Figuur 48: Afvalproductie per fractie voor Aalst (2012-2014)

Als we alle afvalfracties samen beschouwen, heeft de locatie in Aalst in 2014 een lagere afvalproductie/VTE dan de gemiddelde VMM12-locatie. De hoeveelheid restafval in Aalst is hoger in 2013 door de verwijdering van septisch slib en carwash slib; in 2012 en 2014 werd dit niet uitgevoerd. De PMD-fractie is hoger dan in de gemiddelde VMM12-locatie. De aanwezigheid van drankautomaten met blikjes en het veelvuldig meebrengen van drank in PMD-verpakkingen draagt vermoedelijk bij tot deze hogere fractie. De relatief grote fractie gevaarlijk afval in 2013 te Aalst betreft de afvoer van verontreinigd slib uit de autowasplaats. De locatie Aalst produceerde 17.769 kg afval in 2012, 29.671 kg in 2013 en 19.143 kg, hetzij 90 kg/VTE, 149 kg/VTE en 102 kg/VTE. De fracties restafval, papier en karton en PMD bedroegen in 2014 respectievelijk 25 kg/VTE, 31 kg/VTE en 2,0 kg/VTE. Daarmee scoort de locatie Aalst voor de fracties restafval, papier & karton en PMD onder de EMAS-benchmark. Sinds 2012 daalde de restfractie met 23%, sinds 2013 daalde de PMD met 9%. De daling in restafval is deels te verklaren door de verbeterde metingen, mogelijks ook door betere sortering. De daling voor PMD komt voort uit een aangepaste meetmethode: wegen in plaats van volumemeting. Om de fractie restafval te verlagen behoort een verder doorgedreven selectie en een verder doorgedreven ‘afval-arm’ aankoopbeleid tot de mogelijkheden.

Verbeterprogramma

- Verder zetten van het duurzaam aankoopbeleid, gericht op het vermijden van afval.
- Verdere sensibilisatie om personeelsleden te stimuleren afval te vermijden – bijvoorbeeld door gebruik van brooddoos en drinkfles, en/of om correct te sorteren.

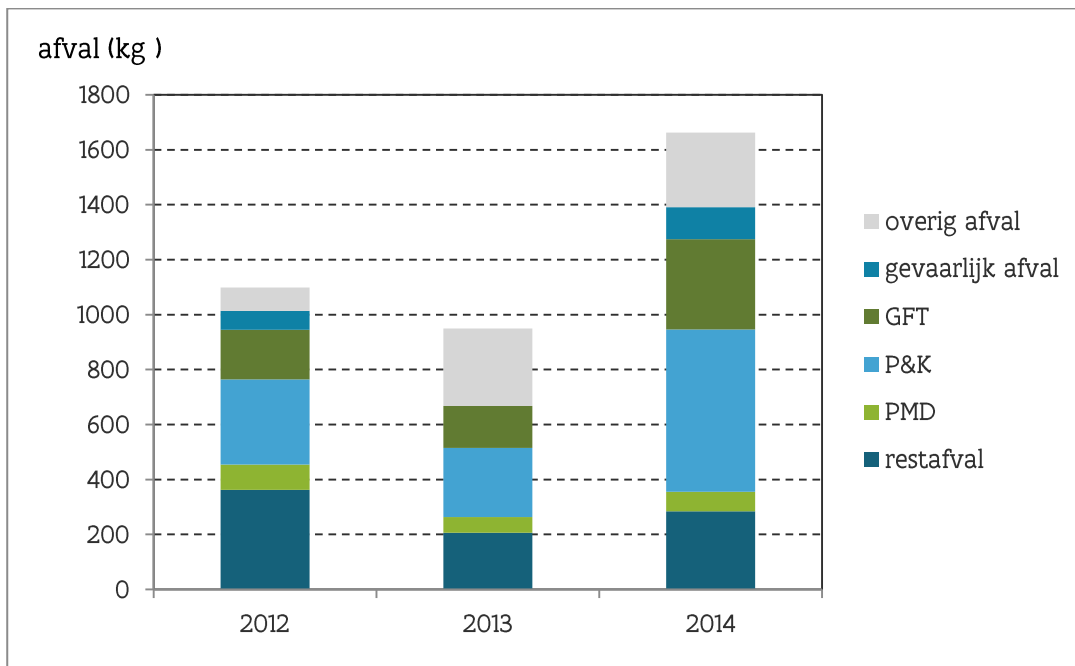
3.7.1.2 Hasselt

Operationele doelstellingen

- Afvalbeheer optimaliseren tegen begin 2015.
- Ten opzichte van 2014 is er geen toename van de restfractie.
- PMD met 10% reduceren in 2018.

Resultaten in 2014

Voor de site Hasselt zijn de afvalmetingen in 2012 en 2013 gebaseerd op volumemetingen conform de EMAS-werkinstructie Milieumetingen. Vanaf 2014 wordt er effectief gewogen. Dit verklaart grotendeels de toename van 2013 naar 2014.

Figuur 49: Afvalproductie per fractie voor Hasselt (2012-2014)

De locatie Hasselt produceerde 1.099 kg afval in 2012, 949 kg in 2013 en in 2014 1.663 kg, hetzij 31 kg/VTE, 31 kg/VTE en 53 kg/VTE. De fracties restafval, papier en karton en PMD bedroegen in 2014 respectievelijk 9 kg/VTE, 19 kg/VTE en 2,2 kg/VTE. Daarmee scoort de locatie Hasselt voor de fracties papier en karton en PMD onder de EMAS-benchmark. Als we alle afvalfracties samen beschouwen, heeft de locatie in Hasselt een lagere afvalproductie/VTE dan de gemiddelde VMM-locatie in 2014.

Verbeterprogramma

- Verder zetten van het duurzaam aankoopbeleid, gericht op het vermijden van afval.
- PMD gebruik terugdringen: onderzoek haalbaarheid werken met retourflessen dranken.

3.7.1.3 Herentals

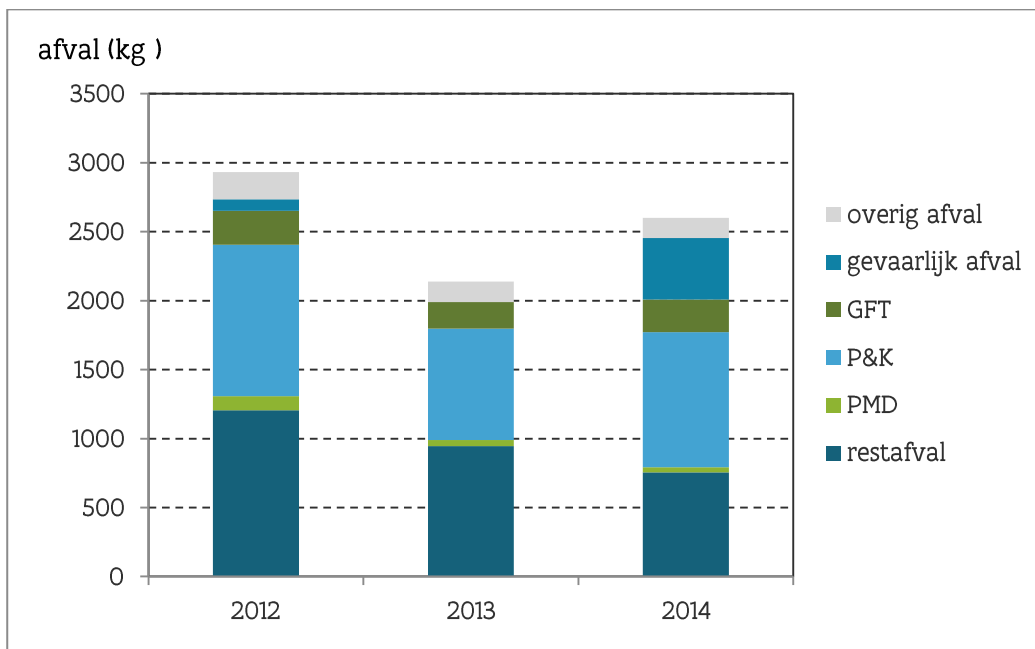
Operationele doelstellingen

- Afvalbeheer optimaliseren tegen eind 2016 in functie van de afvalregistratie.
- De restfractie met 50% verminderen tegen 2018 met 2013 als referentiejaar.
- PMD met 20% reduceren tegen 2020 met 2013 als referentiejaar.

Resultaten 2014

Op de locatie Herentals wordt sinds 8/1/2013 de afvalmetingen met weging verricht. Sinds 2014 is de registratie ook het meest volledig, met inbegrip van het gevaarlijk afval van de labo-activiteiten.

De locatie Herentals produceerde 2.932 kg afval in 2012, 2.139 kg in 2013 en in 2014 2.602 kg, hetzij 78 kg/VTE, 62 kg/VTE en 84 kg/VTE. De cijfers voor 2012 zijn geraamd. De toename in 2014 komt enerzijds voort uit meer volledige metingen van gevaarlijk afval, anderzijds een toename van het papier en kartonafval ten opzichte van 2013. De restfractie daalde tussen 2012-2014 wel met 37%. De fracties restafval, papier en karton en PMD bedroegen in 2014 respectievelijk 25 kg/VTE, 32 kg/VTE en 1,3 kg/VTE. Daarmee scoort de locatie Herentals voor de fracties restafval, papier en karton en PMD onder de EMAS-benchmark. Als we alle afvalfracties samen beschouwen, heeft de locatie in Herentals een lagere afvalproductie/VTE dan de gemiddelde VMM-locatie in 2014.

Figuur 50: Afvalproductie per fractie voor Herentals (2012-2014)

Verbeterprogramma

- Oplossing zoeken voor de restplastic.
- Leveranciers sensibiliseren om zo weinig mogelijk verpakking; herbruikbare verpakking te gebruiken of verpakking terug te nemen.
- Herbruikbare flessen gebruiken of drinkflessen in plaats van PMD.

3.7.1.4 Antwerpen Dienst Lucht

Dit omvat zowel de locatie Kronenburgstraat als Vuurkruisenplein te Antwerpen. Enkel voor Kronenburgstraat zijn er milieugegevens geregistreerd, omdat dit in het Vuurkruisenplein tot nu toe nog niet mogelijk was

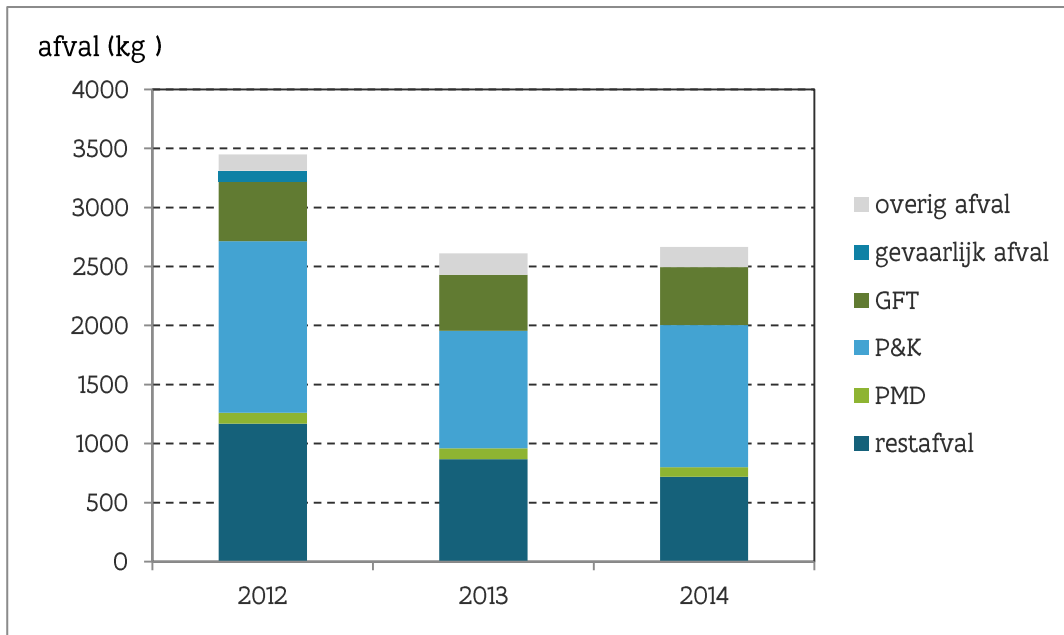
Operationele Doelstelling

- De hoeveelheid restafval behouden ten opzichte van 2014.
- PMD met 10% reduceren tegen 2018 met 2012 als referentiejaar.

Resultaten 2014

Op de locatie Antwerpen Dienst lucht worden sinds december 2013 de afvalmetingen met weging verricht.

De locatie Antwerpen produceerde 3.450 kg afval in 2012, 2.611 kg in 2013 en in 2014 2.664 kg, hetzij 85 kg/VTE, 72 kg/VTE en 69 kg/VTE. De fracties restafval, papier en karton en PMD bedroegen in 2014 respectievelijk 21 kg/VTE, 31 kg/VTE en 2,1 kg/VTE. Daarmee scoort de locatie Antwerpen voor de fracties restafval, papier en karton en PMD onder de EMAS-benchmark. Als we alle afvalfracties samen beschouwen, heeft de locatie in Antwerpen een lagere afvalproductie/VTE dan de gemiddelde VMM-locatie in 2014.

Figuur 51 Afvalproductie per fractie voor Antwerpen Dienst lucht (2012-2014)

Verbeterprogramma

- Optimaal hergebruik kantoormeubelen tijdens renovatiewerken.
- Stoelen van de keuken vervangen via de kringloopwinkel.
- Onderzoeken naar de haalbaarheid om de smaak van het leidingwater te verbeteren.

3.8 Duurzame overheidsopdrachten

Milieu doelstelling duurzame overheidsopdrachten

- Streven naar 100% duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Dit betekent dat tegen 2020 100% van de afgesloten overheidsopdrachten in elke VMM-afdeling duurzaam moet verlopen en dit minstens voor de productgroepen waarvoor criteria bestaan.

Hoewel op Europees niveau de Europese Commissie vooralsnog enkel een (vrijwillig) Green Public Procurement-beleid (GPP) groene overheidsopdrachten voert, verkiest de Vlaamse overheid te gaan voor “duurzame” overheidsopdrachten. Op die manier worden, naast economische en milieucriteria, ook sociale criteria opgenomen in overheidsopdrachten. Hierdoor kadert het beleid van duurzame overheidsopdrachten in het bredere beleid van duurzame ontwikkeling (uit ‘Vlaams actieplan overheidsopdrachten 2014-2016’).

Resultaten in 2014

Aankopen vereisen bijzondere aandacht omdat zij een reeks processen op gang brengen, van het verbruik van grondstoffen tot het produceren van afval.

In 2013 maakte de VMM een ‘Procedure Milieu- en veiligheidsrichtlijnen bij aankoop’ op. Hierbij wordt systematisch nagedacht over de integratie van milieuclausules of duurzame ontwikkeling bij de opmaak van een bestek. De aankoopverantwoordelijke bestudeert steeds de alternatieve mogelijkheden. Voor de productgroepen waarvoor er Europese ‘Green Public Procurement’- of GPP-criteria bestaan, neemt de VMM die criteria op in haar bestekken. Voor aankoop van producten of diensten waarvoor nog geen GPP-criteria beschikbaar zijn, moet de aankoper zelf nagaan of en hoe de opdracht kan worden verduurzaamd. Op het intranet vinden de personeelsleden een heleboel tips en wordt verwezen naar de website van het departement Bestuurszaken met een aantal interessante handleidingen, productfiches en steekkaarten die hen kunnen ondersteunen bij het uitschrijven van duurzame overheidsopdrachten.

Sinds begin 2014 is een uitbreiding van het boekhoudpakket beschikbaar waarin aankopers kunnen aangeven in hoeverre milieucriteria in aanmerking werden genomen. Van de 256 geschreven overheidsopdrachten werd slechts 22 maal het criterium aangevinkt. Dit is slechts 12% van de bestekken. In de praktijk blijkt het voor aankopers niet zo eenvoudig om milieucriteria op te nemen. Het is noodzakelijk om hen te blijven sensibiliseren en te ondersteunen.

Verbeterprogramma

- VMM-brede opvolging van de monitoring duurzame overheidsopdrachten via het boekhoudpakket VMM zodat nagegaan kan worden of duurzaamheidscriteria in rekening zijn gebracht bij gunning.
- verdere sensibilisatie en ondersteuning van het personeel inzake duurzame overheidsopdrachten, bijvoorbeeld door het aanleveren van typebestekken.

3.9 De carbon footprint van VMM 2013

De Bilan Carbone[®] methodologie (www.associationbilancarbone.fr) is in West-Europa zowat de referentie voor het berekenen van de koolstofvoetafdruk van bedrijven en regio's. De voetafdrukberekening van VMM is conform de Bilan Carbone[®] methode¹⁴.

De koolstofvoetafdruk of carbon footprint meet de **antropogene emissies van Kyoto-broeikasgassen**, exclusief biologische korte cyclus emissies. Emissies van bv. menselijke ademhaling of verbranding van hout tellen niet mee in de koolstofvoetafdruk op voorwaarde dat die CO₂ wordt opgenomen door nieuwe bomen of gewassen voor menselijke consumptie aan te planten. Ook de effecten van roet en fijn stof (black carbon) worden niet meegenomen in de koolstofvoetafdruk. De emissies van veranderingen in landgebruik tellen wel mee in de koolstofvoetafdruk (bv. het afbranden van wouden telt wel mee als de wouden niet worden heraan geplant). De Kyoto-gassen zijn de broeikasgassen die opgenomen zijn in het Kyoto-protocol:

- 1) *Koolstofdioxide* CO₂ (bronnen: verbranding van fossiele brandstof, productie van cement, veranderingen in landgebruik)
- 2) *Methaan* CH₄ (bronnen: landbouw, productieprocessen, aardgaslek)
- 3) *Distikstofmonoxide (lachgas)* N₂O (bronnen: voornamelijk landbouw)
- 4) *Fluorgassen* (bronnen: voornamelijk koelssystemen)

De volgende tabel geeft een overzicht van de gegevens die gebruikt werden in de voetafdrukberekening voor VMM.

¹⁴ Ecolife vzw, juni 2015 De carbon footprint van VMM 2013

Categorie	Gegevensbron	Omschrijving
Gas gebouwen	Milieumonitor	kWh verbruik in gebouwen
Elektriciteit gebouwen	Milieumonitor	kWh verbruik in gebouwen en percentage groene stroom
Papier	Milieumonitor	Gewicht van papier voor printen en kopiëren, percentage gerecycleerd papier
Gebouwen en infrastructuur	Milieumonitor	Bruto vloeroppervlakte in m ²
Afval	Milieumonitor	Gewicht van afvalfracties: restafval, glas, metaal, papier en karton, PMD en selectief ingezameld plastic niet in PMD
Dienstverplaatsingen wagen	Inventaris dienstwagens en milieumonitor	Aantal wagens en afgelegde afstanden per klasse (1 tot 13), type brandstof (diesel, benzine, LPG) voor dienstwagens en afgelegde afstanden voor dienstverplaatsingen met privéwagens
Dienstverplaatsingen openbaar vervoer	Milieumonitor	Afgelegde afstanden met trein, tram en bus
Buitenlandse zendingen	Milieumonitor	Aantal zendingen, afstand naar bestemming en wijze van verplaatsing (vliegtuig, wagen en internationale trein)
ICT	Inventaris ICT	Aantal grote ICT apparaten (laptops, desktops en printers) en afschrijvingstermijnen (of aanschaffingswaarde en netto boekwaarde)
woon-werkverkeer	Inventaris woon-werkverkeer	Afgelegde afstanden (op basis van postcodes thuisadressen), vervoerswijze (fiets, bus, tram, trein, wagen) en tewerkstellingsgraad (VTE per personeelslid)

Tabel 6: Voetafdrukberekening VMM

De gegevens werden onderverdeeld in 8 vestigingen: Aalst, Erembodegem, Hasselt, Herentals, Gent, Mechelen, Oostende administratie en Oostende labo. Dit zijn de gebouwen waar aparte elektriciteits- en gasmeters beschikbaar zijn en waar dus het energieverbruik van de gebouwen goed kan berekend worden, zonder bijstellingen. De overige vestigingen (bv. Antwerpen (dienst Lucht en VAC), Leuven en Brussel (IRCEL en AOW)) werden gegroepeerd in een restcategorie 'overige'.

Milieudoelstellingen

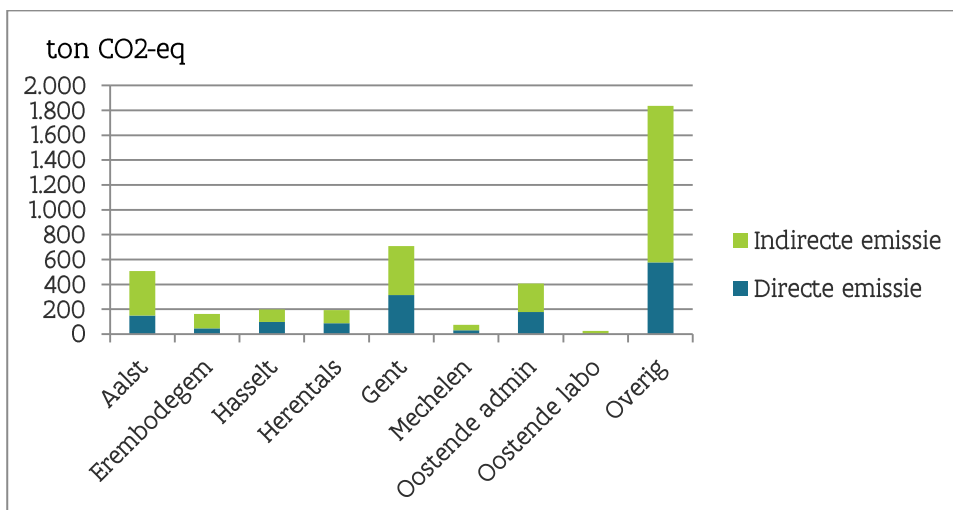
- De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kton CO₂-equivalenten) met 20 % tegen 2020 met 2013 als referentiejaar door directe emissiereductie. Directe emissies omvatten alle emissies uit activiteiten van de VMM, alsook woon-werkverplaatsingen, productie van aangekochte elektriciteit, dienstverplaatsingen (inclusief trein, vliegtuig, ...).

Operationele doelstellingen

- **Aalst:** CO₂ emissie met 12% reduceren tegen 2018 t.o.v. 2013.
- **Hasselt:** CO₂ emissie met 12% reduceren tegen 2018 t.o.v.2013.
- **Herentals:** CO₂ uitstoot verminderen met 15% t.o.v. 2013 tegen 2018.

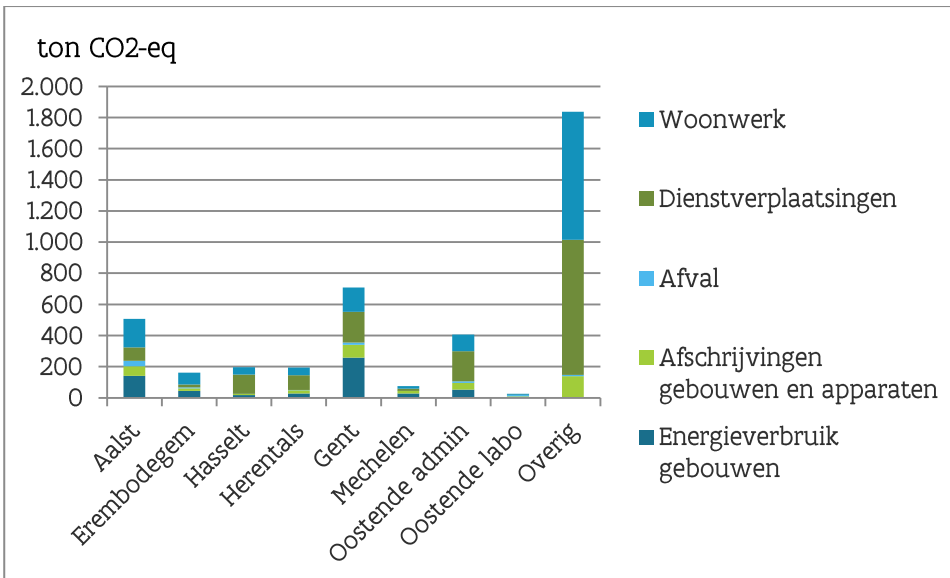
Resultaten 2013

De koolstofvoetafdruk kan opgesplitst worden in de directe emissies en de indirecte emissies. De directe emissies zijn de emissies afkomstig van het gebruik van fossiele brandstoffen die men zelf aankoopt: de brandstoffen voor de gebouwen (aardgas) en de dienstwagens (diesel, benzine of LPG). De indirecte emissies bestaan uit de aankoop van elektriciteit, de productie en afvalverwerking van producten, dienstverplaatsingen met trein en vliegtuig, en het woon-werkverkeer. De volgende grafieken tonen de directe en indirecte emissies per vestiging en per impactcategorie.

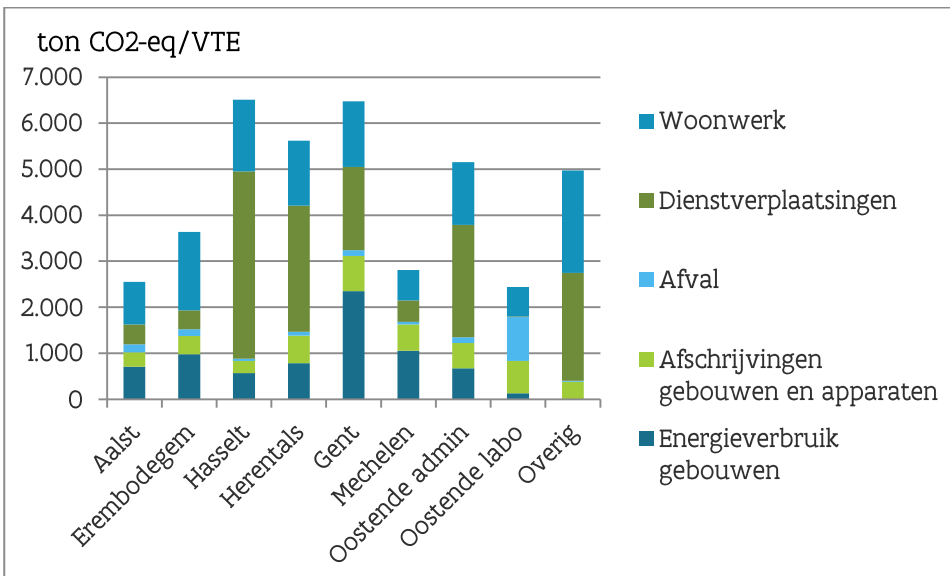

Figuur 52: Directe en indirecte emissies (ton CO₂-eq) per vestiging in 2013

De totale koolstofvoetafdruk, directe en indirecte emissie samen, bedraagt 4.107 ton CO₂-eq. Daarvan is 75% het gevolg van mobiliteit (dienstverplaatsingen plus woon-werkverkeer). We kunnen de koolstofvoetafdruk ook uitdrukken per VTE. Zo heeft een voltijds personeelslid bij VMM een voetafdruk van 4,5 ton CO₂-eq.

Figuur 53: Emissies (ton CO₂-eq) van woonwerk, dienstverplaatsingen, afval, gebouwen en apparaten en energieverbruik per vestiging in 2013

Figuur 54: Koolstofvoetafdruk (kg CO₂-eq) per VTE voor de verschillende vestigingen in 2013

Er werd ook een mail verstuurd over het thema ‘Word CO₂ speurder!’ Het zet ons aan om verder te kijken dan de CO₂-uitstoot als gevolg van verwarming, verlichting en transport. Er kruipt namelijk ook heel wat energie in de productie van de spulletjes die we kopen. Ons elektronisch materiaal wordt gemaakt uit moeilijk te ontginnen grondstoffen en zeldzame metalen. Bovendien is er veel energie nodig om ze te vershippen en te monteren.

In maart was er de bioscopesessie “De VMM en haar impact op de ecologie van het oppervlaktewater” met spreker Henk Maeckelberghe. De lezing ging dieper in op de ontwikkeling van waterkwaliteitsnormen in Vlaanderen en de aangrenzende partners in de internationale stroomgebieden, welke normen we (bijna) halen, welke doelen binnen bereik zijn en welke we wellicht bijna nergens zullen halen binnen afzienbare tijd. Ook de redenen daarvoor kwamen aan bod.

Naar aanleiding van de ‘Dag van de Aarde’ werd even stil gestaan bij alle grondstoffen die we van de aarde kunnen gebruiken. Bovendien leiden de audits van EMAS binnen verschillende vestigingen van de VMM tot opruimacties en een bewuster omgaan met producten. Er werd een mail gestuurd met daarin een paar tips waarmee het schoonmaken efficiënter en milieubewuster kan verlopen.

In mei was er de opening van het VMM-insectenhotel door onze administrateur-generaal Philippe D’Hondt. Spreker Joerie Cornelis (Natuurpunt Educatie) dompelde ons onder in de wereld van de wilde bijen. We leren alles over verleiding, bedrog, metselaars, behangers, pluimvoeten, slobkousen, macho’s en huisvrouwen. Wilde bijen bestuiven als geen ander bessenstruiken, fruitbomen en andere gewassen. Een onschuldige hand trok de winnaar van een mini-insectenhotel.

Figuur 55: Opening insectenhotel in Aalst.

Op woensdag 21 mei 2014 organiseerde de WIL-Aalst een fietspooldag voor alle collega's in Aalst en Erembodegem. De bedoeling ervan was dat zo veel mogelijk mensen met de fiets naar het werk komen, zeker diegenen die normaal gezien met de auto komen. De collega's konden ook genieten van een fietsontbijt in de refter. Over de middag werd er een demo fietsonderhoud gegeven over banden vervangen, smeren en schoonmaken.

In december was er nog een bioscopesessie "De Nieuwe Wildernis" in het auditorium in Aalst.

Hasselt

In februari werd in Hasselt de Dikketruiendag georganiseerd. Hier wordt de thermostaat een graad of drie lager gezet en werd iedereen opgeroepen om zuinig om te springen met alle energieverblindings. Zowel in maart als oktober werd er gewerkt rond bandenspanning. Op deze dag werden alle dienstwagens gecontroleerd voor hun bandenspanning.

In mei werd er een halve dag vrij gemaakt voor een milieu-educatieve uitstap. De collega's gaan met de fiets naar Herkenrode.

Figuur 56: Collega's van Hasselt gaan met de fiets op milieu-educatieve uitstap.

September bracht de "week van de mobiliteit". Hier werd via sensibilisering gezorgd dat de personeelsleden bewust gaan kiezen voor milieuvriendelijke vervoerswijze. In ruil werd een gratis fietsontbijt voorzien voor het milieubewust personeel.

Voor de nacht van de duisternis werd via de Werkgroep Intern Leefmilieu een extra oproep gedaan voor het uitschakelen van alle elektrische toestellen. Het voordeel hierbij is dat het nachtverbruik voor één dag wordt geëlimineerd. Dit zorgt voor besparingen en een lagere impact op het milieu.

In november werd een bioscopesessie georganiseerd met de film “De nieuwe wildernis”. De makers probeerden hierbij op een aangename manier de natuur van dicht bij ons te promoten. December was de maand van de biologische maaltijd. Er werd een middag georganiseerd om te genieten van de zelfgemaakte producten van collega’s. Deze streekgebonden producten zorgen ervoor dat er één namiddag minder afval wordt geproduceerd en de milieu-impact van buitenlandse producten werd teniet gedaan.

Herentals

In maart en april hadden de collega’s van Herentals aandacht voor ‘dagen zonder vlees en vis’. Daarbij hebben ze zich geëngageerd om 7 dagen lang geen vlees of vis te eten. In mei was er een ontbijt georganiseerd met eerlijke producten: fairtrade@work. In juni was er aandacht voor de biologische landbouw. Er kon een groente- en of fruitpakket aangekocht worden. Naar aanleiding van de week van de Mobiliteit werden in september gadgets weggegeven aan diegene die duurzaam naar het werk komen, namelijk een fietsgadget: eerste hulp bij pech onderweg.

Figuur 57: De collega's van Herentals hadden een ontbijt met eerlijke producten.

4.3 Externe communicatie

In het milieubeleid van de VMM wordt gekozen voor een open informatie-uitwisseling en dialoog met alle belanghebbende partijen. De VMM zal vanuit haar expertise en voorbeeldfunctie op een open en constructieve manier milieu-informatie verstrekken aan klanten, overheden en andere belanghebbenden en neemt deel aan externe fora rond milieuzorg. Extern vormt deze milieuverklaring de hoeksteen van de communicatie over ons milieubeleid. Wie nieuws wil over de ontwikkeling van ons milieuzorgsysteem en onze milieuprestaties vindt hier de nodige informatie. Wie meer wil weten of vragen heeft kan terecht bij de verantwoordelijke Interne Milieuzorg. Ook in andere communicatiekanalen zoals de elektronische nieuwsbrief en het activiteitenverslag wordt sporadisch over milieuzorg gecommuniceerd. Verder trachten we onze externe evenementen zo duurzaam mogelijk te organiseren, bijvoorbeeld door rekening te houden met de locatie (duurzame mobiliteit), het elektronisch verzenden van de uitnodiging en het aanbieden van duurzame catering.

4.4 Naleving van de regelgeving

Op continue basis worden de wijzigingen in de milieuwetgeving opgevolgd via het wettelijk register. Er wordt nagegaan of de op de site uitgevoerde activiteiten in overeenstemming zijn met de bestaande milieuvergunning. Het spreekt voor zich dat er bij de VMM heel wat expertise is inzake de milieuwetgeving. De voor de VMM meest relevante wijziging in de milieuwetgeving tijdens de periode juli 2014 - juni 2015 was het gevolg van de VLAREM-trein 2013. De vertaling van de BBT-studie laboratoria had de vervanging van rubriek 24 van de indelingslijst van VLAREM I tot gevolg. Hierdoor werden vanaf 4 oktober 2014 alle biologische labo's een inrichting klasse 2.

Wat de vestiging Herentals betreft, werd bij aktenaam van 11 juni 2015 door de deputatie van de provincie Antwerpen een milieuvergunning voor een termijn van vijf jaar verleend voor de rubriek 3.4.1.b (lozen van bedrijfsafvalwater van labo-activiteiten aan 0,2 m³/uur) en de rubriek 24.3 (biologisch labo). Een vergunning voor rubriek 15.1.1 en rubriek 17.4 was reeds eerder aangevraagd.

Voor de vestiging Hasselt werd bij aktenaam van 16 juli 2015 door de deputatie van de provincie Limburg een milieuvergunning voor een termijn van vijf jaar verleend voor de rubrieken 3.4.1.b (lozen van bedrijfsafvalwater met gevaarlijke stoffen aan 0,15 m³/uur), 15.1.1, 17.4 en 24.3.

Voor de vestiging Dienst Lucht (Kronenburgstraat) en Aalst had de hoger vermeldde VLAREM-wijziging geen gevolg.

Op 30 april werd door het college kennis genomen van de melding klasse 3 aangaande de VMM activiteiten op het Vuurkruisenplein te Antwerpen (de vestiging van Dienst Lucht). Concreet ging het om rubriek 15.1.1, 16.7.1 en rubriek 17.4.

Alle milieuvergunningsplichtige activiteiten die deels of volledig door dienst Lucht (Kronenburgstraat te Antwerpen) worden uitgeoefend zijn opgenomen in de milieuvergunning van het Provinciebestuur Antwerpen die exploitant is van deze site.

Op 28 september 2006 verkreeg de VMM een milieuvergunning voor 20 jaar voor de exploitatie van een kantoorgebouw met ondergrondse garage en technisch gebouw in de Dr. De Moorstraat 24-26 en Gasthuisstraat 40-42 te Aalst (ref. 082/41002/550/1/a/1). Op 31 oktober 2009 werd deze milieuvergunning uitgebreid met de exploitatie van het nieuwe server- en stookgebouw in de Gasthuisstraat 38 en dit tot 28 september 2026 (ref. MO3/41002/550/1/A/2). De milieuvergunning werd via een mededeling van kleine verandering aangepast op 19 september 2013 (ref. MO3/41002/550/1/M/1/MR).

De bouwvergunningen van alle vestigingen van de VMM zijn geldig en actueel.

4.5 Verbetering van de milieuprestaties

Zoals uit het milieubeleid en de algemene milieudoelstelling blijkt, verbindt de VMM zich tot een continue verbetering van haar milieuprestaties. De VMM streeft naar het globaal verbeteren als organisatie met het oog op de voorbeeldfunctie van de VMM.

Verklaring van de milieuverificateur over de verificatie en valideringswerkzaamheden.

AIB-Vinçotte International N.V., EMAS-milieuverificateur met registratienummer BE-V-0016 geaccrediteerd met als reikwijdte 1, 10, 11, 13, 16, 18, 19, 20 (excl. 20.51), 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30.2, 30.9, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 63, 70, 71, 73, 74, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 94, 95, 96, 99 (NACE-code) verklaart dat hij heeft geverifieerd of de vestigingen te Aalst, Antwerpen, Hasselt en Herentals, zoals vermeld in de milieuverklaring 2015 van de organisatie VMM met registratienummer BE-VL021 voldoen aan alle eisen van Verordening (EG) nr. 1221/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 inzake de vrijwillige deelneming van organisaties aan een communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS).

Met de ondertekening van deze verklaring verklaar ik dat:

- de verificatie en validering volledig overeenkomstig de voorschriften van Verordening (EG) nr. 1221/2009 zijn uitgevoerd;
- uit het resultaat van de verificatie en validering blijkt dat er geen aanwijzingen zijn dat niet aan de toepasselijke wettelijke milieuvoorschriften is voldaan;
- de gegevens en informatie van de milieuverklaring 2015 van de/VMM voor de vestigingen te Aalst, Antwerpen, Hasselt en Herentals betrouwbaar, geloofwaardig en juist beeld geven van alle activiteiten van de vestigingen binnen de in de milieuverklaring vermelde reikwijdte.

Dit document is niet gelijk aan een EMAS-registratie. EMAS-registratie kan alleen worden gedaan door een bevoegde instantie in de zin van Verordening (EG) 1221/2009. Dit document wordt niet gebruikt als een zelfstandig stuk openbare communicatie.

Gedaan te Brussel op 14/12/2015

Handtekening

Bart Janssens
Voorzitter van de Certificatiecommissie.

5 BIJLAGE 1: OVERZICHT EMAS-DOELSTELLINGEN

De directieraad van de VMM keurde op 28 januari 2013 de EMAS-doelstellingen 2020 goed. Tijdens de directiebeoordeling op 6 oktober 2014 werden twee doelstellingen geherformuleerd. De milieudoelstellingen beschrijven hoe we ons zullen inspannen om de effecten op de mens en het milieu te verminderen. Hoewel de doelstellingen in principe als termijn de eerste certificatieperiode 2013-2016 omvatten, formuleerden we ze bewust als doelstellingen 2020. Die termijn stemt namelijk overeen met de Vlaamse en Europese beleidsintenties en met de looptijd van de beheersovereenkomst die de VMM met de Vlaamse Regering afsloot.

We formuleerden een algemene EMAS-doelstelling die de essentie van het milieuzorgsysteem verwoordt, een aantal doelstellingen zowel voor de significante directe als indirecte milieuaspecten en tot slot een aantal systeendoelstellingen die samenhangen met de invoering van het milieuzorgsysteem.

Algemene EMAS-doelstelling:

Het globaal verbeteren als organisatie met het oog op de voorbeeldfunctie van de VMM

Doelstellingen geformuleerd voor de significante directe milieuaspecten

Voor de kernindicator water: (leidingwater/hemelwater/grondwater):

Doel: Het minimaliseren van het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) en het maximaliseren van de vervanging door regenwater (RW) (best in class). Maximaliseren van infiltratie op de eigen domeinen.

Doel: De VMM behandelt haar afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter betreffende de behandeling van afvalwater voor de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert.

Voor de kernindicator energie:

Doel: De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh) met een totaal van 20% tegen 2020 en met minimum 5% in elke vestiging, met 2012 als referentiejaar.

Doel: De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m²) met 10 % tegen 2020 met 2012 als referentiejaar.

Doel: De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kton CO₂-equivalenten) met 20 % tegen 2020, met 2013 als referentiejaar, door directe emissiereductie.

Voor de kernindicator materialen:

Doel: Het papierverbruik met 20% reduceren tegen 2020 (kg/VTE), met 2011 als referentiejaar.

6 BIJLAGE 2: MILIEUACTIEPLANNEN

BIJLAGE 2A: MILIEUACTIEPLAN AALST

VMM/EMAS/REG/007 - ACTIEPLAN AALST (Dokter De Moor- en Gasthuisstraat)						
Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen LOCATIE Aalst Dr. De Moorstraat-Gasthuisstraat	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
Het minimaliseren van het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) en het maximaliseren van de substitutie door regenwater (RW). Maximaliseren van infiltratie (RW) op eigen domeinen. VMM streeft naar een status quo (m3/VTE) of verbetering t.o.v. 2011	De substitutie van het gebruik van leidingwater door regenwater en grondwater is gemaximaliseerd tegen 2016. De locatie beschikt over tellers op al haar installaties.	1	20/11/2012	31/12/2013	onderzoeken alternatieven voor de recuperatie van de bronbemaling	water
		2	20/01/2013	31/12/2015	onderzoeken van de haalbaarheid van de opvang van extra regenwater 'Gasthuisstraat'	
		3	20/11/2012	31/12/2014	wasmachine aansluiten op hemelwater	
		72	15/01/2013	31/12/2014-2016	het plaatsen van tellers op regenwatercircuit overige vestigingen	
	Het drinken van leidingwater i.p.v. flessenwater door de medewerkers is aanzienlijk verhoogd		4	20/11/2012	31/12/2015	
5			20/11/2012	21/12/2014	kantoormedewerkers faciliteren en promoten van het drinken van kraantjeswater	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen LOCATIE Aalst Dr. De Moorstraat-Gasthuisstraat	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
De VMM behandelt zijn afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater naar de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert	Vanaf 2013 verloopt de behandeling van het afvalwater volgens de wettelijke normen - VMM geeft het voorbeeld aan externen	6	20/11/2012	31/12/2015	vorming organiseren voor het onderhoudspersoneel met nadruk op milieuaspecten	
		7	20/11/2012	31/12/2014	milieu-instructies maken voor het wassen van de dienstwagens locatie Aalst	
		57	20/11/2012	31/12/2015	milieu-instructies opmaken in afstemming met de instructies van kwaliteitsbeheer voor de laboactiviteiten en meetnetten	
		58	20/11/2012	31/12/2015	vorming voor de personeelsleden die in contact komen met gevaarlijke producten met nadruk op de milieuaspecten bij accidentele lozingen.	
		59	20/11/2012	31/12/2014	milieu-instructies maken voor het wassen van de dienstwagens	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen LOCATIE Aalst Dr. De Moorstraat-Gasthuisstraat	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh ²) met een totaal van 20% tegen 2020 en minimum 5% in elke vestiging, met 2011 als referentiejaar/ De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m ²) met 10 % tegen 2020 met 2012 als referentiejaar	Einde 2014 zal er een energieaudit beschikbaar zijn met operationele maatregelen	11	20/11/2012	31/12/2015	uitvoeren energieaudit van de gebouwen van waaruit energiebesparend actieplan geformuleerd kan worden	energie
	Tegen einde 2014 zal het primaire energieverbruik verlagen met 5% en beschikt de locatie over tellers op al haar installaties	12	20/11/2012	31/12/2013	opmaken van een onderhoudsplan van alle technische installaties tegen eind 2013	
		13	20/11/2012	31/12/2014	richtlijnen uitwerken voor het gebruik van elektrische toestellen in de bureaus	
		14	20/11/2012	31/12/2013	haalbaarheid onderzoeken aanleggen fotovoltaïsche panelen op stook- en servergebouw	
		15	20/11/2012	31/12/2013	lichten vroeger centraal doven in de gebouwen	
		74	15/01/2013	31/12/2015	aparte energietellers plaatsen in de gebouwen en op de installaties Aalst	
		75	15/01/2013	31/12/2014-2016	aparte energietellers plaatsen in de gebouwen en op de installaties overige kantoorvestigingen	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen LOCATIE Aalst Dr. De Moorstraat-Gasthuisstraat	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
papierverbruik (publicaties/prints/plots) met 20% reduceren tegen 2020 (kg/VTE), met 2011 als referentiejaar	Het papierverbruik minderen met 10% tegen 2016	16	20/11/2012	31/12/2014- 2016	rationaliseren van het gebruik van papieren formulieren (HRM, evaluatie vormen, aanvraag ICT-materiaal e.a.) door invoeren elektronische handtekeningen.	materialen
		17	20/11/2012	31/12/2015	sensibilisatiecampagne bij werknemers over hun afdrukgedrag uitwerken	
		18	20/11/2012	31/12/2016	verminderen van gedrukte publicaties met 5%	
		19	20/11/2012	31/12/2013	onderzoeken geleidelijke invoering van tablet PC's voor afdelingshoofden en leidinggevenden	
		76	15/01/2013	31/12/2013	een methodologie uitwerken en inventaris opzetten voor de registratie intern papierverbruik (kopieerwerk, plotterpapier en drukwerk)	
		20	20/11/2012	31/12/2016	invoeren van een documentmanagementsysteem.	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen LOCATIE Aalst Dr. De Moorstraat-Gasthuisstraat	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
VMM beschikt tegen eind 2015 over een methodologie voor een inventaris van het verbruik van grondstoffen	VMM Aalst beschikt tegen eind 2015 over een methodologie voor een inventaris van het verbruik van grondstoffen	23	20/11/2012	31/12/2013-2016	communiceren van de bestaande groene kantoorlijst en sensibiliseren over het gebruik van de nieuwe producten	
		24	20/11/2012	31/12/2013-2016	rationaliseren van de bestelling van materialen van de verschillende afdelingen	
		25	20/11/2012	31/12/2013	schoonmaakproducten uitsluitend verdelen via doseerunits	
		77	15/01/2013	31/12/2016	een methodologie uitwerken en inventaris opzetten voor de monitoring van het verbruik van grondstoffen	
Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woon-werkvervoer de modal split* verbeteren	De modal split wordt verbeterd zodat 56% van de werknemers zich duurzaam verplaatsen tegen 2016	28	20/11/2012	31/12/2013-2016	fietsen woon-werkverkeer verder stimuleren door communicatie acties	mobiliteit/lucht
		78	15/01/2013	31/12/2013-2016	het aantal dagen telewerk registeren (miv thuiswerk)	
	Tegen 2015 beschikken we over een ritregistratiesysteem van de vervoerswijzen dienstverplaatsingen	41	30/01/2013	31/12/2014-2016	invoeren van VMM ritregistratiesysteem voor het volledige wagenpark	
	5% meer werknemers via duurzaam woonwerkverkeer tegen 2015	34	20/11/2012	31/12/2014-2016	gebruik bestaande carpooldatabank stimuleren	
		35	20/11/2012	31/12/2015	plaatsen bijkomende fietsenstalling Gasthuisstraat	
		68	16/09/2014	31/12/2015	op basis van de resultaten van de mobiliteitsbevraging 2014 een bevraging doen of het beschikbaar stellen van een carpoolparking in de parkeergarage het carpoolen zou bevorderen, Indien positief kan ene pilootproject starten met één gereserveerde parkeerplaats in de ondergronds parking,	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen LOCATIE Aalst Dr. De Moorstraat-Gasthuisstraat	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
Het aantal verreden kilometers met dienstwagens met 20% reduceren in 2020 door het rationaliseren van de dienstverplaatsingen en de aankoop van wagens aangedreven met schone technologie.	Tegen 2016 nemen de duurzame dienstverplaatsingen toe met 10%	39	20/11/2012	31/12/2016	elektrische fietsen voor de verplaatsing Erembodegem-Aalst aankopen	
		71	6/10/2014	31/12/2013-2016	het gratis ter beschikking stellen aan het personeel van VMM (elektrische) fietsen voor woon-werkverplaatsingen (max 5 dagen/jaar)	
		31	10/01/2013	31/12/2013-2016	sensibiliseren rijgedrag door het invoeren van ritregistratie systeem voor de dienstwagens	
		42	20/11/2012	31/12/2013	in kaart brengen van de verplaatsingsroutes van de dienstwagens overstort meetnet en indien mogelijk het rationaliseren ervan	
		69	16/09/2014	31/12/2015	Aangezien het aantal meetposten nog toeneemt, is het netto aantal gereden kilometers geen goede indicator. Daarom zal die gedeeld worden door het aantal stations dat onderhouden wordt. Het nieuwe ritregistratiesysteem (installatie eind 2014) zal de nodige informatie leveren.	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen LOCATIE Aalst Dr. De Moorstraat-Gasthuisstraat	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
		70	16/09/2014	31/12/2013- 2016	Het uitwerken van een update systeem voor de GPS (enkel voor nieuwe modellen). Jaarlijks worden ongeveer 10% van de meetposten opgedoekt en elders opnieuw opgebouwd. Via de SD-kaart zal de GPS steeds beschikken over de actuele locaties van alle meetposten, zodat bij dringende interventie aansluitend alle dichtbij liggende meetposten kunnen onderhouden worden.	
		32	20/11/2012	31/12/2013	onderzoeken uitbouw van blue bike-systeem voor personeelsleden van de VMM	
		33	10/01/2013	31/12/2013	implementeren blue bike-systeem voor personeelsleden van de VMM	
		79	15/01/2013	31/12/2013- 2016	de km treinverplaatsingen voor diensttreinen per vestiging registeren	
		29	20/11/2012	31/12/2016	dienstverplaatsingen trein/fiets verder stimuleren en verder faciliteren (beschikbaar stellen plooi-fiets, blue bike (zie actie 32) ...)	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen LOCATIE Aalst Dr. De Moorstraat-Gasthuisstraat	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kton CO ₂ -equivalenten) met 20 % tegen 2020 met 2013 als referentiejaar door directe* emissiereductie.	Einde 2015 is er een elektronisch aanvraagstelsel voor dienstwagengebruik	26	10/01/2013	31/12/2015	gebruik van poolwagens aanvragen met bijkomende motivatie voor gebruik (enkel als er geen alternatief is met openbaar vervoer of bij voldoende motivatie)	
		30	20/11/2012	31/12/2016	sensibiliseren rijgedrag: aanbod cursus ecorijden opnemen in het standaard vormingsaanbod	
De VMM zal tegen 2020 slechts 60% dieselwagens hebben, zoals voorgeschreven in het Vlaams Actieplan Lucht.	80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel in 2013	36	20/11/2012	31/12/2013-2016	nieuwe wagens maximaal aankopen met benzine, hybride of elektrische motor	
		37	20/01/2013	31/12/2013-2016	optimaliseren van het bestaande wagenpark in functie van de noodzaak en indien mogelijk in het kader van de opdracht.	
	In 2015 worden elektrische wagens in het wagenpark ingevoerd	38	20/11/2012	31/12/2015	aankoop van één elektrische wagen voor het verzorgen van de estafette tussen Erembodegem-Aalst	
De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kton CO ₂ -equivalenten) met 20 % tegen 2020 met 2013 als referentiejaar door directe* emissiereductie.	VMM beschikt over een klimaatactieplan in 2015 waarin een road map voor emissiereductie tot 2020 wordt geformuleerd	8	20/11/2012	31/12/2015	onderzoeken extra hernieuwbare energiebronnen eigen productie (wind-/zonne-energie/warmtepompen)	
		9	20/11/2012	31/12/2015	opmaken van een broeikasrapport (emissie-inventaris)	
		10	20/11/2012	31/12/2015	opmaken van een VMM klimaatactieplan	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen LOCATIE Aalst Dr. De Moorstraat-Gasthuisstraat	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
De VMM voldoet steeds aan het nulgebruik van pesticiden zoals voorgeschreven in het pesticidendecreet	In 2013 is er 100% nulgebruik van pesticiden	44	20/11/2012	31/12/2013	mechanisch onderhouden van verharde terreinen en buitenterreinen	
		62	20/11/2012	31/12/2013- 2016	het nulgebruik van pesticiden verzekeren	
		81	15/01/2013	31/12/2013- 2016	het opzetten van een databank van de gronden in beheer van VMM	
afvalbeheer VMM-breed optimaliseren	het afvalbeheer evalueren en bijsturen tegen einde 2013 in functie van de afvalregistratie	48	20/11/2012	31/12/2013	containers dimensioneren en bijsturen van de ophaalfrequentie in functie van de hoeveelheid afval	afval
		49	20/11/2012	31/12/2014- 2016	optimaliseren van nieuwe contracten bij voorkeur met facturatie op basis van gewicht per fractie	
de hoeveelheid restfractie terugdringen met 25% tegen 2020, PMD met 20% terugdringen tegen 2020	De hoeveelheid restafval en PMD reduceren met 10% tegen 2016	81	15/01/2013	31/12/2014	het opzetten van een afvalregister en monitoren van de hoeveelheid afval per fractie in elke vestiging.	
		50	20/11/2012	31/12/2013- 2016	personeel sensibiliseren tot het vermijden van afval	
		51	20/11/2012	31/12/2014- 2016	leveranciersrichtlijnen naar verpakkingsafval bij aankopen (conform GPP-criteria en/of duurzaamheidscriteria)	

BIJLAGE 2B: MILIEUACTIEPLAN HASSELT 2015-2018

EMAS		ACTIEPLAN HASSELT				REG 007
Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 HASSELT	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
<p>Het minimaliseren van het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) en het maximaliseren van de substitutie door regenwater (RW). Maximaliseren van infiltratie (RW) op eigen domeinen. VMM streeft naar een status quo (m3/VTE) of verbetering t.o.v. 2011</p>	<p>Het verbruik van leidingwater met 5% minderen tegen 2018</p>	1	17/11/2014	31/12/2015	<p>Technische en financiële haalbaarheid nagaan voor opvang en gebruik van regenwater voor diverse toepassingen: toiletspoeling, reinigingen, kantoorplanten, wasmachines, spoelen en triëren van stalen en daktuin</p>	water
		2	17/11/2014	31/12/2015	<p>Afstellen of vervangen van toiletcransen voor minder waterverbruik</p>	
<p>De VMM behandelt zijn afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater naar de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert</p>	<p>Het personeel sensibiliseren in verband met lozing afvalwater</p>	3	12/03/2015	31/12/2016	<p>Minimaliseren waterverbruik bij het spoelen en triëren van stalen optimalisatie eisen kwaliteit/veiligheid/milieu</p>	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 HASSELT	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kton CO ₂ -equivalenten) met 20 % tegen 2020 met 2013 als referentiejaar door directe* emissiereductie.	CO ₂ emissie met 12% reduceren tegen 2018	4	17/11/2014	2015-2018	Verwarming naargelang de omstandigheden een graad lager of uit zetten in het gebouw of in niet gebruikte ruimten	lucht - emissies
		5	17/11/2014	31/12/2015	Dichtingen ramen en deuren controleren op warmteverlies	
		6	17/11/2014	31/12/2015	Voorstel formuleren voor het plaatsen van snelheidsbegrenzers op alle nieuwe dienstwagens	
		7	14/11/2014	2015-2018	Voorstel formuleren voor het verplichten van het volgen van de cursus ecodriving voor toegewezen dienstwagens	
De VMM zal tegen 2020 slechts 60% dieselwagens hebben, zoals voorgeschreven in het Vlaams Actieplan Lucht.	80% nieuwe aankopen geen diesel tot 2018	8	29/01/2015	2015-2018	Bepaleiten vervanging dieselwagens door benzine wagens, hybridewagens of CNG wagens aankoop wagens afwegen op niveau van de vestiging niet per afdeling	
		9	17/11/2014	31/12/2017	Onderzoek naar de haalbaarheid van aankoop (2) elektrische fietsen in vervanging van een dienstwagen	
Het aantal verreden kilometers met dienstwagens met 20% reduceren in 2020 door het rationaliseren van de dienstverplaatsingen	15% minder verreden kilometers met dienstwagens in 2018 t.o.v. 2012	10	17/11/2014	2015-2018	Dienstreizen beter organiseren en vergaderplanningen optimaliseren in functie van verplaatsingen	
		11	17/11/2014	2015-2018	Het gebruik van fiets, openbaar vervoer en carpool promoten voor woon-werkverkeer	
		12	17/11/2014	2015-2018	Uittesten van tele- en videoconferenties voor dienstoverleg of overleg met externen	
		13	17/11/2014	1/07/2015	Aanvraag installatie video-conferentie	
		14	17/11/2014	2015-2018	Promoten van een beter evenwicht in bereikbaarheid VMM activiteiten	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 HASSELT	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh/m ²) met een totaal van 20% tegen 2020 en minimum 5% in elke vestiging, met 2011 als referentiejaar/ De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m ²) met 10 % tegen 2020 met 2012 als referentiejaar	10% minder elektriciteit in 2018 t.o.v. 2012	15	17/11/2014	31/12/2015	Technische en financiële haalbaarheid plaatsen zonnepanelen nagaan	energie
		16	17/11/2014	31/12/2015	Controleren van bewegingssensoren en het gebruik van de koelkasten en andere elektrische apparaten	
	5% mindergasverbruik in 2018 t.o.v. 2012	17	17/11/2014	2015-2018	Sluiten van deuren/ramen	
		18	17/11/2014	2015-2018	Jaarlijks ontluichten van de radiatoren	
		19	17/11/2014	31/12/2015	Technische en financiële haalbaarheid nagaan voor plaatsen elektrische deur achterkant gebouw (staat te veel open)	
20	17/11/2014	1/07/2015	Technische en financiële haalbaarheid nagaan voor vervangen voordeur (tochtkieren)			
papierverbruik (publicaties/prints/plots) met 20% reduceren tegen 2020 (kg/VTE), met 2011 als referentiejaar	papierverbruik reduceren met 20% tegen 2018	21	17/11/2014	31/12/2015	Gebruik Tough Books optimaliseren, in de toekomst kleinere versies aankopen voor eenvoudiger gebruik	materialen
		22	17/11/2014	2015-2018	Papierverbruik bij drogen van de handen en materieel minimaliseren	
		23	17/11/2014	31/12/2015	Uitprinten van bulletins aanpassen om overbodige pagina's te vermijden	
Verbruik van grondstoffen rationaliseren		24	17/11/2014	31/12/2015	Gebruik van ecologische keukenrol binnen DMA/DMO	
Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woon-werkvervoer de modal split* verbeteren	5% meer werknemers via duurzaam woonwerkverkeer tegen 2018	25	12/03/2015	2015-2016	Deelnemen aan bike to work met de vestiging	mobiliteit
		26	17/11/2014	2015-2016	Mobiscan laten maken van de vestiging en duurzame vervoersmodi uittesten door deelnemers	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 HASSELT	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
VMM verhoogt het aantal dagen telewerk met 20% tegen 2020 met 2011 als referentiejaar		27	17/11/2014	1/12/2015	Mogelijkheid nagaan poolwagen te vervangen door Cambio delen	
		28	1/12/2015	2015-2018	Het aantal dagen telewerk registreren	
5% meer werknemers via duurzaam woonwerkverkeer tegen 2015	100% meer bleu bike gebruik in 2018	27	1/12/2015	2015-2018	Promoten van blue bike in combinatie met trein gebruiken voor dienstverplaatsingen	
Gronden in beheer van de VMM worden beheerd volgens de principes van ecologisch groenbeheer	Tegen einde 2016 neemt VMM gerichte acties tot het behoud van biodiversiteit	28	17/11/2014	31/12/2015	Onderzoek aanleg van groendak met mogelijkheid tot gesloten compostvat	Biodiversiteit
Bijdragen aan de UN-doelstellingen inzake tegengaan van het verlies aan biodiversiteit tegen 2020		29	17/11/2014	1/07/2015	Plaatsen van een insectenhotel aan het terras + aanleg terrastuintje	
		30	17/11/2014	31/12/2016	Haalbaarheidsonderzoek voor de plaatsing van gierzwaluwkasten tegen de buitengevel	
De VMM voldoet steeds aan het nulgebruik van pesticiden zoals voorgeschreven in het pesticidendecreet	31	1/12/2015	2015-2018	Nulgebruik pesticiden bepleiten bij mede-eigenaars parkings		
Afvalbeheer VMM-breed optimaliseren	Afvalbeheer optimaliseren tegen begin 2015	32	17/11/2014	21/12/2015	Volledige implementatie van de werkinstructie afval gevaarlijke stoffen in de vestiging	afval
De restfractie met 50% halveren tegen 2020 (referentiejaar 2012), PMD met 10% terugdringen tegen 2020 met 2013 als referentiejaar	Ten opzichte van 2014 is er geen toename van de restfractie, PMD met 10% reduceren in 2018	32	1/01/2015	2015-2018	Blijvend sensibiliseren rond het minderen van afval	
		33	1/01/2015	21/12/2016	PMD gebruik terugdringen door promoten drinken kraantjeswater; onderzoek haalbaarheid werken met retour flessen frisdranken	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 HASSELT	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
Streven naar 100% duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Dit betekent dat tegen 2020 100% van de afgesloten overheidsopdrachten in <u>elke</u> VMM-afdeling duurzaam moet verlopen en dit minstens voor de productgroepen waarvoor criteria bestaan.	70% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2018 en worden geregistreerd via indicatoren	34	12/03/2015	31/12/2018	In alle bestekken aangestuurd vanuit Hasselt, ook bij kleine aankopen, duurzaamheidscriteria opnemen	indirecte milieuaspecten

BIJLAGE 2C: MILIEUACTIEPLAN HERENTALS 2015-2018

EMAS	ACTIEPLAN HERENTALS					REG 007
Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Herentals	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
Het minimaliseren van het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) en het maximaliseren van de substitutie door regenwater (RW). Maximaliseren van infiltratie (RW) op eigen domeinen. VMM streeft naar een status quo (m3/VTE) of verbetering t.o.v. 2011	Het verbruik van leidingwater met 5% verminderen t.o.v. 2012 tegen 2018	1	okt 2014	2016	haalbaarheidstudie naar vergroten regenwatercapaciteit Herentals door het plaatsen van een bijkomende tank voor regenopvang	water
		2	dec 2014	2015	mogelijkheid onderzoeken om een regenton te plaatsen op koertje voor de planten te gieten	
		3	dec 2014	2015	Collega's sensibiliseren om de planten te begieten met regenwater indien voorradig in de periode dat er niet wordt gespoeld in het biologisch labo,	
		4	juni 2014	2014	Alle WC's aansluiten op regenwater	
		5	jan 2012	2014	Herstelling lekkende urinoirs+ goed (preventief) onderhoud van sanitaire installaties	
		6	juni 2014	2015	ervoor zorgen dat de sanitaire installaties in een perfecte staat van onderhoud en werkingsstaat verkeren	
		7	april 2015	2015	Reduceren van de monsters ikv het macro-invertebratenmeetnet door zoveel mogelijk organisch materiaal ter plaatse verwijderen(m.a.w. minder Fsolv, kleiner volume van het staal en minder verbruik van spoelwater).	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Herentals	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
De VMM behandelt zijn afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater naar de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert	Sensibilisering van het personeel in verband met lozing van afvalwater	8	juni 2014	2015	Werkinstructies opmaken hoe het afvalwater dient verwijderd te worden	
		9	dec 2014	2015	aftapkraantje plaatsen op afvoer spoelbak labo voor meetpunt bedrijfsafvalwater	
		10	juni 2015	2015	plaatsen van zandvang voor het aftapkraantje om zo de norm voor ZS te halen bij de aangepaste milieuvergunning	
De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kton CO ₂ -equivalenten) met 20 % tegen 2020 met 2013 als referentiejaar door directe* emissiereductie.	CO ₂ uitstoot verminderen met 15% t.o.v. 2013 tegen 2018	11	dec 2014	2015-2018	personeelsleden motiveren om bij voorkeur te vergaderen via teleconferentie i.p.v. verplaatsen	lucht - emissies
		12	dec 2014	2015-2018	Opleidingen centraal organiseren bv. Mechelen of Brussel of in eigen gebouw naargelang aantal mensen	
		13	dec 2014	2015-2018	Maandelijks controle bandenspanning	
		14	dec 2014	2016	Onderzoek naar reorganisatie eigen wagenpark: zuinigste/properste wagens inzetten om meeste kilometers te rijden	
		15	dec 2014	ieder jaar	Betrokken afdeling wijzen op overbodige verplaatsingen bij medische controles en onderzoeken (zwangerschap, aanwervingen,...)	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Herentals	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
De VMM zal tegen 2020 slechts 60% dieselwagens hebben, zoals voorgeschreven in het Vlaams Actieplan Lucht.	80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel in 2018	16	2014	2018	Onderzoeken van de haalbaarheid van de omschakeling van het wagenpark Herentals naar CNG miv de aanleg van een eigen CNG (slow fill) tankstation	
		17	jan 2015	2015-2018	Bepaleiten vervanging dieselwagens door benzinewagens, hybridewagens of CNG wagens aankoop wagens afwegen op niveau van de vestiging niet per afdeling	
		18	dec 2014	2015-2018	Voorstellen om in de toekomst poolwagens te vervangen door hybridewagens/CNG i.p.v. diesel/benzine	
Het aantal verreden kilometers met dienstwagens met 20% reduceren in 2020 door het rationaliseren van de dienstverplaatsingen	15% minder verreden kilometers met dienstwagens in 2018 t.o.v. 2012	19	dec 2014	ieder jaar	Personeelsleden motiveren om bij vergaderingen meer gebruik te maken van openbaar vervoer of te carpoolen	
		20	nov 2014	2015	Monsters DMA laten ophalen op de locatie i.p.v. individueel te brengen naar het analyserend labo	
	Vanaf 2015 beschikken we over een ritregistratiesysteem in elke dienstwagen	21	2014	2015-2018	Compacte staalname routes	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Herentals	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh) met een totaal van 20% tegen 2020 en minimum 5% in elke vestiging, met 2012 als referentiejaar/ De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m2) met 10 % tegen 2020 met 2012 als referentiejaar	energieverbruik (gas en elektriciteit) terugschroeven met 5 % tegen 2018	22	dec 2013	2013	Elk jaar in december de diepvriezers van ARW ontdooien, reinigen en uitzetten tijdens kerstperiode	energie
		23	dec 2014	2015	Collega's sensibiliseren in het kader van efficiënt gebruik van elektrische toestellen (vb. diepvriezer en koffiezetapparaat, afwasmachine,...)	
		24	okt 2014	nov 2014	De automatische temperatuurregeling centrale verwarming efficiënt instellen (vloerverwarming)	
		25	dec 2014	2018	Studie naar haalbaarheid en efficiëntie voor het plaatsen van zonnepanelen	
		26	dec 2014	2015	personeelsleden motiveren om zo weinig mogelijk warmteverlies te creëren in de burelen (vb. deuren sluiten 's avonds, 1x/dag verluchten,...)	
		27	dec 2014	2018	studie naar mogelijkheid om een zonneboiler te plaatsen voor warm water	
		28	juni 2013	2016	plaatsen van sensoren waar regelmatig vergeten wordt het licht te doven (vb. traphal, vergaderzalen, toiletten,...)	
		29	dec 2014	2016	Studie naar minder verbruik verlichting in burelen ofwel vermindering TL-lampen ofwel vervanging naar LED-verlichting	
		30	mrt 2014	2015	vervanging werkplekverlichting labo door LED-verlichting	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Herentals	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
papierverbruik (publicaties/prints/plots) met 20% reduceren tegen 2020 (kg/VTE), met 2011 als referentiejaar	Het papierverbruik minderen met 14% tegen 2018	31	dec 2014	2015-2018	personeelsleden motiveren om minder documenten af te printen maar bv. op het scherm bekijken, USB-stick gebruiken, via mail versturen,...)	materiaal
		32	dec 2014	2015-2018	digitalisering door gebruik te maken van tough books	
		33	dec 2014	2016	digitaal klasment bestelbons (Agresso)	
		34	dec 2014	2015-2018	mensen motiveren om kladpapier te gebruiken voor notities in vergaderingen	
verbruik van grondstoffen (kantoormateriaal, labomateriaal en terreinmateriaal) reduceren	Tegen 2018 afvalberg verminderen met 50 % t.o.v. 2011	35	dec 2014	2015-2018	Collega's sensibiliseren in het kader van duurzaam gebruik van kantoormateriaal (door bv. hervulstelsel te gebruiken, hergebruik van mappen, ...)	
		36	dec 2014	2016	Duidelijke richtlijnen i.v.m. het bedrijfsafval in labo en huishoudelijk afval in kelder wat mag en wat niet mag	
		37	dec 2014	2016	Bestellingen op elkaar afstemmen en/of samenvoegen (minder verpakking, minder vervoer)	
		38	dec 2014	2015-2018	Alvorens bestellingen uit te voeren eerst navragen naar noodwendigheid (bv. bij MOS)	
Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woon-werkvervoer de modal split* verbeteren	Tegen 2015 beschikken we over een ritregistratiesysteem van de vervoerswijzen dienstverplaatsingen	39	dec 2014	2015-2018	Stimuleren van openbaar vervoer in combinatie met fietsverplaatsing	mobiliteit
		40	dec 2014	2015-2018	Carpoolen met wagens onderzoeken	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Herentals	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
VMM verhoogt het aantal dagen telewerk met 20% tegen 2020 met 2011 als referentiejaar	Implementatie van plaatsonafhankelijk werk met 5 % t.o.v. 2011 tegen 2018	41	dec 2014	2015-2018	Meer vertrouwen tonen en stimuleren van telewerk voor bepaalde functies	
	5% meer werknemers via duurzaam woonwerkverkeer tegen 2018	42	dec 2014	2016	Fietsverplaatsing naar werk promoten door gezamenlijke aankoop elektrische fietsen	
		43	dec 2014	2015-2018	Vergaderingen zo organiseren dat ze vlot bereikbaar zijn met openbaar vervoer (aanvangsuur aanpassen aan openbaar vervoer)	
Gronden in beheer van de VMM worden beheerd volgens de principes van ecologisch groenbeheer	Tegen einde 2016 neemt VMM gerichte acties tot het behoud van biodiversiteit	44	dec 2014	2015	Bloembakken of kuip met bloeiende planten op terras/koer om insecten en vlinders te lokken	biodiversiteit
Bijdragen aan de UN- doelstellingen inzake tegengaan van het verlies aan biodiversiteit tegen 2020		45	dec 2014	2016	Insectenhotel plaatsen op plat dak 1e verdiep	
De VMM voldoet steeds aan het nulgebruik van pesticiden zoals voorgeschreven in het pesticidendecreet		46	dec 2014	2015-2018	Continu aandachtspunt in beheer van het gebouw	
afvalbeheer VMM-breed optimaliseren	het afvalbeheer optimaliseren tegen einde 2016 in functie van de afvalregistratie	47	dec 2014	2016	Leveranciers sensibiliseren om zo weinig mogelijk verpakking / herbruikbare verpakking te gebruiken of verpakking terug te nemen (opnemen in offerte)	afval

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Herentals	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kernindicator
de restfractie met 50% halveren tegen 2020, PMD met 20% terugdringen tegen 2020 met 2013 als referentiejaar	de restfractie met 50% verminderen tegen 2018, PMD met 20% terugdringen tegen 2020 met 2013 als referentiejaar	48	dec 2014	2015	Oplossing zoeken voor restplastic	
		49	dec 2014	2015-2018	Flessen water of drinkflessen gebruiken in plaats van plastic flessen om PMD afval te verminderen	
		50	dec 2014	2015-2018	Kantoormedewerkers faciliteren en promoten van het drinken van kraantjeswater	
streven naar 100% duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Dit betekent dat tegen 2020 100% van de afgesloten overheidsopdrachten in <u>elke VMM-afdeling</u> duurzaam moet verlopen en dit minstens voor de productgroepen waarvoor criteria bestaan.	70% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2018 en worden geregistreerd via indicatoren	51	jan 2015	2015-2018	In alle bestekken aangestuurd vanuit Herentals, ook bij kleine aankopen, duurzaamheidscriteria opnemen	indirecte milieuaspecten

BIJLAGE 2D: MILIEUACTIEPLAN DIENST LUCHT 2015-2018

EMAS		ACTIEPLAN DIENST LUCHT				REG 007
Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Dienst lucht	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kern indicator
<p>Het minimaliseren van het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) en het maximaliseren van de substitutie door regenwater (RW). Maximaliseren van infiltratie (RW) op eigen domeinen. VMM streeft naar een status quo (m3/VTE) of verbetering t.o.v. 2011.</p>	<p>Het verbruik van leidingwater minimaliseren. Geen mogelijkheid om gebruik te maken van grondwater en/of regenwater.</p>	1	20/06/2014	31/12/2015	Onderzoeken haalbaarheid samenwerking opstarten met strijkatelier, en zelf wassen, in plaats van de huidige overeenkomst industriële reiniging die zowel wast als strijkt.	water
		2	20/06/2014	31/12/2016	Aankoop wasmachine met label A+++ . Voor de was die niet gestreken moet worden.	
		3	20/06/2014	31/12/2015	XRF, mee opnemen in procedure, juist aansluiten van de koelinstallatie, bij foutieve aansluiting is dit een doorstroom, veel waterverbruik.	
		4	20/06/2014	31/12/2015	Spaarknoppen in de toiletten installeren.	
<p>De VMM behandelt zijn afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater naar de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert.</p>	<p>De behandeling van het afvalwater verloopt volgens de wettelijke normen - VMM geeft het voorbeeld aan externen.</p>	5	20/06/2014	2015-2018	Vorming organiseren voor het onderhoudspersoneel met nadruk op milieuaspecten.	
		6	20/06/2014	30/01/2015	Huidige kuisfirma de opgelegde afspraken in het bestek laten naleven.	
		7	20/06/2014	31/09/2016	Bij nieuwe aanbesteding van poetsfirma controle op de door VMM voorgeschreven ecologische producten.	
		8	20/06/2014	31/12/2016	Carwash screening op duurzaamheid doen bij de volgende aanbesteding in 2016.	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Dienst lucht	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kern indicator
De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kton CO ₂ -equivalenten) met 20 % tegen 2020 met 2013 als referentiejaar door directe* emissiereductie.	Beschikken over een klimaatactieplan waarin de road map voor emissiereductie tot 2020 wordt geformuleerd.	9	20/06/2014	31/12/2015	Bewegingssensoren geïnstalleerd in de WC en de gangen, op termijn ook in de garages.	lucht - emissies
		10	20/06/2014	31/12/2015	Adviseren bij het opmaken van een broeikasrapport (emissie -inventaris) voor VMM.	
		11	20/06/2014	2015-2016	Expertise inbrengen vanuit de dienst bij het Opmaken van een VMM klimaatactieplan.	
		12	20/06/2014	2015-2018	Tweedelijnsopvolging van een onderhoudsplan voor de stookinstallaties en koelinstallaties, eerstelijnsopvolging gebeurt door het PIH.	
		13	20/06/2014	31/12/2015	Airco met koelmiddel R22 melden, aan het verkeerscentrum.	
		14	20/06/2014	31/12/2015	Koelkamer: compressor en koelmiddel vervangen.	
		15	20/06/2014	31/12/2016	Systeem uitwerken voor regelmatige controle van de bandenspanning van de dienstwagens Dienst Lucht.	
De VMM zal tegen 2020 slechts 60% dieselwagens hebben, zoals voorgeschreven in het Vlaams Actieplan Lucht.	80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel.	16	20/06/2014	2015-2018	Nieuwe wagens maximaal aankopen met benzine, hybride of elektrische motor.	
		17	20/06/2014	2015-2018	Optimaliseren van het bestaande wagenpark in functie van de noodzaak en indien mogelijk in kader van de opdracht.	

12

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Dienst lucht	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kern indicator
Het aantal verreden kilometers met dienstwagens met 20% reduceren in 2020 door het rationaliseren van de dienstverplaatsingen.	Het aantal verreden kilometers met dienstwagens reduceren tot 15% in 2018 ten opzichte van 2012.	18	20/06/2014	31/12/2015	Er is binnen de Dienst Lucht een elektronisch reservatiesysteem voor de voertuigen. Er is overgeschakeld naar een uniform systeem binnen heel VMM. Dit systeem laat momenteel niet toe om te zien wie, wanneer en waar naartoe rijdt met een auto. Dit zou moeten aangepast worden zodat gezien kan worden of er gecarpoold kan worden.	
		19	20/06/2014	2015-2018	Sensibiliseren rijgedrag dienstreizen en woon-werkverkeer.	
		20	20/06/2014	31/12/2016	Het in kaart brengen van de verplaatsingsroutes van de dienstwagens en indien mogelijk rationaliseren ervan. een gemeenschappelijke pool van de wagens, voor technische rondes, hierdoor kunnen wagens en km's bespaard worden.	
De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh) met een totaal van 20% tegen 2020 en minimum 5% in elke vestiging, met 2012 als referentiejaar/ De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m ²) met 10 % tegen 2020 met 2012 als referentiejaar.	Beschikbaar stellen van de operationele maatregelen van de energieaudit.	21	20/06/2014	31/12/2016	Voor PIH werd een energieaudit uitgevoerd, vanhieruit kan een energiebesparend actieplan worden opgesteld.	energie
	Tegen eind 2014 zal het primair energieverbruik verlagen met 10%.	22	20/06/2014	31/12/2015	Opmaken van onderhoudsplan van alle eigen technische installaties.	
		23	20/06/2014	31/12/2015	Richtlijn voor het gebruik van elektrische toestellen opvolgen.	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Dienst lucht	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kern indicator
		24	20/06/2014	31/12/2016	Bewegingssensoren installeren in de WC, gangen, kleine bergingen en de garage.	
		25	20/06/2014	31/12/2016	Elektriciteitstellers installeren aan de stopcontacten. Vb. elektrische verwarming, vaatwasser, koelkast,... (alles behalve verlichting).	
		26	20/06/2014	31/12/2016	Minder verbruikende lampen geïnstalleerd in de koffiezaal, vijfde verdieping, wc's. op de plaatsen waar de armaturen los hangen. Rest wordt systematisch vervangen.	
Papierverbruik (publicaties/prints/plots) met 20% reduceren tegen 2020 (kg/VTE), met 2011 als referentiejaar.	Het papierverbruik minderen met 20% tegen 2018.	27	20/06/2014	31/12/2017	Rationaliseren van het gebruik van papieren formulieren (HRM, evaluatie, vormingen, aanvraag ICT-materiaal, e.a.) door invoeren elektronische handtekeningen.	materiaal
		28	20/06/2014	30/04/2015	Digitalisering logboeken meetnet telemetrisch meetnet, proefstuk ijk en testbank.	
		29	20/06/2014	30/06/2016	Digitalisering logboeken, vervanging door USB-sticks	
		30	20/06/2014	31/12/2018	Geleidelijke invoering van tablet PC's voor afdelingshoofden en leidinggevenden, na onderzoek van Aalst.	
		31	20/06/2014	2015-2018	Sensibilisatiecampagne bij werknemers om hun afdrukgedrag te verminderen.	
		32	20/06/2014	31/12/2015	Loonfiches digitaal toegankelijk maken via e-HRM.	
		33	20/06/2014	2015-2018	Ondersteunende diensten aanmoedigen om het aantal papieren formulieren voor bijvoorbeeld aanvragen vergoedingen te digitaliseren.	

R

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Dienst lucht	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kern indicator
		34	20/06/2014	2015-2018	Beperkt aantal gedrukte handleidingen bij levering van nieuwe monitoren, vb.: fidas-monitoren.	
		35	20/06/2014	30/11/2014	Plaatsing nieuwe multifunctionals om verbruik van papier beter in kaart te kunnen brengen.	
		36	20/06/2014	31/12/2015	Intern bestelbonnensysteem digitaliseren.	
		37	20/06/2014	31/12/2016	Implementatie van digitaal handtekenen in het kwaliteitszorgsysteem.	
Verbruik van grondstoffen rationaliseren.	40% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2016 en worden geregistreerd via indicatoren.	38	20/06/2014	30/06/2016	Vorming over het invoeren van de Green Public Procurement criteria of duurzaamheidscriteria voor aankopen.	
		39	20/06/2014	2015-2018	Hanteren van Green Public Procurement criteria of duurzaamheidscriteria bij alle aankopen van de dienst.	
Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woon-werkvervoer de modal split* verbeteren.	De modal split wordt verbeterd zodat 87% van de werknemers zich duurzaam verplaatst tegen 2018.	40	20/06/2014	5/05/2014	Fietsen woon-werkverkeer verder stimuleren door communicatie acties.	mobiliteit
		41	18/05/2015	5/10/2015	Fietsen woon-werkverkeer verder stimuleren door communicatie acties.	
		42	1/01/2015	30/06/2015	Uitlenen van elektrische fietsen, om medewerkers kennis te laten maken met een alternatief voor woon-werkverplaatsingen.	

Strategische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2015-2018 Dienst lucht	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie	EMAS kern indicator
De VMM voldoet steeds aan het nulgebruik van pesticiden zoals voorgeschreven in het pesticidendecreet.	Nulgebruik van pesticiden handhaven in en om het huurgebouw.	54	20/06/2014	31/12/2016	Nagaan wie het onderhoud doet van de kleine groene perkjes rond het gebouw, en nagaan of de richtlijn wordt nageleefd.	
de restfractie met 50% halveren tegen 2020 (t.o.v. 2012), PMD met 10% terugdringen tegen 2020 met 2013 als referentiejaar.	De hoeveelheid restafval behouden ten opzichte van 2014; PMD reduceren met 10% tegen 2018.	55	20/06/2014	2015-2018	Terreinwerkers en kantoormedewerkers: faciliteren en promoten van het drinken van kraantjeswater.	afval
		56	20/06/2014	2015-2018	Personeel sensibiliseren tot het vermijden van afval.	
		57	20/06/2014	2015-2018	Leveranciersrichtlijnen naar verpakkingsafval bij aankopen (conform Green Public Procurement criteria en/of duurzaamheidscriteria).	
		58	20/06/2014	2015-2018	Actualiseren van het criterium milieusparend gedrag op basis van de functie.	
		59	20/06/2014	31/12/2016	Onderzoeken van de haalbaarheid om de smaak van het leidingwater te verbeteren.	
		60	20/06/2014	31/12/2015	Plaatsing pictogram aan elke kraan of het water al dan niet drinkbaar is.	
		61	20/06/2014	31/12/2015	Optimaal hergebruik van kantoormeubelen tijdens de herinrichtingswerken.	
		62	20/06/2014	31/12/2015	Stoelen van de eetzaal vervangen door tweedehandsmodellen.	

7 BIJLAGE 3: VERKLARENDE WOORDENLIJST

AEEA= afgedankte elektrische en elektronische apparatuur

CO₂= koolstofdioxide, een broeikasgas

CO₂-eq= CO₂-equivalent, eenheid voor broeikasgassen, meeteenheid gebruikt om het opwarmend vermogen ('global warming potential') van broeikasgassen weer te geven. CO₂ is het referentiegas, waartegen andere broeikasgassen gemeten worden. Bv. omdat bij eenzelfde massa gas het opwarmend vermogen van CH₄ 25 keer hoger is dan dat van CO₂, stemt 1 ton CH₄ overeen met 25 ton CO₂-equivalenten.

EMAS staat voor EcoManagement and Audit Scheme. Het is de titel van een Europese verordening die als doel heeft om organisaties op vrijwillige basis aan te zetten om de negatieve impact van eigen activiteiten op het milieu te doen verminderen. De focus ligt op het stimuleren van de continue verbetering van de milieuprestaties door de invoering van een milieuzorgsysteem, interne audits en het publiceren van een milieujaarverslag.

Emissie= uitstoot of lozing van stoffen, golven of andere verschijnselen door bronnen, meestal uitgedrukt als een hoeveelheid per tijdseenheid.

Emissiecoëfficiënt of emissiefactor: coëfficiënt die de activiteitsdata relateert aan een hoeveelheid emissie van een verontreinigende stof. De emissiefactoren gebruikt in deze milieuverklaring zijn deze zoals die gebruikt worden in het Jaarverslag Lozingen in de Lucht 2000-2012 van de VMM, raadpleegbaar op www.vmm.be.

FAVV = Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen

Fijn stof is een verzamelnaam voor verschillende fracties van de kleinere stofdeeltjes die in de lucht zweven (bv. PM10, PM2,5).

Green Public Procurement (GPP): In 2008 werden in de mededeling "Overheidsopdrachten voor een beter milieu" van de Europese Commissie specifieke doelstellingen voor groene overheidsopdrachten bevestigd en werd een reeks ondersteunende maatregelen vastgesteld die door de Europese Commissie moeten worden uitgevoerd. Groene overheidsopdrachten gedefinieerd als "een proces in het kader waarvan overheidsdiensten goederen, diensten en werken beogen te verkrijgen die gedurende de volledige levenscyclus ervan een minder belastend milieueffect hebben dan vergelijkbare goederen, diensten en werken met dezelfde primaire functie". Meer info: <http://ec.europa.eu/environment>

ISO 14001 is een internationaal erkende norm die eisen formuleert voor een milieumanagementsysteem.

KMI = Koninklijk Meteorologisch Instituut

Milieuzorgsysteem = milieumanagementsysteem = milieubeheersysteem

Vlaamse Milieumaatschappij
Dokter De Moorstraat 24-26
9300 Aalst
www.vmm.be

